

Planinski vestnik 10

glasilo Planinske zveze Slovenije

oktober 1988

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

oktober 1988

10

letnik LXXXVIII izhaja od leta 1895

vsebina

	Spoštljivo do bogate dediščine	417
	Ob sojenju četverici v Ljubljani	417
Marjan Raztresen	Množice na Triglavu	418
Božo Jordan	Priča narodove odpornosti in samozavesti	419
Gregor Klančnik	Lepotica iz narodnega parka	420
Andrej Kranjc	»Prazgodovina« jamarstva je slovenska	422
	Stare podobe ob planinskih poteh	424
Peter Starič	E. Dudley Stevens	426
	Dolomiti so stari 200 let	427
Zvone Korenčan	Ujetnik ledene Grintovčeve strehe	429
Dušan Novak	Voda v gorskem svetu	430
Damjan Slabe	Srečanja v gorski samoti	431
Peter Čižmek	Slepec — veliki Mali princ	432
Nada Kranjc	Žalostinka za starim kozolcem	434
Marija Hrast	Spet je minil srečen dan	435
Ljubo Meden	Triglavski cvetoči vrtovi	436
Nada Dobnik	Če so planincu bogovi naklonjeni	438
Jože Borak	Norveška — dežela vodá	440
Jože Žunec	Na Krn iz Drežnice	442
Ivanka Korošec	Prijazna poslovnost med gorami	443
D. Kunaver, P. Skoberne	Hudičkov boršt na Zaplati	445
Milena Peče	Sama s seboj in z naravo	446
	85 let Užbe, 35 let Nanga Parbata	447
	Naskrivaj na Everest	449
Miha Kuhar	Zmagovalec pobere vse	455
	Odmevi	456
	Iz planinske literature	460
	Društvene novice	462

Slika na naslovni strani: **Množični pohod na Triglav**

Foto: Joco Znidaršič

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za drugo polletje leta 1988 je 12 000 dinarjev, za tujino znaša letna naročnina 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tiska Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani.

SPOŠTLJIVO DO BOGATE DEDIŠČINE

Iz devetih krajev v dolinah so se v nedeljo, 11. kimačca (septembra), od zgodnjih jutranjih ur valile proti Jančam, 792 metrov visokem griču v zasavskih hribih nekje med Lazami, Jevnico, Litijo, Volavljami in Besnico, se pravi prav blizu Ljubljane, množice planincev, ki so hoteli prisostvovati 20. dnevu slovenskih planincev. Planinsko društvo Špik iz ljubljanske občine Moste-Polje je v prelepem sončnem vremenu prireditvev zgledno pripravilo pod geslom »Da se svojih korenin zavemo« — in da smo pokončni, saj omahljivci ne morejo biti pravi planinci. S spremljevalnimi dejavnostmi na prireditvenem prostoru in okoli njega so organizatorji hoteli obuditi spomin na keltske čase, kakršne so videli ti kraji; če bi imeli več denarja, bi postavili tudi keltsko kočo. Tako pa so kot materialni dokaz keltske kulture v naših krajih prodajali le »trniče«, posebno oblikovane kose sira, iz poznejših obdobij zgodovine pa predmete s planšarije in narodne noše.

Že od dopoldanskih ur so se posebej zabavali odrasli in otroci na dveh prireditve-

nih prostorih, tako da niso motili drug drugega. Po slavnostnem delu, na katerem sta govorila predsednik občinske skupščine Moste-Polje Ivo Samec in predsednik republiške konference SZDL Jože Smole, v kulturnem sporedu pa so sodelovali pevci, godbeniki in recitatorji, so bile popoldne zabavne igre in vesela tekmovanja. Predsednik republiške SZDL Jože Smole je največji del svojega govora posvetil planinstvu in med drugim dejal:

»Posebej ljubo mi je srečanje z vami planinci tudi zato, ker nadaljujete našo bogato planinsko tradicijo, ki priča o plemenitem zlitju domoljubne narodne oza-veščeniosti, želje po odkrivanju skrivnosti gorskega sveta in ohranjanju domače podo-
be slovenskih gora.

O dinamiki in razvoju planinstva pri nas govori kar 177 društev v 10 meddruštvenih odborih z več kot 105 000 člani, med katerimi je več kot 40 000 mladih. Vsaj dvakrat toliko prebivalcev Slovenije privablja čar narave in gorskega sveta mimo organiziranih oblik delovanja.

OB SOJENJU ČETVERICI V LJUBLJANI

V navezi, kjer brez vrvi čutimo drug drugega in se vzpenjamo vsak po svoji smeri, pa vendar vsi tja gor, nas je na-čel nemir. Kamenje pada in seraki se nevarno bližajo robu. Megle se zbirajo.

Alpinizem je svojevrstna dejavnost. V posebni obremenitvi, ki predstavlja za plezalca težko popotnico in svojevrsten dar hkrati, se kaže temeljna poteza obraza: etičnost. Najsi bo sam ali v pre-visu balvana svojih meja, vedno je človek postavljen pred lastni pogled in presojo. Izčiščen pogled, ki ga imamo do sveta in mu mnogi pridajajo prila-
stak kritičnosti, je samo izraz naše notranjosti. V svoji stoletni zgodovini so ljudje, ki jim sledimo v stenah, imeli veliko priložnosti pokazati to podobo, pa tudi o njej govoriti ter pisati. Nikdar se niso izneverili svojemu notranjemu. Zato je razumljivo, da ob zdajšnjih do-
godkih čutimo in gremo po tisti narodnozavedni in svobodomiselnih poti, ki so jo prešli že naši predniki z Ju-
gom in Tumo. Prizadevajo nas kot

državljanke te skupnosti in kot posa-
meznike do globoke intime. Vrsta re-
akcij posameznikov in odsekov, ki iz-
ražajo ne samo našo zaskrbljenost,
marveč tudi odgovornost za jutri, priča,
da ta misel v nas ni utonila, čeprav so
nas nekateri hoteli o tem prepričati.
Zato čutimo tudi potrebo, da izrazimo
naše občutke, misli in poglede v na-
tanko tisti smeri, kot nam jo nakazuje
preteklost in terja naša etičnost.

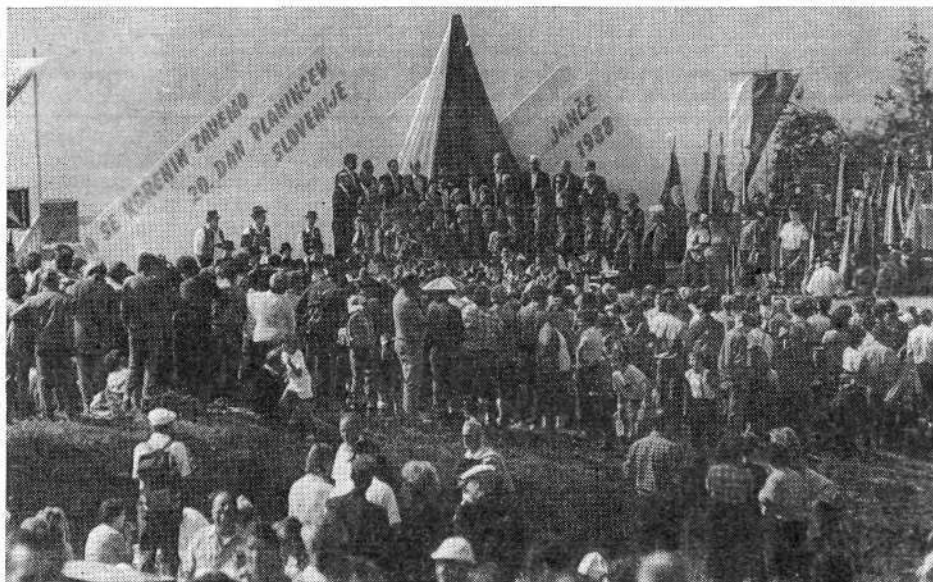
Prav tako želimo izraziti podporo ti-
stim, ki so svojo zavzetost že pred
namí javno izrekli, podporo uredniš-
tvoma glasil naše organizacije — Pla-
ninskemu vestniku in Alpinističnim raz-
gledom.

Kje je glas Planinske zveze Slovenije?
Javno besedo dandanes še posebej po-
trebujemo in jo zato tudi cenimo.

Času ostanejo skala, beseda in prah.
V Ljubljani, 1. 8. 1988

Komisija za alpinizem PZS:
Brane Žorž

Uredništvo
Alpinističnih razgledov:
Srečo Trunkelj

Prireditveni prostor na 20. dnevju slovenskih planincev na Jančah

(Foto: Srdjan Živulović)

Daleč nazaj sega izgradnja prvih planinskih koč, markiranje poti, izhajanje Planinskega vestnika. Tedaj se je rojeval tudi alpinizem v domačih stenah. Danes plapolajo slovenske in jugoslovanske zastave že na vrhovih osemtisočakov, ki so bili nekdanj samo skrite želje naših alpinistov. Trdo delo številnih generacij planincev od začetka stoletja se je tudi na tem področju bogato obrestovalo in ponosni smo nanje.

Zato je dolžnost današnjih rodov, da se do bogate dediščine spoštljivo védemo in skrbimo zanjo. Še kako pomembno je, kakšen je naš odnos do varstva narave, do kulturne in naravne dediščine v gorskem svetu. Od naše ozaveščenosti je odvisna tudi prihodnost naših otrok in vnukov. Posebej želim zato poudariti izjemen pomen nalog, ki ste si jih zastavili, ter dragocen delež prostovoljnega dela številnih članov planinskih društev, ki neposredno plemeniti s trudom zbrana sredstva. O uspešnem uresničevanju družbenega dogovora o sofinanciranju izgradnje, sanacije in vzdrževanja visokogorskih objektov in poti pričajo številne dobrine, med katerimi naj omenim le letošnje novogradnjo pri Krnskem jezeru, povečanje in obnovo Cojzove koč na Kokrškem sedlu in koč pri Sedmerih jezerih, pa Erjavčevo koč na Vršiču in na Grohatu pod Raduho.

Še o marsičem bi lahko spregovoril, kar nam je v ponos. O izjemnem pomenu gorske reševalne službe, ki temelji na prostovoljni osnovi, kar je enkratni primer

v svetu; pa o pomenu poti prijateljstva treh dežel, o poslanstvu planinstva, ki tke prijateljstva, bogatí medsebojne odnose in čvrsteje zblízuje ljudi, kot jih lahko zgolj formalne oblike, o čemer pričá ne nazadnje tudi vaš letošnji poletni pohod delegacij pobratenih mest od Velikega Obirja prek Savinjskih in Kamniških Alp do Kamniške Bistrice, ki pomeni vsestransko koristen prispevek tako v skrbi za čisto naravo in jasnejše gospodarske vezi kot tudi za medsebojno prijateljsko sodelovanje.«

namesto komentarja

MNOŽICE NA TRIGLAVU

Kot da bi slutile, da se bo dva dni pozneje pravo vroče poletno vreme v mesecu meteorološke jeseni sprevrglo v pravo zimsko vreme z več kot pol metra snega, so se drugi septembrski konec tedna, od 9. do 11. septembra, zgrnile na Triglav velikanske množice planincev iz vse Jugoslavije in še iz tujine. Vse planinske kočice okrog Triglava so bile tako polne, da so pokale po šivih; ni izključeno, da okrog najvišje jugoslovanske gore še nikoli doslej hkrati ni bilo toliko planincev kot tisti konec tedna.

Kočica Planika je sprejela še dvakrat toliko planincev, kolikor ima postelj, v Kredarico se niti na tla, mize in

Ko je Jože Smole govoril o aktualnem političnem dogajanju pri nas, se je ustavil predvsem pri kosovski problematiki in dejal, da je »vprašanje Kosova bilo in ostalo v preteklosti in danes vprašanje vzpostavljanja resnične demokracije, ki ne bo dajala prednosti nobenim posebnim intere-

som, pač pa bo v interesu vseh političnih in drugih subjektov, v interesu vseh občanov, ki morajo uživati polno varnost in človekove pravice«. Posebej je opozoril na »neodgovornost in kratkovidnost početja tistih, ki ustvarjajo protialbansko razpoloženje«.

OB 95-LETNICI USTANOVITVE SAVINJSKE PODRUŽNICE SPD

PRIČA NARODOVE ODPORNOSTI IN SAMOZAVESTI

BOŽO JORDAN

V nedeljo, 28. avgusta, je bila pri Mozirski koči na Golteh proslava ob 95-letnici ustanovnega občnega zbora Savinjske podružnice SPD. V lepem sončnem vremenu se je zbralo kar lepo število ljubiteljev gora. Uvod v proslavo je opravil Franci Steiner, predsednik PD Mozirje, ki je proslavo pripravilo. Slavnostni govornik je bil Zdravko Novak, predsednik SZDL občine Mozirje, ki je med drugim dejal:

»Prav leto 1893 je povezano z organiziranim delovanjem planinstva na Slovenskem. Njegove korenine in tradicije pa segajo že stoletja nazaj, saj se v tem hribovitem svetu, na teh krčevinah in jaskah naš rod kljub vsem mogočim pritiskom in težavam, ki jim je moral z vsvo svojo trdoživostjo pa včasih tudi trmo kljubovati, obdržal. Povezano je s prebujanjem narodne zavesti v drugi polo-

vici prejšnjega stoletja — v boju proti nemški raznarodovalni politiki, ko je tudi nad našimi planinskimi potmi in postojankami poskušala zagospodovati nemško-avstrijska planinska zveza, da bi s teh biserov slovenske zemlje zrinila Slovence in dobila nad njimi prevlado.

Prav je, da se ob tem visokem jubileju spomnimo vseh tistih planincev v tem delu naše domovine, ki so pred 95 leti orali ledino planinstva, številnih odborikov in članov SP SPD, planinskih društev, ki so v kasnejšem obdobju in v drugačni organiziranosti vzniknili na tereh, ki jih je ob ustanovitvi pokrivala SP SPD, njihovih številnih prijateljev, ki so vcepili in še vcepilajo mlajšim ljubezen in skrb do planinstva, skratka, vseh tistih, ki so v svojih prizadevanjih kakor koli pripomogli, da je ta dejavnost dobila tisti pomen in veljavo, ki si ga po svojem

klopi niso mogli zbasati vsi, ki so želeli prenočiti v njej in so morali nekateri noč prebiti pred domom, na Doliču, kjer je 160 postelj, je v noči od sobote na nedeljo prenočevalo 520 ljudi tudi po tleh, mizah, klopeh, stopnicah in hodnikih, Staničeva kočja je bila prav tako bistveno premajhna za vse, ki bi si v njej želeli odpočiti pred vzponom na Triglav.

Septembra je posebno zadnja leta mesec množičnih pohodov v gore, še posebno na Triglav. Tja gor so takrat namenjene vse mogoče stotnije, ki jih organizirajo društva, organizacije, tovarne in drugi po zgledu »Sto žensk na Triglav«, prve take množične planinske akcije pri nas, ki je bila v začetku deležna hude graje nekaterih planinskih krogov, zdaj pa je že dolgo med vsemi stotnijami najzgodnejše organizirana.

Vsak jugoslovanski planinec želi vsaj enkrat v življenju stati na najvišji naši gori. Prav tako želi ogromno Slovencev

enkrat v življenju priplezati v potu svojega obraza na najvišjo točko svoje domovine. Zato ni nenavadno, da je to najbolj oblegana slovenska gora. Čeprav se nekateri še tako trudijo, da bi planinski tok preusmerili na druge vrhove, jim to verjetno nikoli ne bo uspelo: Triglav je pač najvišji.

Čeprav imajo množični pohodi na Triglav slabe strani, jim je treba priznati tudi kaj dobrega. Marsikdo, ki ni bil nikoli planinec in ki se je odločil povzpeti samo enkrat v življenju na Triglav, spozna na tej strmi poti čare gorskega sveta in se zapiše planinstvu; ljubezen do gorskega sveta ga potem vodi še v druge gore.

Ti ljudje potem ne iščejo več najvišje, ampak najlepše. In kje je to? Vse življenje iščejo, vedno znova najdejo lepše od prejšnjega lepega in nikoli ne nehajo iskati.

Na Triglav tedaj prav gotovo ne gredo kakšen septembrski konec tedna.

Marjan Rztresen

poslanstvu zasluži. Saj je tudi planinstvo vir rodoljubja, je ena sama nepretrgana dejavnost slovenskega človeka za najosnovnejše narodne in človeške pravice. Hkrati je to delovanje priča naše narodne zmogljivosti, odpornosti, vztrajnosti in samozavesti.

Ob tem slavlju želim, da bi tudi planinci v skrbi za naravno čisto okolje povzdignili svoj glas, posebno še, ko sodobna civilizacija in tehnika vse bolj brezbrizno posegata v naravni prostor, ko rušita njegovo ravnovesje, ko se vse premalo zavedamo, da bolj in bolj podiramo to veličastno zgradbo narave, ki ne more nenehno le dajati, saj se tudi ona enkrat izčrpa in ječi od bolečin in trpljenja. Ko smo utrujeni in si zaželimo v naravo, da se nadihamo svežega zraka, da si odpočijemo možgane, naberemo novih moči, niti ne pomislimo, kam se bomo zatekli, ko bodo zaradi nasilja nad naravo vse bolj izginjali gozdovi, izumirale cvetlice in trave, ko se vse bolj redčijo tudi mnogotere živalske vrste, ki so to naravno okolje nekdanj krasile in ga ohranjale pestrega in zanimivega. V teh prizadevanjih prav planinci v obrambo in zaščito človekovega naravnega okolja lahko ogromno prispevajo.

Njihovo poslanstvo je, da negujejo in ohranjajo naravo čisto in elementarno. V planinah naj bi bil res vsak tovariš in prijatelj, pri katerih je poudarjena skrb za naše gozdove, reke, za naše planinsko cvetje in redko divjad, za čisto, neoskrnjeno naravo, za osamljene hribovske domačije, ki so v mnogo težjih časih klubovale težavam in odigrale v preteklosti vlogo, za katero se jim ne bomo mogli nikdar dovolj oddolžiti. Posebna prošnja pa naj bo namenjena tistim, ki tej naravi prizadevajo najtežje rane iz nevednosti, nevzgojenosti ali celo objestnosti in koristiljubja, da bi prizadevanjem za zaščito človekovega naravnega okolja tudi prisluhnili.

Sodeloval je moški pevski zbor Enakost iz Mozirja, mlada planinka Nežika Jovan pa je recitirala pesem in odlomek iz Cankarjevega dela o domovini. Program je povezoval z igranjem na citre Franc Roban, ki ohranja tradicijo Robanovih s Kota. Ob koncu je povedal še nekaj klenih misli Jože Dobnik kot podpredsednik PZS, kot predstavnik prve podružnice SPD iz Kamnika pa tov. Simšič. Vsem sodelujočim se je zahvalil Martin Aubrecht, obiskovalcem zaželel prijetno počutje in še kdaj obisk koč in Boskovca.

VEČJA IN LEPŠA KOČA PRI TRIGLAVSKIH JEZERIH

LEPOTICA IZ NARODNEGA PARKA

GREGOR KLANČNIK

Bralci Planinskega vestnika izpred dveh let imajo morda še v spominu, kako naj bi bila po takratnih načrtih posodobljena in prenovljena koča pri Triglavskih jezerih. Načrti, ki jih je izdelal inž. arh. Jože Bizjak, so razširitev predvideli v obliki šestmeterske podaljške postojanke proti severu in gradnjo v štirih etažah: kletni, dveh vmesnih in podstrešni. Poleg bivalnega prostora naj bi imel novi trakt 75 ležišč in dve suhi stranišči. Od starega dela koč v treh etažah, ki bi ga od novega ločil požarni zid, bi s prehodi postojanka v poletni sezoni oblikovala celoto. Zunaj glavne sezone bi bil podaljšek prehoda v drugi del postojanke zaprt, z neposrednim vhodom od zadaj po stopnicah pa bi bili to zimski prostori koč pri Triglavskih jezerih.

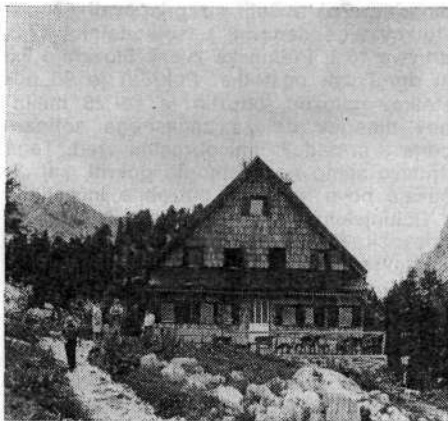
1986: IZPOLNJENI NAČRTI

Samo pol leta pozneje je Planinski vestnik v zadnji številki 1986. letnika prinesel vesele novice, da je bil načrt nove gradnje v Dolini Triglavskih jezer uresničen in da je od 10. oktobra odprt nov, zimski

del postojanke z 52 ležišči. Skozi nezaklenjena vhodna vrata so imeli obiskovalci — gorniki in turni smučarji že pozimi 1986/87 vstop v bivalni prostor z zelo dobro železno pečjo in v tri prenočitvene etaže.

Delavci Gradbinca z Jesenic, ki je bil osrednji izvajalec, so skupaj z drugimi od 2. julija do 14. avgusta in od 2. septembra do 9. oktobra, torej v dveh mesecih in pol, opravili veliko delo. Z enotno plastificirano aluminijasto pločevino temno rjave barve so prekrili celotno postojanko, vgradili nova termopana okna, podzidali in prekrili pomožno kočo, prenovili drvarnico in vodno zajetje in betonirali helidrom. To pomeni, da je bilo opravljenih tudi veliko prenovitvenih del.

Pomanjkanje denarja je bilo pri uresničevanju investicijskega načrta novogradnje največji problem. Vendar so leta 1985 in 1986 za pripravo dokumentacije, načrtov, za pridobivanje soglasij in dovoljenj in za drugo režijo, za transportne stroške, gradbeno in obrtniška dela ter opremo porabili 94 milijonov dinarjev, kar je sicer znatno več od predračuna iz leta 1985, vendar je treba upoštevati inflacijo in dodatna dela pri prenovi postojanke.

Prenovljena koča pri Triglavskih jezerih

Dobra volja, ki so jo že kazale delovne organizacije za znamenito Dolino Triglavskih jezer, in uspešna uresničitev gradnje leta 1986 sta vlivali optimizem tudi za leto 1987, ko je bila na vrsti druga faza posodobitve — prenova starega dela postojanke od kuhinje, gostinskih prostorov in spalnice do sanitarij. Načrte za prenavo in leseno opremo je izdelal inž. arh. Milan Žepič, za kuhinjo in točilno mizo pa Stane Udrih.

1987: ODLOŽENA DELA

Leto 1987 se je že spomladi začelo s smolo, ko je lavina porinila pomožno kočo s temeljev, ker pa ni bilo mogoče dobiti helikopterja, je bil zavrt celoten načrt prenovne. Investitorji so vse pogodbe za gradbene storitve in opremo pravočasno sklenili in medsebojno uskladili dobavne roke, vendar so v Dolini Triglavskih jezer ostali prazni rok. Letalska enota milice ni imela na voljo primerne helikopterja, poskus, da bi tudi poleti leta 1987 oskrbovala gradbišče koče pri Triglavskih jezerih JLA s svojim helikopterjem, pa zaradi neposlovnosti v Zemunu ni uspel. Edino, kar je na koncu ostalo, je bilo to, da preložijo prenavo na leto 1988. Investitorje je veselilo edinole to, da so vse vnaprej plačali, kar je pomenilo, da so velik del prenovne denarno že pokrili. Leta 1987 je bilo tega za 84,5 milijona dinarjev. Vsa oprema je deloma čakala pri dobaviteljih, deloma pa je bila uskladiščena v Bohinju.

Toda kot se je gradbenikov leta 1987 držala smola, jim je bila letos sreča mila. Že sredi letošnjega aprila je bil izdelan natančen načrt obnovitvenih del pri koči pri Triglavskih jezerih s točno dinamiko za zidarje, vodne inštalaterje, elektricarje, tesarje, keramičarje, pleskarje, monterje kuhinjske in točilniške opreme in za mizarje lesene opreme. Z Letalsko enoto milice, ki je pred tem svojo letalsko floto

kompletirala z dvema helikopterjema, so investitorji sklenili pogodbo, ki je letalske prevoze iz Stare Fužine v Dolino Triglavskih jezer predvidela za 14., 20. in 27. junij. Čeprav je bil letošnji junij moker, je bilo mogoče na načrtovane dneve s helikopterjem pripeljati v goro material, opremo in delavce.

Samo trije tedni so minili in koča je bila prerrojena. V kuhinji je razen štedilnika vse novo, od tlaka do kovinske opreme, na novo so opremljene tri jedilnice in veranda, zamenjane so pokvarjene postelje in pogradi, vloženih je 86 novih vzmetnic, popolnoma so prenovljene vse sanitarije in prepleskani vsi prostori. Poleg tega ima koča tudi novo macesnovo fasado. Rečemo lahko, da je koča pri Triglavskih jezerih pomlajena in posodobljena v nedeljo, 25. septembra na slavnostni otvoritvi sprejela številne goste.

V glavni, poletni sezoni, ko je oskrbovana, ima 175 ležišč, pozimi oziroma izven sezone pa je za oblikovalce stalno na voljo 40 ležišč, po potrebi pa celoten podaljšek postojanke.

Upamo, da je Planinsko društvo Ljubljana Matica za Kredarico dobro opravilo svojo nalogo tudi v Dolini Triglavskih jezer, kajti poleg glavne koče je ponovno prenovljena tudi pomožna koča.

1988: USPEŠEN ZAKLJUČEK DEL

Pri tej investiciji so sodelovali SGP Gradbinec iz Kranja, GO Jesenice kot glavni izvajalec, obrtnik Janez Čop, ki je opravil tesarska dela, Vodovod z Jesenic, ki je poskrbel za vodovodne napeljave in naprave, ELIM iz Hrušice, Gradis LIO iz Škofje Loke, IGO iz Ljubljane, Inštalacije iz Škofje Loke, Tectum iz Ljubljane, Meblo iz Nove Gorice, Agrotehnika z dobavo 15 MVA električnega agregata, Projektivni atelje iz Ljubljane in Projektivni biro Gradbinca iz Kranja. Prenose iz Stare Fužine do koče pri Triglavskih jezerih je leta 1986 zadovoljivo opravila enota JLA, leta 1988 pa izredno produktivno in tovariško Letalska enota milice.

Veliko je tistih, ki za svoje delo v Dolini Triglavskih jezer zaslužijo pohvalo, v prvi vrsti pa jo zasluži delovodja Gradbinca Vinko Lužovec, ki je bil med novogradnjo in prenavo gonilna sila vseh dogajanj na gradbišču. Na častno mesto je treba postaviti tudi Milana Cilenška iz Maribora, ki že od leta 1982 za triglavske postojanke vsak mesec pošilja približno pet odstotkov povprečnih mesečnih osebnih dohodkov.

Pri naštevanju zaslužnih ne smemo mimo tistih, ki so investicijo omogočili, se pravi pokroviteljev. SGP Gradbinec iz Kranja je z začasnim sofinanciranjem v višini 25 milijonov dinarjev v začetku leta 1986 omogočil začetek sklepanja izvajalskih pogodb. Slovenske železarnice so postale ge-

Nova koča, kot jo je videl Gregor Klančnik

neralni pokrovitelj, ko so prispevale 25 milijonov dinarjev in bile za vzor pri zbiranju sredstev. Vrsta organizacij je prispevala v obliki denarja, materiala, dela in deloma s plačilom helikopterskih ur Letalski enoti milice. 22 pokroviteljev ima čast, da spalnice postojanke nosijo njihova imena, na spominski plošči, odkriti ob otvoritvi, pa je vklesanih še dodatnih 20 imen pomembnih darovalcev za kočo pri Triglavskih jezerih. Od leta 1986 do 1988 je investitor vložil v Dolino Triglavskih jezer 250 milijonov

dinarjev. Pokrovitelji so prispevali 57 odstotkov tega denarja, posojilodajalci 17,2, društva 16,2, Planinska zveza Slovenije 7,6 in drugi dva odstotka. Pokritih je 90 odstotkov naložbe, odprtih je še 25 milijonov dinarjev deleža začasnega sofinancerja s pripadajočimi obrestmi vred. Tega društvo samo ne bo moglo pokriti, saj ga čakajo nove in nujno potrebne investicije v Bohinjskih hribih. Na pomoč bo morala priskočiti PZS, ki je do sedaj za kočo pri Triglavskih jezerih malo prispevala, računajo pa tudi na razumevanje družbenopolitične skupnosti Ljubljane.

Prenova pomembnega transportnega sredstva, žičnice Savica—Komna, ki je že v polnem teku, in obnovitev koče pri Savici sta nalogi tega petletnega obdobja, ki se ju Planinsko društvo Ljubljana Matica ne more odreči.

Dve zimski sezoni je koča pri Triglavskih jezerih z odprtimi vrati že vabila in gostila gornike in turne smučarje. Na žalost je med njimi še mnogo takih, ki jim ni mar za težko pridobljene skupne stvari. Zdaj, ko je celotna postojanka prenovljena, bi lahko gorniki pokazali svojo planinsko kulturo: da bi koča enako lepa pričakala prelomnico tisočletja.

STOLETNICA FRANCOSKE SPELEOLOGIJE

»PRAZGODOVINA« JAMARSTVA JE SLOVENSKA

ANDREJ KRANJC

Dne 27. junija 1888 je E. A. Martelu, mlademu pravniku, ki je kasneje postal svetovno znani speleolog, uspelo kot prvemu prodreti od ponora potoka Bonheur do njegovega izvira iz jame Bramabiau na robu kraških planot Causses v Franciji. Ta podvig so si francoski speleologi izbrali kot pričetek speleološke dejavnosti v njihovi deželi. Pravkar je od tega dogodka minilo 100 let in v njegovo počastitev ter v počastitev stoletnice francoske speleologije sploh so pripravili celo vrsto prireditev, ki so dobile tudi mednarodni značaj.

Francoska speleološka zveza je pod okriljem Mednarodne speleološke zveze ter skupaj s Francoskim združenjem krasoslovcev ob tej priložnosti pripravila simpozij o zgodovini speleologije v mestecu Millau v vnožju Causses. Poleg simpozija je bila v Millau cela vrsta prireditev, tako ali drugače povezanih in posvečenih tej obletnici. Posebej slovesna je bila proslava pri jami Bramabiau, druga v vasi Le Rosier (kjer je Martelov spomenik) ter druge prireditev, predvsem v turističnih

jamah, ki jih je odkril ali celo uredil sam Martel.

Simpozij o zgodovini speleologije je potekal med 1. in 3. julijem letos. Udeležilo se ga je okoli 100 strokovnjakov iz 12 dežel: Avstrije, Belgije, ČSSR, Francije, Grčije, Italije, Jugoslavije, Libanona, ZRN, Nizozemske, Španije in Švice.

Poseben poudarek oziroma posebna tema simpozija je bilo krasoslovno delo E. A. Martela. Ker je Martel raziskoval tudi dinarski kras, je bila udeležba Jugoslavije posebej zaželena. Za slovenske krasoslovce je bil simpozij posebej zanimiv, ker je prav Martel kot prvi prodrl leta 1893 po podzemski Pivki v Postojnski jami. Na simpoziju pa je bilo prav o Martelu veliko povedanega; o njem in njegovem delu so bile povedane nove podrobnosti ter novi vidiki.

Glede na to, da je slovenski kras »klastični«, da se je tod pričela razvijati speleologija in da od tod izvirajo glavni kraški termini, je bilo sodelovanje Slovencev za obe strani še pomembnejše.

Tuji avtorji so v številnih prispevkih omenjali tudi naš kras in naše jame. Opaziti pa je, da se »zgodovinskega prvenstva«

našega krasa zavedajo predvsem starejše generacije, pri mlajših pa se to izgublja. Tudi naša naloga je, da s prispevki in študijami opozarjamo na to oziroma da tudi temu področju prispevamo kaj novega.

VSE V JAMARSKEM SLOGU

Naj se v zvezi s tem ustavim kar pri slovenskem oziroma jugoslovanskem prispevku na simpoziju, ki je bil (najbrž ne po naključju) uvrščen med plenarna predavanja. Edino ob tem predavanju (Martel v jugoslovanskih jamah) se je razvila razprava, na podlagi katere je bilo oblikovano priporočilo, da je potrebno dokumente, ki so ilustrirali prispevek, v celoti objaviti ne glede na povečan obseg; kot dobro vemo, pa je običajno ravno narobe. Prav »klasičnost« in zgodovinski pomen našega krasa sta bila tudi razlog, da sem bil kot edini izmed tujcev povabljen, naj spregovorim tudi za radio Toulouse.

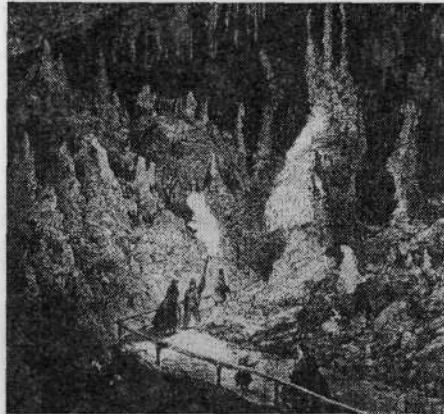
Plenarni del predavanj je bil v celoti posvečen Martelovim raziskavam doma in v tujini. Sicer so potekala predavanja v dveh sekcijah sočasno. Tematsko bi lahko ostala predavanja (vseh skupaj je bilo 46) razdelili na tista, ki so obravnavala pomembne osebnosti iz zgodovine francoske speleologije in krasoslovja, na predavanja o zgodovini teh dveh panog in ustreznih organizacij, o zgodovini posameznih akcij ali jam ter o delu francoskih krasoslovcev in speleologov po svetu.

Konec tedna, v petek in soboto, je bila v mestu Millau poleg simpozija še cela vrsta prireditev v počastitev 100-letnice oziroma v zvezi z njo, pri katerih je bilo zaželeno tudi sodelovanje udeležencev simpozija: razstava in prodaja strokovne literature in opreme, demonstracije raziskovalne in reševalne tehnike, fotografske in umetniške razstave (s kraško oziroma speleološko tematiko), prikazovanje speleoloških filmov in številni sprejemi. Sploh je bilo po celem mestu čutiti speleologijo in njeno zgodovino: po trgovinah in lokalih so ne le viseli plakati in slike s speleološko tematiko, ampak so tudi svojo dejavnost skušali popestriti s speleologijo — tako so npr. prodajali posebno buteljčno »vino stoletnice«, ki ima na etiketi speleološki emblem. Seveda tudi sprejemov z govori lokalnih in regionalnih politikov ter gospodarstvenikov ni manjkalo. Z obžalovanjem moram omeniti, da so bili naprodaj tudi originalni Martelovi načrti in skice z našega krasa. Bili so takoj prodani, pa tudi če ne bi bili, jih zgolj s štipendijo ne bi bil mogel kupiti.

S SVEČO ZA KLOBUKOM V BREZNO

Glavna slovesnost je bila ob jami Bramabiau, kjer so odkrili tudi Martelovo spominsko ploščo. Poleg sprejema v jami je

bila posebna zanimivost možnost prečenja sistema Bonheur—Bramabiau: podzemlje je bilo opremljeno in razsvetljeno in vsak udeleženec je prejel posebno diplomo. Speleologi so imeli ta dan prost vstop v turistično jamo Aven Armand, kjer so prikazovali tudi spust v brezno v »Martelovem stilu« — na kolu, privezanem na vrvi, s svečo za klobukom. Omenim naj le še slovesno podelitev priznanj zaslužnim francoskim speleologom in skupno večerjo v telovadnici za okoli 1200 članov.

Takole je bila upodobljena Postojnska Jama takrat, ko jo je obiskoval Martel

Poleg okrožnic, plakatov, nalepk in posebnih razglednic so ob stoletnici izdali posebno publikacijo s preprostim naslovom »Stoletnica francoske speleologije (Millau 1., 2. in 3. julij)«, a bogato vsebino. V ilustracijo naj povem, da so bili v organizacijskem odboru najvišji funkcionarji FFS (predsednik G. Duclaux, predsednik simpozija B. Gèza, sekretar E. de Vallécourt), v častnem odboru pa kar štirje ministri ter vrsta državnih tajnikov in prefektov. Poleg raznih odborov, programa in seznama prireditev so v publikaciji obsežni prispevki o zgodovini francoske speleologije in o zgodovini francoske speleološke organizacije (14 strani velikega formata) ter povzetki prispevkov za simpozij. Knjižico ilustrirajo reprodukcije starih grafik, fotografije in tudi jamski načrti.

Zaključek simpozija je bila tridnevna ekskurzija po zgodovinsko najbolj zanimivih delih krasa južne Francije in tamkajšnjih jamah, vključno z obiskom speleoloških in krasoslovnih muzejev ter zbirk in spominskih obeležij.

Planinski vestnik preživlja enako težke čase kot mi vsi skupaj. Ostanite mu zato v teh časih zvesti bralci!

STARE PODOBE OB PLANINSKIH POTEH

V prvi polovici letošnjega avgusta sta bili v slovenskih gorah dve planinski slavji, ki so se ju udeležili predvsem verni planinci. Na prvo avgustovsko nedeljo se je zbralo na Veliki planini približno 6000 ljudi, ko je ljubljanski nadškof in metropolit Alojzij Šuštar blagoslovil novo planšarsko kapelo, v sredo pred velikim šmarnom, 15. avgustom, pa se je nedaleč od Triglavskega doma na Kredarici zbralo 350 planincev k maši, ki bo odslej vsako leto v sredo pred velikim šmarnom.

Pri Sv. Primožu nad Kamnikom se je v nedeljo, 7. avgusta ob 10. uri zbrala tisočglava množica romarjev k litanijam in nagovoru, ki ga je imel kanonik Melhior Golob iz Ljubljane. »Mati, domovina, Bog!« V cankarjanskem slogu je kanonik Golob vabil navzoče, naj v dveinpolurnem pohodu s podobo Marije Snežne do nove kapele na Veliki planini premišljujejo o teh temeljnih prvinah slovenske duše.

Na prostem je bil na Veliki planini pred kapelo daritveni oltar, ob njem pa Marijina podoba, ki so jo romarji prenesli iz njenega poveljnega začasnega bivališča pri Sv. Primožu. Stranjski pevski zbori so ob spremljavi orkestra vabili k zbranosti in molitvi že pred začetkom maše. V lesen zvonik sta se stlačila dva pritrkovalca in občasno pritrkovala. Prijetno pozornost so zbujali ob kapeli možati planšarji z velikimi črnimi klobuki širokih krajev ter rogovi, na katere so občasno trobili. Tudi narodnih noš ni manjkalo. Z valom ploskanja, pritrkovanjem in trobljenjem na robove je ljudstvo sprejelo nadškofa Alojzija Šuštarja. Z njim je potem somaševalo šest duhovnikov. Nadškofa je na začetku maše pozdravil Lojze Štupar, predsednik pašne skupnosti na Veliki planini.

NOVA KAPELA NA TEMELJIH STARE

Pred 50 leti je tod že bila kapela, ki je bila blagoslovljena 31. julija 1938, blagoslova pa se je udeležilo okrog 2000 ljudi. V medvojnih letih je kapela — enako kakor vse druge koče planšarjev — nudila zavetje partizanom. Na spominski podobici, ki so jo izdali ob blagoslovitvi sedanje kapele, je med drugim zapisano: 1944/45 dajo Nemci skupaj s kočami požgati tudi kapelo, ker je dajala zavetje partizanom.

Nekaj mesecev pred koncem zime leta 1945 je mati družine, ki je živela v mežnariji pri Sv. Primožu, Marijino sliko prenesla v zavetje te cerkve. Sedaj sta jo slovesno vrnili v spremstvu mnogih romarjev pri belem dnevu cerkvena ključarja pri Sv. Primožu Štefan Levec in Lojze

Štritof. Na Mali planini sta jo izročila planšarjem, ki so jo slovesno prenesli v varnost njenega novega doma.

Po vojni je bila na kraju požgane kapele od leta 1947 do 1950 še vedno vsako leto maša. Še vedno je bila ohranjena ograja in zidan oltar, ljudje pa so za mašo naredili zasilno kapelico iz smrečja. Včasih se je zbralo tudi do 2000 ljudi. Vsa poveljna leta so si planšarji in ljubitelji gora prizadevali, da bi znova postavili kapelo — upravičeno v smislu »obnove porušene domovine«. Arhitekt Jože Plečnik je naredil več skic za novo kapelo in načrt za poseben kelih, ki je bil tudi izdelan. Kljub prošnjam in zahtevam ljudstva do uredničenja ni prišlo; še več, oblast je maše na Veliki planini prepovedala: tudi prošnja na vrhovno sodišče v Beograd ni zalegla. Občinski može so župniku Gačniku pojasnili, da »ni umestno, da se obnavlja porušena zgradba«.

Župnik pa le ni odnehal, želja ljudi po novi kapeli ni usahnila, zavrnjene prošnje jih niso prepričale.

Kapela je sad požrtvovalnega dela planšarjev Velike, Male, Gojske in Dol planine. Ob letošnjih prvomajskih praznikih se je prižgala zelena luč: bajtarji in planšarji so izkopali temelje, pozneje zabetonirali temelje in podstavek ter postavili leseno ogrodje, sredi junija je bila kapela že pripravna za prvo mašo. Prostovoljcev za delo ni manjkalo, kakor ni manjkalo župniku Gačniku moči za vedno nove prošnje, ki so deževale čez mnoge prage najrazličnejših »umestnih« ustanov. Pri gradnji so pomagali tudi stranjski gasilci, predvsem pa bajtarji in planšarji, ki jim je kapela v prvi vrsti namenjena.

Nova kapela, posvečena Mariji Snežni, je narejena po vzorcu prvotne kapele; načrte zanjo je naredil inž. arh. Emil Fijavž. Domači tesarji, mizarji, pleskarji in krovci so dela opravljali zastonj.

Slovenski nadškof dr. Alojzij Šuštar je v nagovoru med mašo med drugim dejal:

»Veseli smo, da moremo ob petdesetletnici blagoslovitve prve kapele doživeti blagoslovitev te nove kapele. Hude čase so doživljali tudi ti kraji. Naj ostane ob strani, zakaj je bilo treba toliko časa čakati, da je bilo končno mogoče postaviti to kapelo, ko je bila vendar želja vseh, ki tod živijo ali sem prihajajo, da bi obnovili kapelo, ki je med vojno nudila zavetje tolikim ljudem. Toliko bolj smo hvaležni, da se je vendarle zgodilo domala nekaj čudežnega po dolgem neuspešnem prizadevanju.«

Množica ljudi se je letos poleti zbrala k otvoritvi nove kapele na Veliki planini

Foto: Jože Zadavec

MAŠA POD TRIGLAVOM

Temno modro nebo se je bočilo nad nami, po dolinah se je razpredala megla, očak Triglav se je lesketal v vsem skalnem razkošju. Po njegovem zavarovanem grebenu so se že od ranega jutra vzpenjale skupine planincev. Mnogim pa ni bil cilj stopiti prvokrat ali ponovno na vrh naše najvišje gore, ampak udeležiti se mašnega slavlja v zavetni kotlini pod domom na Kredarici.

Protí deseti uri je tisto sredo, 10. avgusta letos, ko se je začela maša, na obrobje in po vzpetinah tega amfiteatra posedlo 350 planincev, k daritveni mizi pa je pristopilo 26 duhovnikov iz vseh treh slovenskih škofij. Somaševanje duhovnikov je vodil radovljiški dekan Martin Erklavec. Dovški župnik France Urbanija, duša tega srečanja in sam navdušen hribolazec, nam je v mašnem uvodu povedal, da smo se v sredo pred velikim šmarnom (na praznik Marijinega Vnebovzetja je bilo nekoč tukaj, dokler je bila kapelica, žegnanje) zbrali na Kredarici na željo planincev in ob uvidevnosti oblasti. »Stvarniku se bomo priporočili za varno hojo po gorskih vrhovih, še bolj pa za varno hojo v vsakdanjem življenju, saj hodimo v gore, da bi znali hoditi po ravnem,« je dejal.

»Dovški Aljaž« nas je še spodbudil, naj spoštujemo mater zemljo ter skrbimo za njeno urejeno in čisto podobo, da bo spet zasijala v prvotni podobi... Nikar ne pozabimo tudi zlahtne slovenske besede, ki iz marsikaterih slovenskih ust prihaja že močno izmalicihana ali osiromašena. Posebej naj mislimo na naš jezik in njegovo ogroženost, kadar bomo prestopali našo severno mejo.

Petje med mašo je vodila skupina mladih iz Šmartnega pri Litiji, ki je preživljala duhovne počitnice na Velem polju. V osrčje gora so se zatekli, da bi globlje prisluhnili svojemu notranjemu glasu pa tudi glasu bližnjega, hkrati pa se naužili prelesti gora, ki nas tako poživljajo v tem zahtolem in utrujajočem vsakodnevnem življenjskem ritmu.

Razveselili smo se tudi pozdravov ljubljanskega nadškofa Alojzija Šuštarja, ki je lani 12. avgusta stopil na vrh našega očaka in vodil somaševanje na Kredarici.

Ob koncu maše je župnik Urbanija povedal, kako zelo si mnogi planinci čimprej želijo kapele na Kredarici. Posvečena naj bi bila Lurški Mariji. Zgradili naj bi jo po predvidenih načrtih na mestu, od koder se odpira čudovit pogled proti očaku Triglavu in bi se lepo vključevala v naravno okolje. Mnogi planinci so že pripravljeni pomagati, kadar bo treba prijeti za kramp ali lopato ali kako drugače.

(Družina)

23 ur pod snežnim plazom

Po 23 urah so 34-letnega Johanna Stueferja iz Sarnhelma na Južnem Tirolskem živega rešili iz snežnega plazua. Med turnim smučanjem je sprožil snežni plaz, ki ga je potegnil s seboj in je ostal pod njim zakopan 60 centimetrov globoko. Imel je srečo, da si je lahko zvrtnal luknjo, skozi katero je prihajal do njega zrak — in to mu je rešilo življenje.

Japonka na Čo Oyu

Desetčlanska japonska odprava pod vodstvom Mičiko Takahašijeve se je na Čo Oyu izkazala kot izredno uspešna: osem članov odprave in pet šerp je pripelzalo na vrh. Voditeljica odprave je tretja ženska, ki je stala na tem osemtisočaku. Med vzponom je dihala dodatni kisik iz jektenke.

IN MEMORIAM:

E. DUDLEY STEVENS

PETER STARIČ

V svojih poznih sedemdesetih letih je dne 25. marca 1988 za vedno odšel od nas angleški planinec in gorski vodnik E. Dudley Stevens.

V letih od 1961 do 1972 je ta mož vodil in organiziral devet skupinskih izletov fantov ali deklet ter tri privatne ture v naše Julijske Alpe, ki jim je ostal vdan do svoje smrti. V teh obiskih si je pridobil veliko prijateljev, od katerih naj omenimo zlasti pokojnega Pavla Poljanca, dolgoletnega oskrbnika Pogačnikovega doma na Križkih Podih. Da, to njegovo prijateljstvo je bilo tolikšno, da je Poljanca poslednjič obiskal leta 1972, čeprav je bil sam že neozdravljivo bolan. Ker ni mogel več peš na Križke pode, je odhajal tja gor na posebej za ta namen najeti muli, samo da je mogel spet srečati svojega dragega prijateja. S seboj pa je pritoval tudi uokvirjeno oljnato sliko Pogačnikovega doma, ki jo je podaril Poljancu. Ukvarjal se je namreč tudi s slikarstvom. Tisto sliko je vzel Poljanec potem s seboj domov v Ljubljano.

Vendar pa vseeno visi v jedilnici Pogačnikovega doma slika, ki jo je naslikal Stevens — pogled z Dolkove Špice proti Prisojniku. Ta slika je prišla gor pozneje, ko Stevens ni mogel več delati obiskov pri nas, ker tega njegovo zdravstveno stanje ni več dovoljevalo.

Spomine na ture po Julijcih je Stevens popisal v svoji knjigi **Neubranljivi izziv** (v odličnem prevodu Marijana Lipovška izdala Državna založba Slovenije). To je

verjetno prva knjiga nekega Angleža, ki ni živel pri nas, ki v velikih podrobnostih slika ture v naših Julijskih Alpah. V prvih dveh tretjinah knjige opisuje začetne korake svojega planinstva, nato pa še, kako je bil dolga leta oskrbnik koč v Chapel Curig v Snowdoniji, kjer je učil planinstva mlade fante in dekleta ter jih vodil po gorah Snowdonije. Njegova pot ga je vodila po gorah v Snowdoniji ter po Škotskih gorah, obiskal pa je tudi švicarske gore, kjer je med drugim splezal na Matterhorn. Pozneje, ko je začel voditi skupine v Julijske Alpe, je seznanil z našimi gorami mnogo angleške mladine. Gotovo so nekateri od njih pozneje ponovno obiskali naše gore.

Svojo knjigo **Neubranljivi izziv** je Stevens pisal tako rekoč že v bolniškem vozičku, ki mu je bil potreben zadnja leta. Vendar pa v telefonskem pogovoru z njim vkljub njegovemu stanju ni bilo zaslediti, da je z njim kaj narobe. Bil je vseskozi živahen sogovornik. Iz njegovih številnih pism lahko domnevamo, da mu je pisanje knjige in njen izid v slovenskem jeziku (v angleškem še ni izšla) podarilo še nekaj let življenja.

Ko na svoje zadnje pismo dalj časa nisem dobil nobenega odgovora, sem aprila letos ponovno pisal. Slutil sem, da se je s Stevensonom nekaj hudega zgodilo. Odgovor na moje pismo je prišel od Stevensove soproge, ki mi je sporočila žalostno novice.

S Stevensom smo izgubili gornika, ki je v nečem podoben Kugyju, saj je hodil v gore bolj zato, ker jih je imel rad, kot pa zaradi tega, da bi jih »osvajal«. Vsi, ki smo ga poznali in ki smo mu po nazoru podobni, se ga bomo vedno s toplino v srcu spominjali.

Resolucija iz Chamonixa

Udeleženci evropskega vrha alpinistov v Chamonixu, ki je bil od 23. do 31. julija 1988, prosijo evropske države in njihove vlade za sodelovanje; prosijo jih, da se lotijo uspešnih ukrepov za zavarovanje alpskih območij in za ohranitev čudovitega gorskega sveta.

V soglasju s pobudo Evropskega parlamenta, izrečeno maja 1988, in resolucijo, ki jo je sprejela CIPRA na svojem kongresu v Lindauu 25. junija 1988, izražajo udeleženci evropskega vrha alpinistov zahtevo po mednarodni konvenciji, s katero bi zavarovali Alpe.

V imenu 1,7 milijona članov naslednjih združenj in zvez: UIAA (Mednarodna alpinistična zveza), AVS (Planinska zveza Južne Tirolske), CAB (Belgijski alpinistični klub), CAF (Francoski alpinistični klub), CAI (Italijanski alpinistični klub), CNM (Narodni planinski klub), DAV (Nemška planinska zveza), EOOS (Grška zveza planinskih društev), FEM (Španska planinska zveza), KNAV (Nizozemska kraljevska planinska zveza), ÖAV (Avstrijska planinska zveza), SAC (Švicarski alpski klub).

KORISTNA PREMIŠLJEVANJA OB OKROGLEM JUBILEJU

DOLOMITI SO STARI 200 LET

Turizem ali kultura? Ali mora biti med tema dvema pojmovoma sploh nasprotje in ali ne bi mogli imeti turistične kulture? Praksa nasprotno najpogosteje pomeni »turizem namesto kulture«, slednja pa je prvemu pročelje ali motor.

Najnovejši primer za to so Dolomiti.

Tri italijanske regije imajo svoj delež pri Dolomitih: Benečija—Juljska krajina, Trentino in Južna Tirolska. V nekem turističnem referatu je pred časom nekdo vzkliknil, da so Dolomiti stari dvesto let, kar da je dovolj velik vzrok za praznovanje. Toda Dolomiti stojijo seveda tam že mnogo dalj časa. Za kakšen rojstni dan torej gre?

Za rojstni dan imena Dolomiti? Poprej se je to gorovje imenovalo Monti Palidi, Blede gore. Šele v drugi polovici prejšnjega stoletja se je uveljavila ta označitev po kamenini, ker so gore sestavljene pretežno iz minerala dolomita. Ali gre potemtakem za geološki god tega minerala? Tudi ne. Svoje ime mu je leta 1796 dal Nicolas de Saussure, ko je hotel s tem počastiti ime francoskega geologa Deodata Grateta de Dolomieuja (ki je živel od leta 1750 do 1801). Ali gre torej morebiti za obletnico odkritja? Niti za to ne gre. Bilo je leta 1791, ko je Dolomieu v laboratoriju odkril, da prevladujoči sloj sedimentov v tistem delu Južnotirolskih Alp ni navaden apnenec, ampak pretežno kalcijev-magnezijev-karbonat. Kaj se je torej zgodilo pred dvesto leti? Leta 1788 ali 1789 je Dolomieu samo obiskal Južno Tirolsko, toda po vsej verjetnosti niti ni potoval po gorah, ki so jih pozneje imenovali Dolomiti...

Toda ko postane dolar šibkejši in ko se zaradi tega razširi zaskrbljenost v deželi, za katero je turizem pomemben vir dohodkov, je dober vsak vzrok za praznovanje, če le primami turiste. Če pa bi verjeli Jacopu Fanozzu, pomembnemu turističnemu funkcionarju Benečije—Juljske krajine, v tem primeru sploh ne gre za turizem. O tem, ali naj bi praznovanje dvestoletnice pripeljalo tja več dopustnikov in koliko, naj po njegovih besedah sploh ne bi mislili. Po njegovem naj bi bila to izključno pobuda iz kulturnih nagibov.

NEUSKLAJENE AKCIJE

Pravzaprav sta Benečija in pokrajina Belluno predstavila za leto 1988 in 1989 pisan šopek prireditvev dolomitskih občin, taisto pa je storil tudi Trentino. Tesnejšega sodelovanja med komiteji namreč ni bilo. Tukaj se prav eksemplarično kaže, kako malo je vrlim politikom mar, kakšne

so potrebe turistov in da so turistom tudi prav malo mar pokrajinske meje.

V Cortini d'Ampezzo je bilo na primer od 17. do 24. julija mednarodno tekmovanje v izdelovanju lesenih skulptur. Kaj delajo ta čas grōdenski rezbarji, bi bilo morda za goste v Dolomitih zanimivo, toda o tamkajšnji dejavnosti ni bilo mogoče z bellunske strani nič zvedeti, čeprav je pokrajina okrog Ampeza z dolomitskimi dolinami pokrajine Bolzano še posebno tesno povezana zaradi ladinske jezikovne skupnosti.

Isto se ponavlja tudi na glasbenem področju. Cortina je od sredine avgusta prirejala komorne koncerte. Če bi hotel turist, ki ga zanima glasba, na svojem dopustu morda prisostvovati dnevom Gustava Mahlerja v le nekaj kilometrov oddaljenem Toblachu (ti dnevi pa so bili od 23. do 30. julija) — s tem se politiki, ki jih zanima le visoka politika, sploh ne ukvarjajo.

Ali narobe: Trentino si je kupil Južnega Tiroльца in himalajskega alpinista Reinholda Messnerja kot izvesek in seveda ljubosumno pazi na to, da drugi od njegove privlačnosti ne bi imeli kakšnega dobička, če tega seveda ne bi dobro plačali. Tako je Messner za letošnjo jesen napovedal veliko razstavo o Dolomitih.

Toda tudi v Benečiji—Juljski krajini pripravljajo različne skupnosti neodvisno od tega in od drugih razstave o tem. Teme so od alpskih umetnin do kmečkega življenja, od znamenitih alpskih slikarjev do prve svetovne vojne, od geologije do zgodovine. Na zamisel, da bi bili Dolomiti tema za vse skupaj, tema, ki bi segla prek vseh pokrajinskih mej in ki bi v takem obsegu tudi združila vse moči, seveda lahko pride le kakšen tujec.

Še največjo povezavo s praznovanjem ima kongres geologov, ki ga ima v načrtu Cortina d'Ampezzo (ko to poročamo, datum še ni znan), in ureditev zapuščine »Rinaldo Zardini«, imenovane po zaslužnem samorastniškem cortinskem paleontologu, ki razstavlja svoja odkritja v muzeju »Ra Regoles« in ki naj bi dobil naslov častnega doktorja.

MOUNTAIN WILDERNESS

Še najmanj prazničnega veselja bi lahko izražali zaradi ideologije vse močnejše turistizacije, s čimer brez besed soglašajo vse dolomitske pokrajine. Na 25 milijonov tujskih nočitev je Trentino nadvse ponosen, sedem milijonov nočitev je preštela pokrajina Belluno v istem letu 1987. Seznam obstoječih žičnic in vlečnic in ti-

Deodat Dolomieu, po katerem se imenujejo Dolomiti

stih naprav, ki jih nameravajo v kratkem še zgraditi, vzame sapo in nikakor ni v skladu z obljubami, da tukaj predvsem nadvse ljubosumno čuvajo alpinistične tradicije.

V tujini, posebno še v Zvezni republiki Nemčiji, vse pogosteje sprašujejo za turizem odgovorne ljudi, kakšno je njihovo stališče do varstva okolja, in sicer ne le iz čistega idealizma, ampak zato, ker se noče nihče sprehajati po zraku, močno pomešanem z izpušnimi plini, ali se kopati v straniščnih odplakah. Pred leti so še lahko organizirali prireditve, kakršna je na primer tudi zdaj načrtovani zgodovinski dolomitski rally; nihče se ni pritoževal nad tem in vsi so to smatrali za veliko privlačnost, medtem ko dobi zdaj ob tem vsakdo asociacije na umazanijo, hrup in izpušne pline.

Zato se Benečija—Juljska krajina zdaj hvaležno ponaša s tujim perjem, kadar nanese beseda na zavest o varovanju okolja. Pobudo »Mountain Wilderness« na Marmoladi predstavljajo kot svojo lastno. Kot vemo, so sredi letošnjega junija v Milanu ustanovili in predstavili javnosti mednarodno združenje »Mountain Wilderness«, ki naj bi bila za gore podobna organizacija za varstvo okolja kot je Greenpeace. Predvidene akcije te organizacije naj bi v ljudeh krepile zavedanje o občutljivem ravnotežju alpskega okolja ter obranile ali obvarovale kolikor je le mogoče nedotaknjene gorskega sveta.

Prva akcija je bilo čiščenje južne stene Marmolade. Da bi popolnoma razumeli to akcijo in ozadje škandala, ki je v zvezi z varovanjem tamkajšnjega okolja, je treba poznati stanje. Okrog 3342 metrov visoke gore, najvišje v Dolomitih, so v prvi svetovni

vojni potekali hudi boji. Še zdaj je polna brazgotin vojne, ostankov strelskih jarkov, kavern in rjastega materiala. Zaledenelo severno stran so s poravnnavami, ki so kričale do neba, in drugimi posegi v naravo spremenili v celoletna smučišča. Na vrhu stoji zasebna kočica, ki je že od petdesetih let poleti oskrbovana. Na sosednjem Marmoladinem vrhu d'Ombretti (3270 m) stoji mogočna gorska postaja konec šestdesetih let zgrajene žičnice.

SMETIŠČE OKROG MARMOLADE

Tako žičnica kot kočica se že desetletja čisto odkrito poslužujeta ilegalnega sistema odstranjevanja odpadkov: vse človeške iztrebke, prazne pločevinke, vse odpadke iz restavracije in bara, gradbeni material in ostanke nosilnih in drugih vrvi, staro olje, toaletni papir ter črepinje kozarcev in steklenic brez razlike prepuščajo prostemu padu prek osemsto metrov visoke južne stene ali pa jih mečejo v bližnje ledeniške razpoke. Posledice, kakršne ima vse to na okolje, si lahko predstavljamo. Celo iz tako velike oddaljenosti, kot je iz letala, je mogoče videti nenaravno obarvane pasove, ki potekajo pod žičnico prek stene. Pristojna občina Rocca Pietore, na katere ozemlju se vrti žičnica, v dvajsetih letih ni naredila ničesar, da bi podjetnike prisilila k redu, pač pa se je gotovo veselila močnega toka obiskovalcev. Šele lanskega julija so močnim tofanskim in marmoladskim žičnicam prepisali »ostrejše predpise«, ki pa ne vsebujejo člena, po katerem bi moral onesnaževalec za seboj pospraviti stare grehe.

Tako se je tega dela v drugi polovici letošnjega julija lotila močna skupina prostovoljcev, ki je vsaj deloma počistila steno in njeno vnožje. Pri tem je izdatno pomagala italijanska vojska, ki je s svojimi tovornjaki odpeljala ogromne količine, ducate ton, odpadkov, njeni strokovnjaki za razstrelivo pa so razrdli granate in drugo neeksplozivno strelivo, ki ga je tod še vedno mogoče najti. Naslednji pobudi za podobne akcije sta, da bi počistili pogorje Mont Blanca in Apuanske Alpe.

V gibanju »Mountain Wilderness« s sedežem v Milanu (Via Alessandro Volta 10) je častni predsednik prvi pristopnik na Mount Everest Sir Edmund Hillary, poleg njega pa ima različne funkcije cela vrsta častitljivih članov, med njimi tudi Reinhold Messner. Taisti Messner, ki se tukaj bojuje za nedotaknjeno divjino, pa tam tudi pomaga v boju za še višje turistične številke. Ob tem se spomnimo na komedijo Arthurja Schnitzlerja, v kateri nastopata zavzeta in izvrstna novinarka, ki prelivata svojo strast in znanje v uvodnike: eden dela s prepričanjem za konzervativni, drugi za napredni časopis. Na koncu šefi zvedo, kakšni kači so redili na svojih prsih: gre namreč za enega in istega človeka.

KRITIKE PLANINCEM

V Italiji (in torej tudi v Dolomitih) so vse pogostejše kritike tudi na račun italijanske planinske zveze Club Alpino Italiano, ki v marsikateri svoji planinski koči ni poskrbela za odstranjevanje odpadkov in za čistočo okrog planinskih domov. Prav tako zamerijo planincem, da pogosto zamižijo vsaj na eno oko, če že ne na obe, kadar žičnice onesnažujejo gorsko okolje, ker roka roko umije: žičnice dajejo ponekod članom planinske organizacije znatne popuste za vožnje. Marsikatera na novo zgrajena planinska koča ali planinska pot je kričeč primer uničevanja gorskega

okolja. To pa velja prav tako za Avstrijo in Zvezno republiko Nemčijo. Čeprav marsikje v Dolomitih praznujejo okroglo obletnico teh gor, niso povsod tako prizadevni, da bi si nalagali delo in čistili svoje gorsko okolje. Marsikje so namreč prepričani, da se jim ni treba potegovati za nove goste, ker jih imajo že dovolj, ki prihajajo sami od sebe v Dolomite. Seveda pa je taka filozofija dobra samo toliko časa, dokler gre vse v redu. Pogledi na to se bodo spremenili, ko bodo postale rane v tej turistični atrakciji vsem dobro vidne in ko bodo posledice čutili vsi, ki živijo tod: ko se bo to poznalo na devizni bilanci.

(Frankfurter Allgemeine Zeitung)

UTRINEK Z REŠEVALNE AKCIJE

UJETNIK LEDENE GRINTOVČEVE STREHE

ZVONE KORENČAN

Ruda je ravno pritekkel z Jošta (lepo vreme ga je zvalo na trening), ko je pozvonil telefon. Na hitro je zmetel potrebno opremo v nahrbtnik, dodal še čutaro čaja in odšel na zbirališče.

Pavle je dežural na Krvavcu; ob pol petih je imobiliziral in spravil na žičnico zadnjega ponesrečenca. Doma so ga poklicali k telefonu že s stopnic.

Zvonc se je ves preznojen vrnil s psom s treninga, ko je dobil telefonski poziv. Zmetal je v nahrbtnik opremo, žena mu je porinila še nekaj hrane, in odšel je na zbirališče.

Na postajo milice je prišel še Peter in po telefonu so od Mitje, ki je sodeloval pri dnevnem helikopterskem reševanju, dobili podrobnejše informacije: na Grintovčevi popolnoma zaledeneli strehi je ostal nepoškodovan planinec brez potrebne opreme. S helikopterjem so dostavili v Srednjo jamo pod Grintovcem tri Jezerjane z vso osebno opremo in dvema vrvmi, do pogrešanca pa zaradi megle niso mogli. Že pred tem so iz Srednjega dolca do Suhadolnika prepeljali mrtveca. Nočna ekipa naj gre z baterijami, baklami in napitki nasproti Jezerjanom.

Ko so pobrali nekaj opreme iz skladišča, so ob sedmih zvečer odbrzeli proti Kokri in Suhadolniku.

Pri Suhadolniku sta jih pričakala Živko in tretji član nesrečne planinske skupine, ki sta mrliča ravno naložila v mrliški avto. Odpeljali so ga naravnost v Železno Kaplo.

Pobrali so še dereze za pogrešanca in z dolgimi koraki krenili proti Taški. Večer je bil čudno topel, snega pa z vsakim metrom več. Vodili sta jih smučini: jutranja, ko se je skupina vzpenjala s ko-

žami, in opoldanska, ko se je vodja vračal z obvestilom o nesreči.

Kmalu nad kmetijo se je prediralo že čez gležnje. Pri gaženju so se menjavali; tiho so vsak s svojimi mislimi prtili gaz.

Na koncu jase se je sled smučič cepila. Jutranje sledi so zavile desno proti grapi, kjer vodi poleti nova pot, opoldanska sled pa se je vračala naravnost od Taške dol.

Prijatelji so se na hitro vprašali, po kateri poti bi se sami vračali — in se zedinili za staro pot čez Taško.

V hudourniku pod Taško so ponekod gazili do riti. Od vetra zbita kloža nad pršičem ni nosila njihove teže, samo dodatno je otežila napredovanje. Smučina pa je tu tekla čisto po vrhu.

Z muko so prigazili v Taško. Od napora in toplega zraka so bili premočeni, vendar se niso zadrževali s preoblačenjem. Hitro so navezali dereze, zamenjali palice s cepini in zagazili navzgor do jeklenice.

Avstrijec je tu sestopal peš in je tako pot vsaj delno zgazil. Na nekaj mestih so po sledi sklepali, da se je speljal nekaj metrov in v skopih besedah so mu izrazili priznanje. Ko je hitel po pomoč, res ni mislil nase in malo je manjkalo, da se ni še sam ponesrečil.

Na strmih okljukih stare poti se je sneg le slabo držal in zobje derez so škrtali ob skale in led.

Nad strmino, tam, kjer se združita stara in nova pot, je postalo naenkrat pasje mraz. Dvignili so se iz dolinskega jezera toplega in vlažnega zraka v zgornjo plast mrzlega in suhega zraka. Tudi veter se je pričel najavljati. Iz doline so zaslišali vpitje in Pavle se je spustil malo nižje na izpostavljeno glavo, da bi zvedel, kaj hočejo spodaj. Zvonc se je ogledal po vremenu; napoved je bila slaba, poobla-

čitve in ponoči celo padavine, vendar so zvezde še veselo migljale na celem nebu, kar ga je bilo mogoče pregledati iz ozke doline. Torej so vremenarji na srečo spet enkrat udarili mimo, je potolaženo pomislil in hitro prižgal cigareto. Pa ni pokadil do konca, ko se je vrnil Pavle in sporočil, da gre za njimi verjetno še nekdo; ni se dobro razumelo, kdo.

Prijatelji so se tedaj začeli čuditi, da o Jezerjanih in Avstrijcu še ni ne duha ne sluha; po poročilu in času sodeč so pričakovali, da jih bodo srečali tu nekje.

Hitro, da se ne bi ohladili, so zagazili naprej. Proti stari Frišaufovi koči so se menjavale klože z območji globokega nepredelanega pršiča. Rudi in Zvonc sta bateriji počasi pešali; bila je sobota zvečer in novih vložkov ni bilo moč kupiti. Po dolini nad Frišaufovo je bil sneg odličen — trdo zbita kloža. V skopih besedah so se sporazumevali in ugotovili, da je moral veter v tej ozki dolinici orkansko divjati, da je nabil kot kost trdo kložo. Zgoraj, kjer se dolina razširi in obrne bolj proti severu, se je pričelo spet zopno predirati. Peter in Zvonc sta nekajkrat zapvila in poslušala, vendar odgovora ni bilo. To se jim je zdelo zelo čudno, saj bi morali biti Jezerjani zdaj tu nekje. Morda pa z Avstrijcem ni vse v redu — ali pa so jo potegnili na Cojzovo kočjo v zimsko sobo.

Višje v dolini jih je Peter zagledal. Luč je begala visoko zgoraj v prečki, na polici, kjer gre pot iz spodnje Jame na Grintovčevo streho. Začuden, da so oni še tako visoko, so se zagrizli v precejšnje

strmino pod spodnjo Jamo in kar naprej navzgor čez stopnjaste strmine.

Ko sta se Peter in Zvonc, vsa zasopla in preznojena, dokopala na spodnji rob Jame, sta jih zagledala v zopni prečki na desni na poti proti Cojzovi. Poklicala sta jih nazaj, vendar Avstrijec ni hotel ne mogel nikamor več, dokler mu nista v polomljeni nemščini pojasnila, da imata zanj dereze. Stopila sta jim nasproti in vsi skupaj so se vrnili na ravno v spodnjo Jamo. Peter in Ruda sta Avstrijcu dala piti. Zvonc mu je pritrčil dereze in mu pripel čelno svetilko. Jezerjani so se izkazali z rezervnimi baterijskimi vložki; skupaj so ugotovili prednosti majhnega kraja, kjer snameš prodajalko od domače mize, če je treba, da ti odpre trgovino. Peter je od dolgega Jezerjana Murna, ki je varoval Avstrijca, prevzel nahrbtnik s smučmi in počasi, vendar brez ustavljanja so jo mahnil navzdol. Zvonc in Pavle sta hodila tesno ob Avstrijcu, ki je kar nevarno omahoval.

Spotoma so Jezerjani povedali, da so se po odskoku iz helikopterja povzpeli na Grintovčevo streho, vendar v megli na označenem mestu, kjer so bile sledi nesreče, ni bilo nikogar. Spustili so se po krvavih sledovih prav do spodnjega roba strehe nad skoke, ki prepadajo v spodnji Dolec, in tam so ga našli, ko je brezuspešno iskal mesto, kjer bi vsaj za silo presedel noč.

Bil je že delno v šoku zaradi nesreče prijatelja in dehidracije, preden so ga spravili nazaj na streho in čeznjo v prečko proti spodnji Jami. Od tu so opazili luč

Voda v gorskem svetu

Domišljamo si, da je gorski svet še vedno v naravnem stanju, da je človeški in družbeni vpliv nanj še vedno zanemarljiv.

Vendar pa sta že v začetku tega stoletja industrijski razvoj in potreba po energiji, predvsem vodni, pričela posegati v ta svet in prišlo je do nepredvidljivih sprememb v okolju.

Še kasneje je prišlo do še drugih sprememb. Povečalo se je zanimanje za zimске športe in na prej opustela visokogorska območja se zgrinjajo množice smučarjev. Vse to povzroča hidrološke in ekološke probleme:

- potrebe po pitni vodi pozimi,
- odvajanje odplak proti dolinam,
- graditev rezervarjev za gorivo,
- vplivi pregrad na rekah,
- vse manjša prepustnost tal,
- erozija na pobočjih, itd.

Zaradi razgibane geološke zgradbe so gorska območja tudi predmet študij o možnostih odlaganja odpadkov.

Tudi zaradi propadanja gozdov so potrebne študije vodnega režima v gorskih območjih.

Vključevanje človekovega delovanja v okolju vodi politika uporabe prostora. Zagotoviti mora harmonijo, odločitve morajo upoštevati strokovna dognanja, v katerih igrajo voda in uporaba vode najvažnejšo vlogo. Strokovna mnenja so v tem primeru multidisciplinarna in osvetljujejo problem vodnih virov z različnih vidikov.

S tem ciljem bo v Švici jeseni 1990 mednarodna konferenca o vodnih virih v gorskih območjih. Obravnavali bodo tako površinske kot podzemeljske vode, metode raziskovanja, kakovost vode, vplive akumulacij, izkoriščanje, gošpodarstvo z vodo in zaščito itd.

Menimo, da bi se za te probleme morale zanimati vse naše obalpske občine, posebej pa še uprava TNP, ki bi morala imeti vpogled tudi v takšne probleme parka.

Dušan Novak

na Cojzovi in ker jim je Avstrijec vedno bolj omagoval, so se odločili, da se prebijejo tja. Čez prečko so ga kar spuščali, čez Jamo pa so ga že skoraj podpirali. S preostalo potjo bi imeli še večje težave.

V počasnem, vendar neprekinjenem tempu so se spuščali in bili veseli, da se enkrat za spremembo vračajo z živim in nepoškodovanim pogrešancem. Peter in Zvonc sta občasno spodbujala Avstrijca, ki se kar ni mogel otresti nekakšne otopelosti. Nad Taško je varovanje od dolgega Murna prevzel Zvonc in vrvi polagal okrog dreves. Pazljivost se mu je kmalu obrestovala, ko se je Vili (tako je bilo Avstrijcu ime) kar nekajkrat speljal.

V Taški so sneli dereze in zvrli vrvi ter prižgali baklje.

Po globoko utrti gazi pa je šel Vili s pomočjo smučarskih palic kar nekako laže in kmalu so bili nad zadnjo strmino pred cesto.

Tja je Jezerjan Luka, ki se je zvečer vrnil s smučarskega rallyja v Italiji, pripeljal na pomoč še sedem svojih fantov. Po telefonu ni mogel zvedeti nič točnega, pa je za vsak primer sklical fante in odinil na pomoč.

Tile alpinisti in reševalci, čeprav tako različni med sabo, so na reševanju enotni in med njimi ni več nikakršnih nasprotij, je pomislil Zvonc. Prav ganljivo je, kako

brez pomislekov celo za lastno varnost gredo pomagat. Ponavadi jih klic na pomoč doseže v soboto ali nedeljo pozno popoldne ali zvečer, ko imajo za sabo že turo, pa jih čaka še ena, običajno še težja. Ampak danes gredo v dolino vsaj z živim človekom, to pa vsem veliko pomeni.

Ena proč je bila, ko so prikolovratili na kopno dvorišče Suhadolnikove domačije. Tu spodaj je bilo še vedno toplo, luže so se komaj prekrile z ledeno skorjico. Jezerjani so se hitro poslovili, Kranjčani pa so Avstrijcem še pomagali nataktni verige, in jih spodaj v Kokri še sneti.

Ko jih je miličnik z »lado nivo« vozil proti Kranju, so se menili o dogodkih minule noči. Kar nekako jasno jim je bilo, kako je lahko ponesrečenec po prvem zdrsu, poškodb in nudenju prve pomoči še enkrat zdrsnil in se ubil. V tistem vodnem ledu se brez derez ni mogoče obdržati.

Pavle se je pričel psihično pripravljati, da bo čez nekaj ur spet dežural na Krvavcu. Zvonc se je odpovedal za zjutraj načrtovani turnosmuški tur na Stol, Ruda pa turi na Kladivo v Košuti.

S postaje milice je Pavle zapeljal domov Zvonca — in skupaj sta ugotovila, da še vedno nista čisto pri pameti. Rezervno perilo že jemljeta s seboj, preoblačita se pa ne — in tako nabirata revmo za stara leta.

SKICA ZA ALPINISTIČNO POTEKANJE

SREČANJA V GORSKI SAMOTI

DAMJAN SLABE

V Ljubljani iščem Miha, ki ga ni niti na postaji, niti doma. Verjetno je šel s tistim dvajset pred osmo. Uro kasneje se tudi sam odpeljem proti Kamniški Bistrici, na avtobusu pa srečam Marjana. No, krásno: zмениš se z Mihom, dobiš se z Marjanom! Toda on danes nima namena zadovoljevati plezalnih nagonov; z družino gre v Repov kot.

Tako jo sam, otovorjen, da se mi kolena šibijo, maham po dolini. Dohitim starejšega gospoda, ki je prebolel srčno kap. Revež! Ko zagleda moj nahrbtnik in ko mu zaupam, kam sem namenjen, bi ga kmalu še drugič. On da že ne bi izzival usode po nepotrebnem!

Pri spodnji postaji tovarne žičnice se razideva. Krenem proti jasi, kjer se pot razcepi. Prvič hodim tu, zato malo oklevam. To je tudi lepa priložnost, da si spočijem hrbet od težkega bremena. Tako z nahrbtnikom zamenjava vloži: prej je on brezčutno čepel na meni, sedaj pa jaz na njem. Nevednosti me reši tisti starejši gospod, ki pa je sedaj popolnoma pre-

pričan v svojo teorijo o izzivanju usode. »Le kako boš prišel čez tisto pregrado tam zgoraj, če še poti do njenega vznožja ne poznaš!« sem bral iz njegovih oči. Naprej pa je šlo lahko, vsaj kar se orientacije tiče; kar pa se tiče nahrbtnika, si nikakor ne bi upal trditi česa takega. Dobro se mi je maščeval, ker sem ga brezsrčno nabutal z železjem in drugo ropotijo.

Na travnatem pobočju tik pod steno se za las zgrešiva s skalo, ki prividna navzdol. Načelno nimam nič proti kamnom; včasih kakšnega celo pobrem in ga shranim doma. Toda tale neolikana reč mi pošteno pospeši srčni utrip. Na koncu koncev je skala obležala spodaj na melišču, — na začetku tisočletne poti proti morju, jaz pa sem se še malo potrudil in bil kmalu pod steno. Vendar niti tam nisem našel nič takega, kar bi lahko bil Miha.

Vendar nisem bil sam; še nekaj somišljenikov se je potikalo naokoli: dva alpinista in trop kozorogov. Alpinista sta se pripravljala na vstop v steno, kozoroga pa sta bila kar preveč domača in sta z veliko mero samozavesti pozirala pred

fotografskim aparatom: enkratna priložnost, četudi nimaš teleobjektiva. Zavlekel sem se na ploščad pod odlomom, se nabitul s kalorijami, potem pa odšel na ogled stene. Vsa mogočna kipi v nebo in je zares spoštovanja vredna stvaritev: same počli, strehe in previsi...

Ko buljim tako navzgor, opazim sredi modrega neba drobno pikico, ki kmalu zraste v piko, potem je že večja od jajca — in tako naprej... Ta zadeva sredi modrega neba postane nato že tako velika, da v njej prepoznam skalo, ki mi utegne vsak trenutek prileteti na glavo. Čelade nimam, trdnosti glave pa tudi nimam namena preizkušati, zato jo ucvrnem povprek, kot da bi kdo za mano s topom streljal. Skala pristane na gruču in se kar užaljeno odkotrlja po hribu. Po tem dogodku redno stegujem vrat, da bi pravočasno opazil podobno reč, ki ima tako zlobne namene.

Zopet se znajdem na svoji polici in tu se po vsem tem počutim še kar na varnem. Razgrnem armafleks, zlezem v puh in si privoščim zaslužen počitek. Toda prekmalu me zmoti ropot. Misleč, da se zopet kamenje ruši, si komaj upam odpreti oči, toda namesto tega opazim neko postavo, ki ni niti Miha niti Marč, ki pride še danes v ta predel sveta. Ko razločim na tej postavi še robove, zagotovo vem, da ni to niti eden niti drug: družbo mi je prišel delat osamljen kozorog, ki me le gleda, muli travo dobre tri metre od moga ležišča in si misli svoje.

Kmalu zatem ponovno opazim piko, tokrat ne sredi modrega neba, pač pa spodaj na strmali. Čez nekaj časa razločim, da ima ta sedaj že precej velika reč celo nahrbtnik, ki je moder in da bi to lahko bil celo Marč. Ampak da bi on imel tako svetlo zeleno, že skoraj fluorescenčno trenirko, mi pa res ne gre v glavo. Pa je le on!

Čeprav bi zaradi njegove nove trenirke potreboval vsaj ledeniška očala, če že ne indigo papir, se ga resnično razveselim. Nakladava, kot se spodobi za takega kova ljudi, si urejava udobno prenočišče, vmes pa se baševa s še skoraj toplimi zrezki. Dočakava pa tudi Miho, ki pricinglja z dvema tečajnikoma že v temi. Prepoznava ga po »mat kurjal«.

Še neka malenkost me preseneti ta dan: Marč ima s seboj budilko. Ne vem, ali je to dobro ali slabo. Odgovor pa mi postane popolnoma jasen zjutraj okoli pete ure...

Naslednji dan potem lezeva, se tudi za lezeva, se spuščava, pa zopet lezeva. Med drugim me zgreši Marčev klin, ki je priletel od zgoraj, ne greši pa me precej velik kamen, že skoraj prava skala, a ji moja lopatica dobro kljubuje.

V kaminu naletim na rdeč semafor: zagozden balvan. Znotraj je kamin tako ozek, da se mi zdi prehod nemogoč. Zadevo si ogledam še od zunaj. Vse bi bilo v naj-

lepšem redu, če le vrv ne bi tekla znotraj. Tako poskusim tu — in o čudežih sem od tedaj popolnoma prepričan. Ena jebica (= zatič) me potem še pošteno ogreje, a jo na koncu le zaj... in zlezem na vrh. Odjodlava okrog pod steno in ker zgrešiva abzajl, greva zares okrog.

Sestop v plezalnikih pa me spominja na moje prve poizkuse vožnje s smučmi, le da se tokrat za spremembo ne polomim. Za konec se prijatelju strga naramnica pri nahrbtniku, jaz pa staknem žulje, da naslednjih nekaj dni spim samo še na trebuhu.

Avtobus pa začuda ujameva.

SREČANJE, KI ČLOVEKU ODPRE OČI

SLEPEC – VELIKI MALI PRINC

PETER ČIZMEK

»Zbogom,« je rekla lisica. »Naj ti izdam svojo skrivnost. Enostavna je: dobro vidiš le s srcem. Bistveno je očem nevidno.«
»Bistveno je očem nevidno,« je ponovil Mali princ, da bi si zapomnil.

(Antoine de Saint Exupery: Mali princ)

* * *

Na »sončni strani Alp« sedim ob morju med skalami piranske Punte in sanjarim. Zima je končno minila, z njo pa tudi deževje, ki je napovedalo prihod pomladi. Po takih deževjih, ki iz ozračja sperejo vso nesnago, je običajno najlepši razgled. Strmim prek morja, kjer se na obzorju rišejo gore, in se predajam spominom.

Tik pred menoj, že skoraj na doseg roke, kipi iz morja bela silhueta zimsko pobarvanega Triglava, simbola slovenstva, levo od njega pa vrhovi Kaninske skupine. V naravi nevidna državna meja čez Kaninov hrbet ločuje od teh gora Viševo in Montazevo skupino. Še bolj levo so Karnijske Alpe, naprej pa nepregledna vrsta Dolomitov. Za njimi se obzorje izgublja v rahlih meglicah, v katerih lahko zaslušiš oblike znanih gora. Nekdo je menda z zvonika piranske cerkve nekoč videl celo Mont Blanc. Moral je imeti precej domišljije, da si je na tistem nesnovnem obzorju lahko zarisal cilj svojih želja.

Pred mnogimi leti, ko sva bila še oba pubertetnika, sva se z Ines potepala po Dolomitih. Sem se morda takrat naučil, da ni bistvo vsega le v lepi obliki, v zunanjem videzu, medtem ko v notranjost naš pogled le redkokdaj seže?

* * *

Avtobus je sopihal v ovinkih ceste nad La Villo in vztrajno rinil v klanec prelaza Falzarego. V jasnem jutru so se v nov po-

letni dan prebujale badijske gore. Glava Sassongherja je tonila vse nižje v dolino pod visokimi vrhovi Selline skupine. Piz Boé je nesramno plazil bel jezik iz jutranjih meglic, ki mu ga bo raztalila toplota vzhajajočega sonca. Naj ga kar plazi, dokler ga še ima, dokler se Val Badia še skriva v sencih!

Avtobus je končno le priropel do prelaza Falzarego. Kdor ni šel z njim do Cortine d'Ampezzo, je moral tu izstopiti, tako tudi midva. Množica ljudi, ki se je tu zbrala od vsepovsod, je v hladnem poletnem jutru strmela v toliko opevani gorski svet in v blede rumeno okroglo lepoto, ki je tako kot vsako jutro bežala iz kletke obzorja. Njihovi znanci, ki so to slišali od nekih drugih znancev, so jim povedali, da mora biti tu raj na Zemlji. Toda od tega »raja« nič več ne ostane, ko zapiha sapica; razvajeni turisti, ki mislijo, da se da vse kupiti z denarjem, že bežijo v varno zavetje dolin, kjer so si zgradili bunkerje v obrambo pred »kruto« prirodo. Narava se zna braniti: včasih je dovolj že lahen vetrič.

Toda niso vsi taki, kot je tista dama, ki odsotno posluša svojega polizanega kavalirja, ki ji nekaj naklada. Stojita pred stojnico s spominki in kupujeta saharске kristale, ki so jih prinesli od daleč, da bi jih prodali kot značilnost nekega kraja na popolnoma drugem koncu sveta. Za »neugleden« primerek kamene strele se pač nihče ne zmeni (razen zbiralcev), ker je trikrat dražji. Puščavska rože pa so tako lepe — in predvsem poceni.

V dragoceno krzno zavita dama in njen kavalir vihata nos pred vsakim, ki je drugačen od njiju. Fantu, ki na klopi išče prostor svojemu nahrbtniku, se umakneta, kot da bi bil kužen.

»Maledetti tedeschi, prekleti Nemci!«

K sreči se me to niti ne tiče, nobene zveze nimam z Nemci razen tiste, da se z Ines v šoli učiva nemščine. Zaradi takih komentarjev in takih ljudi bežimo v hribe, pa zaman. Tudi tu so nas našli. Gradimo kočice za njih, ki se iz preprostih zavetišč razvijajo v hotele C, B, A kategorije, dostop jim olajšamo z vzpenjačami, kajti sicer bi sami nikoli ne prišli do njih, ker bi bilo zanje »prenaporno« hoditi v hrib z lastnimi močmi. Nudimo jim vse udobje, da nas potem lahko preženejo. Še v stenah nas spremljajo z daljnogledi in zlobno komentirajo naše početje. Kje je danes kotiček, kjer si še lahko sam?

Kljub temu je med nami na srečo še veliko ljudi, ki hodimo v gore preprosto zato, ker imamo radi naravo. To nas združuje. Kaj pa naj rečem za tiste ostale? Saj vsak živi le zase!

* * *

Stal je tam in se pogovarjal z dežurnim reševalcem na spodnji postaji vzpenjače.

Imel je skoraj bele lase in obraz, nabran v neskončno število gub in gubic, je pričal o njegovi častitljivi starosti, mogoče že prek osemdeset let. Kakor vsi je tudi on nosil temna očala, kajti dan je bil bogat s sončnimi žarki. Opiral se je na močno grčavo palico, ob njem pa je čepel krasen nemški ovčar s čudno ovratnico. Starec je bil obut v močne gozdarje in oblečen v hribovsko opravo. Po zunanosti bi človek lahko rekel, da je domačin, vendar je z reševalcem govoril v pravilni italijanski besedi brez tirolskega naglasa, kakršno je narečje v teh krajih. Njegov pes ga je gledal s spoštovanjem in ljubeznijo v očeh, tako kot bi pač vsak pes moral gledati svojega gospodarja. Hkrati pa je bilo v njegovem pogledu nekaj skrbi podobnega, pazil je na vsako njegovo kretnico.

Ko je zvonec končno dal znak, da je kabina vzpenjače prosta in pripravljena za odhod, je pes planil pokonci in začel vleči starca, ki ga je zgrabil za ovratnico.

»Aspetta, Tesoro, počakaj!« je še utegnil reči starec, potem pa je s palico poiskal vrata.

Bil je slep.

* * *

V gondoli vzpenjače je tiho, nikomur ni do pogovora. Sami brezosebni obrazi, ki se skrivajo za sončnimi očali. Vsi jih nosijo, le pes jih nima. Izza temnih stekel vsi strmijo nekam skozi okna kabine, ki tiho drsi skoz prostor na Piccolo Lagazuoi. Kovinski, robotski obrazi — ali pa se mi le zde takšni. Samo eden je drugačen. Mogoče bi videl sonce v njegovih očeh, če bi snel očala. Njegov Tesoro (Zaklad) se vznemiri.

»Stai buono, Tesoro, bodi priden! Nič se ne bojte, gospodična, dober kuža je to. In tudi pameten je, brez njega bi ne mogel nikamor. Veste, prejšnji teden sva bila na Marmoladi. Z žičnico, seveda, noge me ne nosijo več tako kot nekoč. Ampak vseeno grem še vsako leto na Marmolado, sempre con funivia, zmeraj z žičnico. In sem tudi pridem, z Lagazuoi je najlepši razgled.«

Kaj je le hotel reči s tem? Je res slep? Mar je njegov spomin tako močan, da lahko vidi stvari, ki jih je nekoč gledal?

»Poglejte, Marmolada je od tu res videti kot kraljica Dolomitov, come una regina, še posebno danes, ko je tako lepo vreme. Lepo, lepo... O, pogledjte, tam se je pokazala Civetta, ali se ni? Povejte, ali nima snega na vrhu? Bello, molto bello, è un giorno incredibile, neverjeten dan je danes.«

Gondola vzpenjače plava skozi zrak vse bolj strmo mimo stene, iz katere režijo črne odprtine kavern, ostankov dolomitske fronte iz neke že zdavnaj minule vojne. Spominki s Passo Falzarego so ostali globoko spodaj. Slepčev obraz

se zresni ob spominih in sam zase iztisne pridušeno kletvico skozi zobe:

»Maledetta guerra, prekleta vojna!«

Je res slep? Ali pa smo mi obsojeni, da bomo celo življenje znali gledati le z očmi. Kakšna vojna!

Dobro vidiš le s srcem ...

Tesna kabina, ki mi je naenkrat postala tako domača, se ustavlja. Skozi odprta vrata se najprej zgnetejo tisti, ki se jim tudi v gorah vedno nekam mudi, za njimi pa se kabina počasi izprazni.

»Dove sei, Tesoro, kje si? Aspetta, počakaj!«

Pes, njegov Zaklad, ga odvede skozi vrata. Potem se oba izgubita med množico na verandi »hotela« Laqazuoi. Precej nad dva tisoč metri smo. Ali se ljudje v gorah res spremenijo? To niso več roboti — ali pa se mi le zdi tako. Sicer pa — saj vsak živi le zase. Ampak vseeno gledamo vsi v isto sonce, čeprav ga vsak med nami vidi drugače.

* * *

Potem sva z Ines razposajeno skakala po brezpotju do Cime Scotoni in še ujela pravi čas, da sva se izognila kuhanju v kotlu njene zahodne stene. Okoli poldne, ko sva priplezala nekje do polovice, pa se je v steno uprlo sonce in postalo je skoraj nevzdržno. Popolnoma izsušena sva se privlekla na polico, razkošno avto cesto v zgornji tretjini stene. Stisnila sva se v senco previsov, ki so se bočili nad njo, medtem pa se nama je od spodaj posmehovala modra solza hladnega jezera in kopalci ob njem.

Po jutranji vožnji z vzpenjačo nisem več občutil ničesar ob pogledu na gore okoli

naju. Prav nič me ni brigalo, če je tisto na levi Fanis in tisto na desni ... kaj bi že moralo biti? Torre dei torrioni, stolp vseh stolpov, Torre del Lago. Vedel sem le to, da je bila nad nama še vedno Cima Scotoni in da morava čimprej ven iz stene, drugače bova v tem kotlu še zavrela. Ines je molčala. Posrkala je še zadnje kapljice soka, ki nama je po čudežu še ostal, in bila kar tiho. Kraljestvo bi dal za pivo, če bi ga imel (če bi namreč imel kraljestvo)!

Po petih urah plezanja naju je zdaj čakala še zadnja tretjina stene. Skoraj si nisem upal predlagati, da bi mi bilo veliko ljubše, če bi kar po polici prečila ven iz te peči. Oddahnil sem si, ko me je Ines boječe vprašala, če bi imel kaj proti, da ne greva na vrh. Saj je vseeno, najtežji del smeri sva pa le preplezala!

* * *

Iz spominov me iztrga globoko doneč glas zvona v zvoniku piranske cerkve. Ko odbije, se zavem, da sedim na Puntii že celo uro, gledam gore, vidim pa delčke svojega življenja, ki so povezani z njimi. Prav nič ni več važno, kakšna imena nosijo vrhovi v daljavi, važno je le, da jih lahko gledam in vidim s svojimi očmi. S telesnimi očmi in hkrati s tistimi očmi, ki jih je lisica kot skrivnost razkrila Malemu princu.

In potem, kaj potem? Potem bom zares šel v gore, sedel na kakšen svoj sanjski vrh, odložil svoj nahrbtnik, nekaj prigriznil, spil konzervo piva, si prižgal cigareto in s pogledom brez cilja potoval naokrog. Pa čeprav je bistveno skrito očem.

Žalostinka za starim kozolcem

NADA KRANJC

*Razbili so mu staro, trhlo glavo
in rebra so mu polomili,
tramove so mu razmajali,
dokler se ni raztreščil v travo.*

*Nekdaj ponosno stal je sredi trate,
oziral se v gozdove je in trate,
poslušal fantovsko je petje
pod večer, ko je zvon odzvonil.
Pod svoje varno je zavetje
seno sprejemal, žitne klase,
zvesto je zemlje blagoslov
sprejemal vase.*

*V jutranji rosi kose so švistele,
domov grede žanjice so zapele
v večerni zarji.
Pod njim počivali so gospodarji
in mladi so zvestobo si prisegali,
ko so v opoj ležišča legali
v poletni noči.
Nočitev varno so pod njim*

*iskali potepuhi in berači,
gostili se na svatbah so snubači.*

*Je videl jih, kako
— sovražni in domači —
vojaki mimo so drveli.
In jok in groza in trpljenje
in smeh in šala —
smrt — življenje —
vse, vse je mimo njega šlo,
se drugo spet rodilo.*

*On je obstal — je ključoval.
Zdaj so razbili staro, trhlo glavo,
in položili ga v poletno travo.
Potem so se pri mizi zbrali,
prav kot pogrebci na sedmini,
so trčili in si napili
v njegov spomin.
Na cesti traktorji so ropotali ...*

*Ne bodo se vrnili stari časi,
ko fantje so prepevali na vasi.
Kosilnica zdaj poje — in tranzistor.
Na oknih ne cvete več nagelj, rožmarin,
na vrtu ne diši jasmin.
Povsod je le bencin, bencin, bencin ...*

MAJHEN HRIB JE VELIKA GORA ZADOVOLJSTVA

SPET JE MINIL SREČEN DAN

MARIJA HRAST

Sončno ponedeljkovo jutro. Vsi smo že na nogah. Vsi se pripravljamo, vsi se odpravljamo. Le v različne smeri: ati, Anže in Nejc po na novo odkriti poti z Zelenice na Roblek, jaz pa v službo. Nevoščljiva sem jim in včasih jih malo grdo pogledam, ko nosijo skupaj vse potrebno. Potem me vsi trije odpeljejo v službo, da jim lahko pomaham v slovo in mi starejši tolažilno reče: »Mami, ne bodi žalostna, saj te bomo v soboto peljali na Roblek!«

In odraščajo.

Opoldne so že nazaj. Zadovoljni in navdušeni nad novo potjo me pridejo pogledat v službo.

V soboto pa gremo vsi skupaj.

PEŠ ALI Z AVTOM?

Zgodaj smo pokonci. Ati kuha kavo, otroka pozajtrkujeta, jaz pripravljam nahrbtnika. Ta velika. Otroška bosta pripravila otroka sama. Vsak svoj pulover in peclerino pa čokolado bosta zbasala notri. Potem bosta obula čevlje, ki sta jih sama namazala (malo težko sem ju gledala, ko sta napacala po pol kile lojene paste na vsak čevlji), malo se bosta verjetno še zravšala, ko bosta čakala na naju, potem pa bomo odšli.

Peljemo se skozi Žirovnico do Završnice, mimo Titove vasi do planine in pred gozdom pustimo avto. Prvič se vozimo tod in kar malo žal mi je. Prejšnja leta smo to pot precejkrat prehodili in bilo mi je bolj všeč. Bolj sem se počutila povezano z naravo in bliže tistim časom, ko so bile planine polne pastirjev in majeric, zdrave živine v tamarjih... Gore so zdaj še vedno iste, le ljudje so se spremenili. Škoda, da ne živim v Jalnovih časih.

Mimogrede smo skozi dolino Završnice. Spomnim se, kako smo hodili prejšnja leta. Midva z Anžetom sva vedno hitela naprej, da sva potem lahko kje sedela in čakala na atija, ki je z Nejcem v nahrbtniku (»počasni in s pametjo«, kot me je vedno opominjal naš družinski poglavar) prišel za nama. Ali pa sva se skrila v grmovju ob poti in s strašnim rjojenjem planila nanju. Seveda se je moral pri tem ati spodobno prestrašiti.

Nekoč, Anžetu je bilo kakšna tri leta, smo se v precejšnji vročini odpravili v Zelenico in sonce je Anžeta precej zdelalo. Bil je zlovoljen in je ob enem od najinih počitkov, ko sva čakala na atija in Nejca, ves togoten gledal za avtomobilom, ki je pe-

ljal mimo. »Ko bom velik,« je rekel razdraženo, »bom ješt tud kupu avto pa še bom vožu. Kal dlug nej peš hodjo!« Dopovedovala sem mu, koliko lepše je nam, ki nismo sužnji pločevine in lahko pridemo tudi tja, kamor avto ne more. In koliko več lepega vidimo. Pa je le zamahnil z roko in se odpravil naprej. Najbrž se je spraševal, kako more biti njegova mama tako neumna.

NA VSAKEM KORAKU VESELJE

Koliko spominov me spremlja tukaj, kjer se zdaj peljemo! Verjetno res ne bomo šli nikoli več peš po tej senčati poti ob šumeči Završnici. Gledam svoja sinova in kar malo hudo mi je. Zdaj tudi Nejc ne hodi na atijevih nogah v hribe. Anže je že velik šestletnik in vidi mnogo več lepote na teh naših pohodih. Z bratcem si ogledata vse rože, vse lazarje, vse pajkove mreže, vse. Odlično se razumeta in z atijem jima bova kmalu le še spremljevalca, nič več vodiča.

»Mami, mami, zajček!« zakliče Anže, »zajčka sem videl!«

»Kje, kje si ga vidu?« sprašuje nekoliko počasnejši Nejc in vrti glavo.

»Dol pod cesto. Gotovo se je ustrašil avtomobila, ker je tako hitro skočil in zbežal,« mu razlaga Anže, ki kar naprej ponavlja: »Zajčka sem videl...«

Ustavimo se na robu gozda in se skobacamo iz avta. Nejc takoj začne nekaj iskati po tleh.

»Kaj si pa izgubil?« ga vprašam.

»Nč nišm žgubu. Gledam, če je kej leglata,« pravi.

Z atijem se smejeva. Pred kakšnim mesecem smo se namenili na Srednji vrh pa nas je ravno tukaj ustavila ploha in potem nismo šli naprej. Ko smo se odločali, kaj naj storimo, se nam je naokrog ponujalo vse polno regrata. Da izlet ne bi bil čisto brez haska, smo se odločili, da si vsaj regrata nabere mo za južino. Noža nismo imeli (seveda ga je mami spet pozabila, kot je ugotovil ati), imeli pa smo izvijač. In smo pač z izvijačem nabirali regrat. V sili hudič še muhe žre, kajne! Anže in Nejc se primeta za roke in se odpravita naprej, z atijem greva za njima. Razpravljata o zajčku, ki ga je videl Anže.

»A veš, Nejc,« pravi večji odraslo, »še dobro, da ni bil zajček na cesti, bi ga ati lahko še povozil!«

»A ne,« pravi Nejc, »poj bi ga pa meli za južno...«

DVA CMOKA ZA LAHKO NOČ

Pot se dviga. Gremo mimo vikendov in na križpotju zavijemo desno v gozd. Sonce se je začelo pokrivati z oblaki. Nič zato, si pravimo, vsaj ne bo vroče, ko nas ne bo peklo v hrbte. Počasi se vzpenjamo. Pred nami se odpira strmo melišče. Ob straneh rastejo nežno zeleni macesni. Z vsake iglice visi kaplja vlage. Čudovito je: macesni, pokriti z biseri, ki se zablestijo, kadar sonce pomežikne izza oblakov. Otroka si strokovno ogledujeta vsakega lazarja in napovedujeta vreme. Ugotovita, da dežja ne bo, ker so vsi lazarji obrnjeni dol. Lezeta pod macesnovo vejo, veja zatrepetja in kaplje zašumijo v listju in kamenu. Stojita in poslušata. Potem hitita od macesna do macesna in delata dež. Najdeta deblo, podrtó čez pot, in ga zajahata. Nejc pripoveduje Anžetu, da si je Tim-tam, njegov izmišljeni prijatelj, ki ima denar za vse igrače, kakršnih mu jaz ne morem kupiti, ki mu dovoli jesti sladoled tudi takrat, kadar ima vročino in ki ima tako veliko hišo in tako zapleteno pot do nje, da jo lahko najde samo Nejc, da je torej ta Tim-tam našel puncó. Vijolka ji je ime in včasih gresta skupaj v gozd gledat živali v kletkah...

Premagujemo melišče in med ruševjem najdemo stezo, ki ostro zavije v hrib.

»Še malo, veš, mami,« mi pripoveduje Anže, »še malo — pa se bo videla streha kočé. Glej, se že vidi!« Navdušeno kaže

naprej, kjer je res že videti streho in zelene naoknice. Otroka brž stečeta naprej. Koča je polna, zato popijemo čaj in se odločimo, da bomo malicali zunaj. Na poti nazaj bomo poiskali prijeten prostorček in si ob čvekanju privoščili dobrote iz nahrbtnika. To nam je bolj všeč kot zakajen prostor s hrupnimi glasovi razposajenih obiskovalcev. Fanta še pritisneta žige v svoja dnevnika ciciban-planinec, potem vstanemo in odrinemo. Ob poti najdemo debelo deblo in posedemo nanj. Jemo in čvekamo. Čvekamo in jemo. In lepo nam je pri srcu.

Na vrhu melišča naveževa otroka, da ne bi zdrsnila. Ne zaupava še čisto njunim sposobnostim. Ati odide z Anžetom naprej, z Nejcem se počasi spuščava za njima. Nejcu je všeč, da je navezan. Smeje se, da se mu začne kolcatí od smeha. »Glej, Nejc, mami pelje kravo Ciko na pašo,« rečem in čakam, da vidim, če me razume. Pomolči in kolcne, potem se naenkrat zadere: »Muuuuu!«

Ati slika najprej naju, nato Anže spleza nazaj, da bo še on na sliki, potem slika še njiju. Gledam otroka in se veselim njune sreče in zadovoljstva.

Na nebu žarijo oblaki v večernem soncu, ko smo že doma, ko sta otroka že dobila obljubljeni sladoled, ko sta že prilezla izpod prhe, zlezla v pižame in vsak na svoj pograd ter dobila vsak po dva cmoka, ativegega in mojega, za lahko noč.

Spet je minil srečen dan. Prehitro.

KOLIKO MIRNIH PROSTRANSTEV JE ŠE V NAŠIH GORAH!

TRIGLAVSKI CVETOČI VRTOVI

LJUBO MEDEN

Kaj pa potem, če gre pot na Mišeljski vrh čez vrh Triglava! To spada zraven kot potno čelo k strmi stezi. Vrskajoči in vpijoči množici navkljub grem navadno sredi julija gledat, koliko snega je še ostalo po kontah, koliko cvetja raste okoli Velega polja, pa tudi zato grem, da pač grem. Na koncu koncev niti ni zelo pomembno, zakaj in kako grem; letos grem malo drugače kot sem šel lani, nikoli ne grem čisto enako, vendar pa vedno podobno. Na eni strani te poti je tako množica turističnih planincev, ki gredo le enkrat letno na Triglav, na drugi pa brenčanje žuželk, sempatja krockarjev ali kavkin krik, tiho čivkanje vseh mogočih ptičev; o, še so kotički za samotarje, in niti niso tako daleč od romarskih planinskih poti.

LEVO OD TRIGLAVA

Tokrat sem pač hotel prehoditi Mišeljski greben in nekaj tistih vrhov, ki vidijo sko-

raj več smučarjev kot poletnih planincev. Ker pa je nekeje treba začeti pot v gore, sem se lepega dne še kar zgodaj zjutraj znašel v Vratih, po kratkem obisku v Aljaževem domu pa me je kar odneslo po Tomiškovski navzgor. Ko sem namreč stopil čez prag, so ravno pometali in ker pravijo, da zjutraj ni dobro srečati metle, sem jo popihal ven. No, ni mi sicer prizadejala nevšečnosti, ob nameravani čaj sem pa le bil.

Tudi pri »točilnici« Begunjski studenec ni bilo dosti bolje, le da tam ni bilo metle — in sicer že zelo dolgo. Zato pa je tam kup pločevink piva, steklenic, najrazličnejše embalaže, v kateri so bile reči za privezovanje duše, vreč za sodelovanje z naravo in podobnih stvari. Nekomu, ki je prav tedaj kup še večal, sem hotel dati nekaj dobrih naukov, pa sem dobil tako grd pogled, da mi je upadel pogum in sem hitro ušel med skale.

K sreči so skupine takih planincev rinile na Kredarico, tako da sem imel na Stani-

čevi vsaj svojo posteljo, razmeroma veliko miru in kar dobro spanje. Hišne gore Staničeve kočice so namreč imele tisto popoldne le malo obiska in sem čeznje gredé lahko premišljal, kaj me drugi dan čaka. Zjutraj sem ob pogledu na mravljje na Triglavu, na helikopterje in podobno raje krenil na Rjavino; je bilo vsaj v steni mirno, pa tudi na vrhu sem bil sam. Se-stopal sem počasi, na nekem snežišču pod Ržjo pa toliko časa kuhal juho iz kocke, da se je Triglav spraznil in da so odletele vse ropotajoče pošasti. Tako sem prišel na vrh skoraj brez spremstva, tistih nekaj deset ljudi, ki sem jih srečal, dohitel ali gori dobil, pa tako zraven šteje.

V prelepem dnevu sem dobri dve uri užival na vrhu, pa hkrati poslušal razlage o panorami in podobnem. Zato sem se kar oddahnil, ko sem v škrbini zavil proti Planiki. Odtlej me je le občasno dohitel glasnejši vrisk presrečnega zmagovalca vrha, v glavnem pa sem se lahko posvetil svoji poti, cvetju in čudovitemu okolju Velske doline. Tudi na Vodnikovih je bilo kar mirno, čeprav so mi počivajoči planinci(ke) zasuli čevlje z drvni in sem prišel do njih, ko sem premetal in na novo zložil lepo skladovnico drv.

SAMOTNE GAMSJE STEZE

Moj glavni cilj se mi je spet približal v lepem, rosnem jutru, ko sem ubiral mirne stezice čez pobočja Mišelj vrha. Na Koštrunovec se mi ni dalo, prevroče je že sijalo sonce; raje sem se držal senčnih plati, saj so bile tudi te polne cvetja. Res, na tej turi sem nehote pohodil več planik, kot se jih na običajnih poteh vidi na vsem prečenju pogorja od Vrat do Bohinja. Dišalo je vse, tako prelesto dišalo, da bi vonj kar jedel, zajemal, spravil kaj vem kam; na diasih in v zavesti bo prav gotovo še dolgo ostal spomin na enkratni razgled z Mihelj vrha, kot pravi Tilka z Vodnikovke.

Sploh je cel greben en sam uživaški sprehod: nežne travce z obilo cvetja, ostrejši grebenski raz z malo plezarije, prostrani razgledi, najvišji vrh Konec, s katerega se vidi Triglav tako čuden, kot bi ne bil on — in prav na vrhu blazinica neboglasnice; prava cvetna milina, vam rečem. Samo dva podpisa, stara že nekaj let, sem dobil v možicu, pa sem še svojega primaknil zraven in pripisal nekaj napol filozofskih misli, ki morda tja niti ne spadajo.

Skalna pokrajina je pod mano, zaplate snega so v njej, čeznje je potegnjena stezica, ki jo občasno poživljajo majhni, pisani možici, ko se počasi pod težo nahrbtnikov in resnosti sprehajajo po njej. Čeprav so včasih nekateri od njih precej glasni, se kar izgube v tem čudnem svetu. Vseeno me je neslo še čez prostrane pode

na Vrh Hribaric, pod Vršake, Vogle in tja okoli. Tu pa mi je samota začela prese-dati. Človeku ni dobro preveč samemu biti, pravijo, in mir teh predelov res malo-kdo zmoti. Zato pa je tam toliko več gamsov. Le kaj jedo v tem kamenju! Ali pa se tja zatečejo le pred nami, ljudmi.

Na stezi proti Zajezerski dolini sem se spet naužil »dobrot«² turističnoplaninskih množic, zato sem jo ubral čez Zelnarice. Znova sem poskušal ugotoviti, katera od obeh je višja, pa je z vsake drugače kazalo. Tudi Ledvička je še bila tam spodaj v svoji kamniti kotanji, tokrat z zelo malo snega na bregu. S Kopic in Tičaric je bila kočica pri Sedmerih tako lepa in nova, da sem mimogrede pospravil strm spust na Štapce in do jezera, spet pa sem na film in v spomin spravil šopke najrazličnejših cvetic, predvsem nežno belino planik, rdeče cvetove rododendrona, modrino neboglasnic, temno zelenilo planin, ovčje blejanje in hladno, poživljajočo jezersko vodo — in spet malo drugačno pot za drugič.

ZAJTRK V ŠKRLATNI SVETLOBI

Sicer se je Špičje kar malo izgubljalo v meglah, vendar je bil drugi dan že toliko lep, da se je dalo prijetno hoditi. Čakala me je še pot domov: od Sedmerih po dolini navzgor v prijetnem hladu zgodnjega jutra. Ko sem namreč odšel iz kočice, je še vse spalo; še dan se je komajda kar malo sramežljivi napravljal. Zato pa sem lahko okoli Ledvičke opazoval gamsje igre ter zajtrkoval ob nežnem ščebetanju kaj vem kakšnih vse ptičev in v nežno škrlatni svetlobi, ki se je zgrinjala čez skalne sklade. Na Prehodavcih so mi odsvetovali nameravano pot po policah Kanjavca, zato sem pridno rinil v Hribarice in do Doliča. Tu sem spet srečal metlo, vendar sem jo tokrat preskočil in se mimo njene simpatične uporabnice zrinil do čaja.

Ker pa je okoli Triglava kar hladno potegnilo, sem tako hitro stopil po mulatjeri do Luknje, da se je, do tam že zvedrilo in me je proti Vratom že spet žgalo ljubo sonce.

Po ravnem kar nisem več znal hoditi. S peskom posut kamen me je spodnesel in je na njem ostalo kar precej kože. Morda bo pomagala, da se bom še raje vračal v ta čudovit gorski svet.

In kje je tu svoboda, boste vprašali? V meni je, v vseh mojih poteh, samotnih in polnih ljudi, sončnih in oblačnih, lepih in ... No, saj drugačnih poti tam, kjer hodim, tako ni.

Planinski vestnik honorira vse prispevke, objavljene na svojih straneh. Premislite: z enim samim prispevkom si lahko plačate polletno ali celo celoletno naročnino za najstarejši slovenski mesečnik, ki izhaja že od leta 1895.

ČE SO PLANINCU BOGOVI NAKLONJENI

NADA DOBNIK

Priti na streho Evrope je velika želja pre mnogih navdušenih planincev, uresniči pa se le manjšini. No, meni in še osemindesetim drugim se je — zahvaljujoč se PD SCT iz Ljubljane. Lani je šest članov tega društva stalo na vrhu Pika Komunizma v SZ (7495 m), zato smo njihovi organizaciji in vodenju povsem zaupali. Vsi prijavljeni smo nekaj mesecev vestno skrbeli za svojo kondicijo, hodili na zasebne in skupne ture, ki so (zlasti slednje) bile kar precej zahtevne (maja Kalški greben in celotni greben Košute, junija prečenje Ponc, julija Mrzla gora in Križ ter prečenje Martuljskih gora). Na pot v Francijo smo se odpravili 7. avgusta pozno zvečer in prispeli v Chamonix 8. avgusta sredi dopoldneva. Spremljali so nas štirje kamniški reševalci s Cenetom Griljcem na čelu. Zadovoljni smo bili, da njihova neposredna pomoč ni bila potrebna.

KAMNITA KANONADA

In tako smo se tistega torka, 9. avgusta, že navsezgodaj s pričakovanjem in skrbjo zazrli v nebo. Bilo je čisto, prijazno in obetajoče. Kar hitro smo se pripravili in se z domačim avtobusom odpeljali do St. Gervaisa, od tam pa z zobato železnico do postaje Le Nid d'Aigle (2372 m). Tam pa je bilo treba vzeti pot pod noge. Do Ref. de Tete Rousse (3167 m) ni nič posebnega; spominja na marsikatero našo pot. Nekoliko pred kočjo pa stopimo na ledenik in se ga držimo vse do vstopa v steno Aig. du Gouter, kjer čisto malo pod vrhom čepi v skalah kot orlovo gnezdo kočja Gouter (3817 m). Preden začnemo plezati navzgor, moramo čez delno zaledenelo grapo, po kateri v nerednih razmakih leti toča kamenja. Ko smo počivali na Tete Rousse, smo bili priča, ko je moral neki planinec sredi grape počepniti, si potisniti nahrbtnik na glavo in srčno upati, da ga bo kamniti plaz obšel. Ko je še zadnji kamen odrčal v globino in je planinec nadaljeval pot, smo si vsi oddahnili, hkrati pa vsi, ki smo to videli, tesnobno pomislili: »Kaj bo, ko bom jaz tam?«

Vendar se naše prečenje izide brez problemov. Reševalec Gladek stoji razkoračen s svojimi dolgimi nogami na drugi strani in pazi na padajoče kamenje, mi pa drug za drugim v varnih presledkih hitro in zanesljivo hodimo čez. Pomaga nam fiksna jeklenica, noben kamen nam ne zmoti prehoda in kmalu smo vsi na drugi strani. Prvi se že vzpenjajo po skalah. Na našo srečo je stena suha in topla. Kočo gle-

damo naravnost nad seboj in sploh ni videti daleč. Pa je to samo hudobna optična prevara, saj jo od nas loči dobrih 600 metrov.

Ko z nekaj kratke sape le priplezamo do kočje, se znajdemo na zares ozkem hodniku pred njo, vhod vanjo pa je neugledno skrit nekaj korakov naprej. Že ob dveh popoldne je dnevni prostor čisto poln; največ je Nemcev in Japoncev, Francozov pa menda najmanj. Kasneje se je pokazalo, da je bilo vendarle največ Slovencev — z nami vred, seveda.

SARDINE V PLANINSKI KOČI

Naša skupina se utabori na uravnavi nad kočjo. Sonce je prav vroče za to višino, sneg na vrhu je zmešan in se na plinskih kuhalnikih kar hitro topi. Diši po jahah, čaju, golažu, sadju. Je pač čas kosila. Nekateri tiščijo glavo med kolena, drugi si jo pokrivajo s kosi oblaci — tako blažijo znamenja višinske bolezni. Vsi pa občudujemo prečudovit razgled; na obzorju iščemo Matterhorn in Monte Roso, določamo Jorasse, v besedah prečimo vrhove montblanške skupine... in seveda fotografiram vse, kar se nam zdi vredno fotografije ali diapozitiva... in pri vsem tem še najbolj mislimo na naslednji dan... Bom zmogel? Kako bo? Bo vreme ugodno? Mi ne bo slabo? Me ne bo bolela glava? Taka in podobna vprašanja nas zaposlujejo. Večina nas bo jutri prvič tako visoko.

Če bo. Popoldan se preveša v večer, treba je misliti na prenočišče. Jeditnica v koči je zasedena do zadnjega kotička in mlad natakar pravi, da takega navala ne pomeni. Če hočeš imeti stol, moraš naročiti večerjo. Kljub temu si nekateri le najdemo svoj prostor pod streho.

Sedim na koncu klopi in ta košček udobnosti branim z nasmeški in grdimi pogledi — kakor pač nanese. In imam še kar mir; nič me ne preganjajo. Ostali se znajdejo vsak po svoje. Peter, ki je tovoril s seboj puhasto opremo in armafleks, je zasedel krasno snežno luknjo in zdaj se ima še najlepše od vseh. Nekateri morajo žal ostati pod milim nebom, a godi se jim nič bistveno slabše kot nam v koči.

Po večerji namreč hišna fanta na hitro pospravi stole na mizo ter za silo pometeta po tleh. Kot bi trenil, se zložimo po njih in si poskušamo poiskati vsaj toliko prostora, da bi se stegnili. Neprestano je kaj odveč — ali roke ali noge ali glava. Stegneš noge — brčneš nekoga

Mont Blanc

v glavo: premakneš roko — treščiš soseda med rebra; se obrneš — soseda skoraj zmečkaš, če se ne obrne s tabo vred. Še najmanjše zlo je »trda postelja«. Zrak je kmalu posesan do zadnje molekule kisika, v grlu peče, smrdljiva vročina pritiska, kajti okna se ne dajo odpreti — razen nepomembne line nekje pod stropom. Spanje je tako za mnoge od nas utopija, nekaterim pa kljub vsemu uspe celo smrčati. Nikoli ne bom zvedela za njihovo skrivnost.

Ko ob enih zjutraj morje teles močnejše vzvalovi, vem: čas je. Nekako se mi uspe preriniti na prosto, ne da bi kogarkoli pohodila.

Zberemo se na uravnavi, kjer smo včeraj imeli visokogorsko »veselico«. Počasnih gibov se opremljamo, govorimo malo, sicer pa smo se tako ali tako že vse dogovorili. Peter pravi, da je spal več kot štiri ure in marsikdo se priduša, da bo drugič tudi on nesel s seboj nekaj več opreme, pa če bo še tako težka ...

SAMO ZRAKA JE PREMALO

Ob dveh v strnjeni koloni odkorakamo. Noč je jasna, nad nami sijajo celi oblaki zvezd. Hodimo počasi in se ustavljamo, kajti višina nad 4000 metrov je nekaterim že pokazala zobe. Srce razbija, noge nočejo prav ubogati, dihanje ne dohiteva višine. Temu ali onemu je malce slabo, nekatere boli glava. — Za sedaj še nimam težav, če odštejem to, da me je zaradi počasnega tempa zazeblu v noge.

Do zavetišča Vallot (4362 m) hodimo kar precej časa. Potem se za kakšne pol ure ustavimo, se navežemo — in zdaj bo vsaka naveza hodila po svojih sposobnostih.

Drug za drugim rinemo v strmine. Kmalu se začne svitati — le toliko, da vidimo, kod hodimo: po ozkem grebenu, na obe strani so prepadna pobočja. Sneg je imeniten, ravno prav zmrznjen, da dereze dobro prijemljejo. Ko bi le zraka ne bilo tako malo!

»Hitro dihajta!« naju poučuje vodnik. »Na vsak korak vdih in izdih!«

Že, že, saj mu verjameva, bil je na Piku komunizma, bo že vedel, vendar gre nama tako dihanje nekoliko težko ...

»Tisto tamle je vrh! Samo še do tja!« pravi mi sebi in svojemu sonavezniku v tolažbo.

In sem zelo razočarana, ko se izkaže, da »tisto tamle« še ni vrh. Do vrha je še kos položnega grebena, tedaj popolnoma odvečnega. Prepriam se z nogami, lovim sapo, potem pa vsa začudena ostrmim: na vzhodu zardi prvi sončni žarek in nas sramežljivo poboža po zardelih licih ...

NAJVIŠJI V EVROPI

Sončni vzhod na vrhu Mont Blanca! Kdo bi si mislil! Objemamo se, si čestitamo, fotografiramo in strmimo nad vso to lepoto. Spomnimo se, da smo pravzaprav brez zajtrka, vendar nimamo časa pošteno jesti. Na vrhu so poleg nas samo še trije planinci, dve tuji navezi pa sta se že vračali, ko smo se mi šele vzpenjali. Zato radovedno čakamo, katera bo naša na-

slednja naveza. Kmalu se prikaže prva, nato druga... Promet je prav gost in izkaže se, da je poleg nas še nekaj slovenskih navez. Vrh kljub velikosti postaja tesen. Nekateri postopamo okrog, drugi si poiščejo prostor za počitek, tretji imajo kje v bližini težave z želodcem. Nekemu dekletu se izvije iz telesa stresajoče hlipanje od veselja, ker ji je uspelo priti na vrh.

Sonce postalo vedno bolj zlato in mi trije smo že eno uro na vrhu. V zavetrju je samo šest stopinj pod ničlo, razgled je sijajen, »Višje, kot sem, v Evropi ne morem,« si mislim. »Danes nas imajo bogovi radi!«

Vendar je treba dol, kajti tudi še tako lepe pesmi je enkrat konec.

Vračamo se po ledeniku Bosson. Takega, tako razbitega, nisem videla še nobenega. Sem in tja pogledamo v zelene, globoke

in silne razpoke, ki se jim pazljivo izogibljemo. Zadnji del poti do srednje postaje žičnice na Midi, ki je že po suhem, skoraj tečemo. Zakaj tečemo in kje smo po enajstih urah hoje dobili še te moči, nam ni jasno. Ampak že ob treh popoldne je prva skupina v taboru. Gvido, ki je dva tovariša spremil z Gouterja v dolino in tako ni bil na vrhu, nam pride ves vesel naproti. V taboru ni čestitk ne konca ne kraja, še zlasti potem, ko se vrnejo še ostali. Vesel klepet in podoživljanje ture se poleže šele tja proti polnoči...

Naslednji dan je navaden dan. No, vendarle ni čisto navaden: dan po Mont Blancu je, že precej oblačen, pripravljajo se na dež. Misli so še vedno v strminah bele gore, kot da ne dojamajo, da je bil vrh resnica.

In v petek zjutraj smo doma.

DOLGO POTOVANJE NA SEVER EVROPE

NORVEŠKA — DEŽELA VODA

JOŽE BORAK

Te vtise bi moral popisati malo prej ali pa kar med popotovanjem. Pozneje je v sebi le težko najti pravo možnost za objektivno pisanje. Po določenem času doživljaš pot, ki si jo prepotoval, drugače: izginejo slabe plati in težave, ki so bile, ostane le lepota.

Norveška je za nami. Spoznali smo jo kot hiteči popotniki. Je enkratno lepa, pravo carstvo vodá: vode vseh barv, oblik, stanj

in razsežnosti. Dež je »naš prijatelj«, ki z vetrom naglo spreminja vreme in naše razpoloženje v skupini, ki je povezana in stkana v kombiju. Jezera so večbarvna: njihove barve so odvisne od tega, kako daleč ali od kod pritekajo vanje vode, ki jih ustvarjajo. Hudourniki in reke — te pa so povsod krasne, peneče se, drzno lomeč odpor v svojem vihravem teku, ki se večkrat okraši z belino slapov, kapljicami, zvokom, ki meji na melodijo. Če si bolj radoveden in slediš njihovemu izvoru, občuduješ ledenike, ki se na robovih ali iztekah lomijo. Gmote ledu in snega postajajo čudovite variacije modre in bele barve. Prvi stik z morjem le občutimo v noči, na trajektu, ki nas vodi iz danskega Friderikshavna v švedski Göteborg. Morje doživim prek vetra, v krasni noči: na trajektu se zaprem v spalno vrečo, noč je, veter z morja, tiho delovanje močnih ladijskih motorjev — in že nad 1500 kilometrov naporne poti je za menoj.

Pot nas je peljala iz Danske prek Göteborga na Norveško, v Oslo, v narodni park Jotunheimen, kjer je bil naš cilj najvišji vrh Galdhøpiggen (2470 m). Nato smo šli do vzhodne obale, k fjordom, v mesto Alesund, ki je bila naša najboljša severna točka, ter ob obali navzdol skozi mesto Bergen do Kristiansanda in s trajektom na Dansko. V štirinajstih dneh 6500 kilometrov poti!

Bežno smo si ogledali mesta na poti do Jotunheimena, tudi Oslo, ki je enkratno lepo, odprto mesto in sploh ne daje vtisa glavnega mesta, središča ene od evropskih držav.

Rjuho prinesite s seboj!

V kočah Nemškega planinskega društva (DAV) poteka velika akcija, da bi obiskovalci bodisi prinesli s seboj bodisi kupili v koči lanene »spalne vreče«, ki bi jih potem odnesli s seboj. Tako bi vsak obiskovalec prispeval svoj nov delež k varovanju gorskega okolja, ko oskrbnikom planinskih koč ne bi bilo treba prati rjuh.

Marsikdo, ki hodi v gore, se pritožuje nad umazanimi rjuhami in odevami. Seveda planinske kočje niso hoteli, da bi za vsakim obiskovalcem zamenjali rjuhe, na katere legajo od poti prepoteni in umazani planinci pogosto kar oblečeni. Marsikomu ni prijetno leči na takšno posteljo ali skupno ležišče. Včasih, pred desetletji, so seveda prav tako redko menjali rjuhe, vendar v gore ni hodilo toliko ljudi, zato je bila higiena vendarle nekoliko boljša.

V nemških planinskih kočah prodajajo iz rjuh sešite vreče po 15 mark; zjutraj jo novi lastnik zloži v nahrbtnik, saj komajda kaj tehta — in jo ima praktično za vse življenje, da spi na svojem in da mu ni neprijetno, ko leže v posteljo.

Morda bi lahko o taki pobudi premislili tudi v slovenski planinski organizaciji, medtem ko nekateri planinci že takolintako hodijo po gorah s tem »rekvizitom«.

Poglaviten cilj ormoške sedemčlanske ekipe je bil planinski—Galdhopiggen. Srečanje severnoevropskimi gorami je bilo presenetljivo: pričakovali smo krotkejšo gore z manj izrazitimi vrhovi, opravili pa smo skoraj poznojesensko alpsko turo. Razgledovali smo se po vršacih, ki molijo iz snega in ledu. Galdhopiggenov ledenik prehaja s svojim severovzhodnim robom naravnost v ledeniško jezero in ker je poleg smučišča, je mogoče zasmučati tudi po njem. Na vrhu, ki je bil tistega lepega dne cilj še mnogih iz Evrope, je lep bivak, da se spočiješ, umakneš pred vetrom in okrepaš.

Po celodnevni naporni turi smo se vrnili v tabor. Tu, v ozki dolini, stisnjeni med masiv Galdhopiggena in Glittertinda, so taborili še mnogi, tam pa je tudi koča. Neki Angleži so postavili celo tabor za svoj planinski naraščaj.

Med popotovanjem na zahodno obalo, v objem fjordov, nam je kisló vreme severnega julija večkrat prekrizalo načrte ali pa skazilo razpoloženje.

Iz pristanišča Alesund, ki je bila naša najbolj severna točka, smo začeli »odštevati« kilometre po zahodni obali.

Mnogo sem pričakoval od srečanja z velikim morjem — Atlantikom. Taborili smo nad atlantsko obalo: sonce je zahajalo počasi, počasi, in ko je zašlo, je še vedno ostala svetloba, ostale so svetle noči, ko izgubiš običajen občutek za mejo med

dnevom in nočjo. Občutek sem imel, da so se fjordi, bolj ko smo se jim trudili približati, oddaljevali našemu občudovanju. Še lepše bi jih bilo gledati iz zraka ali pluti po njih.

Popotniki smo, srečujemo tudi druge, a ta srečanja so le bežna. Severnjaki niso temperamentni, mirnejši so, delujejo zelo zadovoljni, a za razliko od Švicarjev zelo uživati življenje, le da nekoliko drugače kot mi. Njihova mesta so čudovita, hiše so polne barv, obarvane so tudi obale ob jezerih, ob morju. Preseneča skladnost, urejenost njihovih mest, prevladujoča tradicionalna gradnja, pametni posegi v prostor. Če so že gradnje odvisne, ali je res tudi značaj ljudi tako usodno odvisen od podnebja?

Družba napredka je tam, za napredek pa je treba imeti kolektivno željo, zaupanja državljanov vreden politični sistem (demokracijo), do dela spoštljive in kulturne državljanje, dovoljšno mero strpnosti do razlik, dobro organizirano državo, jasno začrtane smeri gospodarskega razvoja glede na možnosti, ki se ponujajo doma in po svetu, in konkurenco. Tega imajo te skandinavske družbe skoraj v idealnem razmerju. Nehote se vsiljuje primerjave z ožjo domovino: kje smo, ali so sploh še možne primerjave z razvito Evropo? Kakšne so naše perspektive glede napredka in ali bomo še sploh imeli možnost popotovati glede na drastičen padec standarda? Popotovanje pa se mi kaže kot odmikanje tenke koprne, pogled v smisel življenja, nit, ki se ne sme pretrgati.

Galdhopiggen, 2470 m visoki najvišji vrh Severne Evrope

Tekmovanja v plezanju

Tekmovanja v skalolazenju in še bolj v prostem plezanju postajajo vse bolj priljubljena in vse bolj množična v Češkoslovaški, Bolgariji in Sovjetski zvezi. Za tekmovanja za pokal Jalte so organizatorji poslali vabila v 20 držav, med drugim na Kitajsko. Medtem je UIAA objavila mednarodni koledar tekmovanj, v katerem so zajeta tudi tekmovanja v socialističnih državah. Glede na publicitetu ni nenavadno, da je prosto plezanje, pri katerem igra težavnost pomembnejšo vlogo od hitrosti, mnogo priljubljenejše od skalolazenja in hitrostnega plezanja. Potem ko je UIAA sprejela pravila za mednarodna tekmovanja v prostem plezanju, so se v ta tekmovanja vključile tudi socialistične dežele. Tako so od tod že povabili tekmovalce iz zahodnih držav na tekmovanja za pokal Rusije v Kislovodsku in za pokal Jalte ter za pokal Serdika v Bolgariji.

Kot se je zvedelo, bodo od leta 1989 vsako leto organizirali tekmovanja za pokal socialističnih dežel v prostem plezanju.

(Der Tourist, NDR)

Umril Michael John Cheney

V spanju je 20. februarja letos umrl Mike Cheney, 59, ena izmed najpopularnejših osebnosti himalajskega trekinga in gornišva. Britanec po narodnosti je plezal in bil član več odprav, med drugim Boningtonove na Everest leta 1975. Od leta 1965 je bil direktor Nepalske družbe za razvoj čajnih plantaž. Vendar je gotovo najbolj znan kot organizator turističnih in gornjskih storitev v Katmanduju. Od leta 1969 je bil eden od direktorjev agencije Mountain Travel, leta 1976 pa je ustanovil agencijo Sherpa Cooperative Trekking, ki se je kmalu razvila v eno od največjih nepalskih trekingških družb. Leta 1985 se je reorganizirala v Agencijo za trekinge in odprave, Mike Cheney pa je postal eden od direktorjev. Kakšnih dvajset let je bil Mike pomemben himalajski kronist, ki je pošiljal informacije in prispevke vrsti alpinističnih revij in magazinov. Dal je velikanski prispevek k razvoju turizma, trekinga in modernega plezanja v Nepalju.

Józef Nyka

S kolesom po hribih in dolinah

Tirolska ni poleti nič manj privlačna kot pozimi. Med drugim ponuja stotine in stotine kilometrov označenih kolesarskih stez po svojih hribih in dolinah. Tako na primer stane v kraju Nassereith tedenski aranžman, ki vsebuje najemnilno za kolo, prenočevanje z zajtrkom, dvakrat kopanje v bazenu, kegljanje in še marsikatero drobno veselje 1365 šilingov. Seveda to ni niti edina možnost niti edini kraj s takšno ponudbo, saj je podobnih ponudb zares veliko.

Odkar so »izumili« gorsko kolo, ponujajo v 36 krajih na Tirolskem posebne aranžmane, v sklopu katerih izposojajo zdej tam že kar nepogrešljivo gorsko kolo, s katerim je mogoče opravljati gorske ture, vzpone in izlete. Vse si je torej mogoče izposoditi, le lastne energije in vzdržljivosti ne — in seveda šilingov tudi ne.

Morda bi lahko o takih ponudbah premišljevali tudi v slovenskih turističnih krajih pod gorami.

NA KRN IZ DREŽNICE

JOŽE ŽUNEC

Krn je tak, kot bi bil vzet iz pravljice. Lepa in osamljena gora je ponosno gledala na sestre, ki imajo domovanje na severu in ne vonjajo po morju. Na Krnu pa se čuti, da je velika luža blizu. Soča se mu je izognila: nerada, toda gora je bila močnejša, bolj možata kot lepota, ki je prečudovit primerek alpske reke.

Krn je poveljnik, okoli njega so postavljeni vojaki, predhodnica mogočnega gorovja, edinstvenega po lepoti in drznosti linij. Krn je osamljen velikan, daleč stran od sorodnikov, ki so višji od njega. Obdajajo ga doline in zelene vode Soče, Lepenjice in Tolminke. Med dolino Soče in pobočji Krna je visoka ravan, na kateri so vasice Drežnica, Drežniške Ravne, Magozd, Koseč, Jezerca, Krn in Vrsno. Med njimi zelenijo gozdovi, ki dopolnijo skladnost pokrajine.

Krn je prvi padel iz košare, v kateri so bili Julijci. Ni vzdržal blizu velikanov. Sramoval se je svoje višine pred Triglavom, Škrlatico, Jalovcem, Mangrtom, Poliškim Špihom. Ostal je raje daleč stran, zato pa je ostal kralj z vojsko nižjih bregov. Njim poveljuje, velikane pa strižji in varuje pred presenečenji.

Prišli smo v Drežnico, lepo primorsko vasico. Ker v njej prebivajo prijazni ljudje, smo se težko ločili, ko nas je začel čas priganjati in smo se morali odpraviti bližje gori.

Nad vasjo kraljuje mogočna cerkev, kar pomeni, da so v Drežnici živeli pridni ljudje, da so lahko postavili takšen hram. Vas je podobna drugim na tem koncu Slovenije; hiše so na gosto posejane, da ostane čimveč zemlje za kmetovanje. Naselje kaže mestni videz, pa zaradi dobrih in prijaznih ljudi to sploh ne more biti.

Ker smo hojo začeli v izredno prijetnem okolju, smo si obetali mnogo lepega, čeprav je vroče sonce neusmiljeno žgalo. Bilo nas je za cel vod. Razvlečena kolona se je pomikala iz vasi proti gozdu, kjer so nas hladne sence varovale pred popoldanskoro pripeko.

Navdušeni gobarji so se začeli poditi za dežniki, ki so rasli vsepovsod. Domačini jih ne marajo; preveč so podobni mušnicam, za te pa vemo, da so zahrbtni in zle.

Prišli smo do razpotja. Desna pot, ki prečka gorski potok, pelje na travnat preval. Žleb pod prevalom je strm, pot se vije v številnih zavojih. Po teh stezah smo se vračali. Navzgor mora biti hoja zelo naporna, saj je svet izredno strm. Ker je pot po žlebu še dolgočasna, smo se odločili za drugo smer.

Zavili smo po levi stezi in kmalu prišli do Zavetišča drežniških planincev, kjer smo prenočili. Še danes mi ni jasno, kako se nas je vseh dvajset spravilo v majhno leseno kočo. Pa vendar nam je uspelo! Ležali smo z nogami drug proti drugemu in na bokih; na hrbet ni bilo mogoče leči, ker ni bilo prostora.

V koči nas je bilo pravzaprav le devetnajst. Vinko si je postlal zunaj na deskah. Ropotal, rital in hreščal je tako močno, da je nagnal vse polhe v notranjost koč. Bili so vznemirjeni, zato so napadli Eda, ki se jih je hrabro ubranil. Zdelo se nam je, da je zunaj smrčal hudič, ki je spodbujal svojo vojsko, da je neusmiljeno napadala. »Pazi, na glavi ga imava!« se je oglasil nekdo in prižgal luč. Polhi so napadali v valovih do zgodnjih jutranjih ur. Ko se je začelo daniti, so se poskrili; takrat je vrag nehal gosti.

Vstali smo zgodaj. Umili smo se, najedli in krenili po mokri travi med grmičevjem. Ferdo se je skrivnostno smejal; le on in Ivan sta vedela, kaj nas čaka. Še vedno pa ne vem, kateri od njiju je bil glavni; rekel bi, da Ferdo.

Ivan nas je zvrstil v pet skupin, v vsaki pa so bili štiri planinci. To se je zgodilo, preden smo se podali v skalovje zahodne drežniške smeri. Stena, po kateri smo se vzpenjali, je razčlenjena s številnimi grabami in stebri. Ni šlo lahko.

Po prehojeni dolgi prečnici, na katero padajo navpične stene, smo izstopili na

jugozahodni greben Krna. Bili smo na razpotju in se odločili za težjo varianto: šli smo po zavarovani plezalni poti Silva Korena. Pot je izredno zračna, vendar dobro varovana s klini in vrvmi. Ocenil sem, da je zahtevnejša od vie ferrate na Mangrt, ker je daljša in utrudljivější. Da bi si olajšala plezanje, je Milka brez obnavljanja predala nahrbtnik vrlému Vinku. Pot je privlačnejša od drugih pristopov; izredno razgledna je in slikovita. Lotiti se je smejo le kondicijsko dobro pripravljene planinci in imeti morajo čisto glavo; lahkomišelnost se namreč konča slabo. Prsti so bili premrli zaradi oprijemanja za hladno jeklo. Telesa so se stiskala k vlažni in gladki skali. Občudoval sem Emila in njegova leta. Spretno se je premikal po strmini in iskal oprijemke. Videti je bil mnogo mlajši in ni kazal, da je stopil v osmo desetletje.

Premagali smo še dve krajši lestvi in že smo bili pri Gomiščkovem zavetišču. Od tam do vrha pa je le streljaj.

Trud je bil bogato poplačan, razgled edinstven, sonce čudovito, mi pa zadovoljni in ponosni.

Ko smo se spočili, se okrepčali in odžejali, smo se obrnili nazaj proti Drežnici. Spodaj pa nas je čakalo presenečenje, ki sta ga pripravila Lojze in Mario iz Jezerc: obložena miza se je šibila pod težo dobrot.

Hvaležni smo Ferdu, ker nas je odpeljal v čudoviti del naše dežele med iskrene prijatelje.

OSKRBNIKA KOSTANJEVČEVE KOČE NA DOBRČI

PRIJAZNA POSLOVNOST MED GORAMI

IVANKA KOROŠEC

Kostanjevčeva kočica na Dobrči je tisto vročo julijsko nedeljo samevala. V vpisno knjigo se je od 21. do 24. julija vpisalo 350 gostov, največji naval pa je bil na praznični dan; zaradi vročine so si ljudje ostale proste dneve raje poiskali senco ali ohladitev v jezerih in na kopališčih. Tako sta imela več časa za pogovor Ladi (1954) in Valentin (1947) Arnež, ki sta oskrbnika kočice na Dobrči že šesto sezono. Koča, ki jo upravlja PD Tržič, ima šest sob in 22 ležišč, stoji pa pol ure hoje pod vrhom Dobrče na oblasti čistini, ki se imenuje na Kresu; baje so tod kurili kresove ob turških vpadih. Včasih je bila kočica v zasebni lasti, leta 1952 pa jo je prevzela PD Tržič in jo poimenovala po tržiškem planincu Ladislavu Kostanjevcu, ki se je ponesrečil pod Storžičem. Koča je septembra 1974 pogorela in so v naslednjih štirih letih postavili novo.

Oskrbnika Kostanjeve kočice na Dobrči Ladi in Valentin Arnež

»Koča nama je prirasla k srcu, saj sva oba z možem leto in dan privezana nanjo,« je smehljaje se povedala oskrbnica Ladi Arnež. »Nobenega dopusta, nobenega morja ali potovanja si ne moreva privoščiti, saj je koča stalno odprta od maja do septembra, sicer pa ob sobotah, nedeljah in praznikih. Zaposlena sem v Peku in s tovarno imam pogodbo, da dobim poleti brezplačen dopust, ne prenehajo pa mi pravice iz dela. Mož je moj pomočnik v vseh stvareh, saj sama ne bi zmogla vsega dela.«

»Tudi jaz delam v tovarni Peko,« je pripovedoval Valentin. »Kadar le morem, pridem in pomagam v koči. Vesela sva, če je dosti ljudi in če so zadovoljni. Pomaga nama tudi hčerka Maja.«

Maja je že velika deklica; v jeseni gre v 6. razred. Med pogovorom je stiskala k sebi prijaznega psička Boba, ki vedno zvesto čuva kočo. Povedala je, da ga je prejšnji dan spodaj pod kočo z vodo iz soda umila in ga celo namilila s šamponom. Zato se je torej njegova svetlo rjava dlaka tako lepo bleščala.

V pogovor je posegel tudi Stanko Stritih (1919), predsednik PD Tržič in gospodar koče. Povedal je, da ima PD Tržič v upravljanju štiri koče: Dobroč, Kofce, Pod Storžičem in Zelenico.

»Upokojenec sem in stoodstotni pešec. Na Dobroč pridem obvezno pogledat vsak teden. V druge koče grem občasno; posebno Zelenica je bolj od rok. Pozimi se včasih kočo komaj splača imeti odprto, saj je več stroškov kot prihodka. Prenočišče na Dobroči stane 4500 dinarjev za člane PD, za ostale goste 8000 dinarjev. PD Tržič ima s tržiškimi podjetji poseben dogovor, da dobijo za svoje delavce bone. Člani kolektiva, ki pridejo z boni v kočo, plačajo za prenočišče samo 1500 dinarjev, ostalo krijejo podjetja. Ljudje pa pre malo izkoriščajo to ugodnost.«

»V letošnjem letu je GG podaljšalo cesto, da je do koče le slabe pol ure hoda. Nameravajo pa zgraditi še cesto za traktorsko vleko do planšarije, ki je tukaj na Dobroči. To bo velika pridobitev tudi za kočo in se bo gotovo poznalo pri obisku,« je povedal Valentin Arnež.

»Predvsem bo lažje oskrbovati kočo, saj je vedno težje najti nosače,« je dejal Stanko Stritih. »Ko bo cesta, bo veliko cenejša in enostavnejša oskrba. Koča sama je res 'luškana'. Sicer se najde kdo, ki trdi, da bi kuhinja morala biti tu, a hodnik tam, vhod pa z druge strani, kot je zdaj; za vse pač nikoli ne more biti prav.«

Vprašala sem oskrbnico, kaj vse kuha; malo prej smo jedli njene odlične ajdove žgance in kisló zelje.

»Planincem, ki prihajajo, je tukaj všeč. Naročijo lahko domača jedila, kot kisló zelje, žgance, vampe, golaž, enolončnice.

Pa nisem kuharica,« se je smeje branila pohval, »samouk sem!«

»Planincem je všeč tudi to, da je v sobah manj postelj in imajo bolj mir, ker ni skupnih ležišč,« je dodal Valentin. »Imamo 5 KW agregat, ki napaja pralni stroj, pozimi pa služi tudi za ogrevanje.« Tudi televizijo imajo, a jo prižgo le redko. Nikakršnih nadaljevanj ne potrebujejo, zanimive filme gledajo »v živo«. Hladilnika nimajo; meso prinašajo sproti in je vedno sveže, pijača pa je spravljena v kleti, ki ima vedno temperaturo 8° C — toliko kot Postojnska jama.

»V glavnem s planinci ni težav,« je razložila Ladi. »Največji problem so smeti, saj se ljudje ne zavedajo, da moramo smeti — embalažo, konzerve, tetrapak — spraviti v vreče in jih odnesti v dolino. Dve veliki vreči smeti sem nabrala samo v teh zadnjih prazničnih dneh.«

»V Julijskih Alpah se planinci bolj držijo tega, da pospravijo za seboj in odnesejo smeti,« je menil Stanko Stritih. »Sploh je po kočah v Julijcih večja disciplina in red. Ob desetih zvečer je mir in nobenega razgrajanja, če pa tu včasih koga opozorimo na pozno uro, bi nas najraje vrgel čez gank navzdol. Naša koča je planincem končni cilj, zato si dajo duška in se veselijo, v Julijskih Alpah pa imajo pred sabo še večinoma težke ture, zato je tudi njihovo obnašanje in vedenje drugačno.«

Na vprašanje, če gre pogosto domov, je Ladi povedala:

»Domov v Tržič grem samo dvakrat v sezoni. Nimam domotožja, saj je tu vedno veliko ljudi in rada delam z njimi. Če je veliko ljudi in prometa, sem zadovoljna, saj samo promet pomeni zaslužek. Od pijače dobim 18 odstotkov, hrana pa je v najini režiji.«

»Tukaj smo priredili že šahovski turnir, organizirati pa nameravamo razstavo oziroma ocenjevanje psov,« je povedal Valentin, ki ima polno domiselnih idej, kako privabiti goste.

»Edino promet je tisti, ki ustvarja dohodek,« je potrdil Stanko Stritih. »Nobenih subvencij nimamo, zato se mora koča sama živeti. Če bo cesta za traktorsko vleko, se bo situacija verjetno izboljšala, struktura gostov se bo tudi spremenila. Vsak strošek se pozna pri ceni, dvigovati ceno pa ni naš namen. Že tako in tako so se storitve dvignile za 100 odstotkov v primerjavi z lanskim letom.«

Sonce je počasi padalo v vročo soparico nad Julijci. Radovljiška kotlina je zabrisana ležala pod nami, v daljavi se je bleščalo Blejsko jezero. Še vedno je bilo zelo vroče in z užitek smo stopili v hlad gozda pod Kostanjčvevo kočo. Prav kmalu pa se bomo spet videli, saj k prijaznim ljudem človek vedno rad zahaja.

SLOVENSKE GORE V LJUDSKI PRIPOVEDI

HUDIČKOV BORŠT NA ZAPLATI

Na južnem pobočju Zaplate nad Kokro sredi gorskih travnikov in pašnikov je majhen štirioglat gozd, na daleč viden zaradi svoje samotne in pravilne oblike. Imenuje se Hudičkov boršt, in sicer zato, ker ga je tja prenesel sam hudič.

V davnih dneh ta gozd ni stal na gori, ampak na prijetnem kraju blizu Loke. Bil je poln velikih, močnih dreves, zato sta se dva kmeta zanj pravdala. Pravda malokdaj kaj dobrega prinese. Tako je bilo tudi tokrat.

V prepiru se eden od kmetov jezno zaroti: »Če gozd ni moj, naj ga hudič vzame in ga odnese na vrh Grintovca!«

Gozd res ni bil njegov, zato je postal vragova lastnina. Še istega dne opolnoči je prišel ponj, ga zgrabil in odnesel. Hotel ga je odnesti na vrh Grintovca, tako kot je kmet želel. Toda ni še prišel na vrh, ko je pri Sv. Jakobu zazvonil dan. V tistem trenutku, ko se je oglasil zvon, je hudič izgubil vso svojo moč in je moral gozd spustiti na tla na mestu, kjer je zaslíšal zvon.

Tam stoji še danes.

Pozna se tudi še jama pri Loki na kraju, kjer je gozd poprej stal.

Dušica Kunaver
(po Jakobu Kelemini št. 224)

Kdor bo v nadaljevanju pričakoval boljše znanstveno razlago nastanka gozdnega četverokotnika na golem južnem pobočju Zaplate, bo razočaran. Hudičev boršt še ni izdal vseh skrivnosti. Nesporno je dejstvo, da je naravna gozdna meja vsaj na višini zgornjega roba gozdiča, če ne celo višje, saj je v tem območju nenavadno, da bukev prehaja v alpsko trato kar neposredno in ne prek pasu iglavcev. Torej je bil človek tisti, ki je posekal gozd: morda zaradi lesa, zaradi paše, verjetno pa kar zaradi obojega.

Dogodek sega že daleč nazaj, kar posredno dokazuje pripovedka, saj gotovo ne bi nastala, če bi bil spomin na izsekavanje še živ med prebivalstvom. Zaradi košnje, paše in seveda plazov se gozd na nastalih plitvih tleh ni mogel več obnoviti. Za naselitev drevesnih vrst potrebuje namreč naravni razvoj več časa, ko skromnejše vrste postopoma pripravljajo pogoje za rast zahtevnejših lesnih rastlin. To lepo vidimo ob robovih gozda v okolici Hudičevega boršta. Košnje in paše ni več in že prodirajo pionirski borovci prek trate proti Hudičevemu borštu.

Ostane seveda bistveno vprašanje: zakaj niso izsekali tudi Hudičevega boršta? Je

daljnovidni posestnik hotel ohraniti gozd kot svojo glavnico? Je bilo območje zanimivo za lov? Kdo ve! Vsekakor je bilo to še davno pred parcelacijo, ki bi do neke mere lahko razložila vsaj nenavadno pravilno obliko gozdnega ostanka. Morda je odgovor skrit v arhivih, na starih upodobitvah — ali pa je izgubljen in pozabljen za vedno; ostala bo le zanimiva pripovedka. In če bo ta zapis spodbudil koga, ki ve kaj več, naj ne odlašja in naj se oglasi!

Gozd ni zanimiv samo zaradi lege, nenavadne oblike in razlagalne pripovedke. Ko

Ilustracija: France Kunaver

se sprehodimo po njem, spoznamo pravcati sekundarni predalpski bukov pragozd, saj že dolga leta ne sekajo več v njem. Gozdarji so ga izločili iz gospodarjenja in namenili proučevanju, prav tako pa je predlagan za naravni rezervat.

Do Hudičevega boršta vodi planinska pot, ki se odcepi od poti Sv. Jakob—Srednji vrh in pripelje na spodnji rob gozda, kjer je lovška kočja in v poletni vročini dobrodošel izvir. Od tam lahko nadaljujemo pot proti Kališču in s tem ogled zanimivega gozda zaključimo prav po planinsko.

Peter Skoberne

SAMA S SEBOJ IN Z NARAVO

MILENA PEČE

Za letošnje poletje sem načrtovala, da prehodim Slovensko planinsko pot in se tako spoznam z nepoznanimi kraji in planinami. Dosedaj sem na pohode hodila vedno s skupino, sama sem se odpravila le v bližnje Kamniške planine, vendar sem se do večera vedno vrnila domov. Tokrat pa sem se prvič odločila za samotno pešačenje in izkušnje so bile nepozabne.

Zaradi slabe vremenske napovedi sem si za začetek izbrala Primorsko do morja, vendar v obratni smeri, kot je v navadi. Tako sem v Ankaranu že dobila prvi žig, pa čeprav sem samo stopila z avtobusa. Pritihotapila se je misel, da bi mi bilo v sončnem vremenu prijetneje na morju, vendar sem jo še pravočasno odpodila in se podala na pot proti Tinjanu.

Dan je bil zelo vroč in od asfalta je kar puhtelo.

Sonce je bilo na najvišji točki, ko sem si prvič oddahnila in v Tinjanu zaslužila že drugi žig, prijazna trgovka pa mi je ponudila še žig Socerba, če ga tam ne bi imeli.

V dolino so vodile tri poti in po pregovoru, da je srednja pot najboljša pot, sem se odločila napačno in namesto v Osp me je pripeljala v idilično vasico Rožar, od koder mi je vrnitev vzela dodatno uro hoje.

VELIČASTNA ZAKLJUČKA DNEVOV

Tudi pot do Socerba sem prikrojila po svoje, saj sem ponovno zgrešila oznake, vračati pa se nisem hotela. To se mi je kasneje še ponovilo, na koncu pa sem se vedno našla na pravi poti in ne dosti kasneje, kot je pisalo v vodniku. Zato pa sem imela dosti stikov z domačini, ko sem jih spraševala za pot, in občutek, da svet okoli sebe doživljam aktivno. Skratka, to svojo »izgubljenost« sem vzela kot pozitivno in namerno odločitev, čeprav sem se le skušala držati označenih poti.

Na gradu Socerb je lastnik gostišča domiselno in z okusom uredil prostore, ni pa poznal okolice niti ni vedel za pot do Petrinj. Žiga v gradu ni bilo, ker ni bilo nikogar, ki bi šel ponj v Koper. Tako sem šla pač po svoji poti in nekaj časa ni šlo drugače kot po najbolj prometni cesti, kjer sem vzbujala dosti pozornosti. Verjetno tudi zaradi smučarskih palic, ki pa jih vedno jemljem s seboj in so mi nepogrešljiv pripomoček pri hoji.

Z orientacijo nisem imela težav in tako sem se kmalu znašla v Petrinjah, spotoma pa sem se najedla še sladkih murv, ki so se kar same ponujale. Od tod naprej je bilo tako, saj je bila pot na novo označena in jaz že tudi toliko utrujena, da mi ni bilo več do iskanja novih smeri.

Od vasi Prešnice do Slavnika je bil tega dne in tudi sicer najlepši del poti: lepo označena in speljana, ne preveč zahtevna, skozi gozdove in s pisanim cvetjem bogate livade, da mi je korak postal lažji in svet lepši. Čudovito in še neoskrunjeno bogastvo narave ter večerna zarja ob zahajajočem soncu, to je bilo zame praznično doživetje, ki je bilo vredno truda tega dne.

Naslednji dan me je čakala približno enako dolga pot, ki sem si jo prav tako prikrojila po svoje. Dan je bil vroč in nekoliko vetroven, za hojo pa kot nalašč.

Veliko se nisem ustavljala; ogledala sem si le brezno Dimnice, kjer sem se serpentinasto spustila do dna, v rov pa si nisem upala sama. V Škocjan, kjer je bila zadnja postaja današnjega dne, sem prišla pet minut pred zadnjim odhodom v jamo in bi mi bilo žal, če bi zamudila ogled. Tako kot sem včeraj skoraj pobožno doživljala pot na Slavnik, je bil tudi današnji zaključek veličasten.

Ob pogledu na mogočne kapnike najrazličnejših oblik in ob izredno strokovnem vodenju skozi jame sem dobila občutek majhnosti in minljivosti, saj tu čas ne pomeni dosti, če je za centimeter kapnika potrebno 150 let kapljanja.

Ko smo prišli na svetlo, se je vreme nenadoma spreobrnilo in močan naliiv in vsi smo bežali v zavetje. Nepričakovan sunek v oko, bolečina in slabo vreme sta prispevala k odločitvi, da zaključim popotovanje. Tako sem se naslednje jutro vračala domov, na vlaku pa sem že delala načrte, kdaj in kje bom nadaljevala.

MANJ ZNANI KOTIČKI NARAVE

Še isti teden sem bila spet v Divači in prvi cilj je bila Vremšica. Ni je bilo težko najti, pa čeprav čez drn in strn, ker se mi označena pot ni pokazala tam, kjer sem jo pričakovala. Svoj itinerarij sem morala po vodniku pač postavljati na glavo in dostikrat se mi je to slabo posrečilo. Do vasi Volče je šlo brez težav, zato pa je bila pot na Osojnik že tako zapuščena in zaraščena, da sem se počutila kot v pustolovskem romanu, ko sem se prebijala skozi gosto travo in trnje, vendar trdno odločena, da pridem do cilja. Še sama

ne vem, kako sem se znašla v vasi Selce, od koder sem jo mahnila naprej kar po glavni cesti. Še dobro, da ni bilo daleč, sicer bi me odpihnili s ceste in bi oglušela ob tako gostem prometu.

Skozi najbližjo vas Petelinje, ki mi je dobro poznana po organizaciji teka in lepih nagradah za zmagovalce, sem prišla do Slovenske vasi, kjer je bil zaključek današnjega dne. Dobila sem žig Svete Trojice, prenočišča pa niti v sosednji Pivki. Tako mi ni preostalo drugega, kot da se zapeljem v Postojno in prenočim v hotelu. Za kakšno drugo možnost je bilo že prepozno, tople vode in udobja pa se tudi nisem branila.

Ponoči je deževalo, jutro pa je napovedovalo spet lep dan in tak je tudi v resnici bil. Hotela sem na vsak način osvojiti še Sv. Trojico, tokrat z nasprotno smeri, pa mi, kot kaže, ni bila namenjena. Izgubila sem se tako, da sem se po dveh urah vrtenja znašla ponovno na istem mestu. Tako mi je ta vrh ostal kot dolg, ki ga bom morala še poravnati.

Prijazni receptor v hotelu Kras mi je svetoval, da si namesto »komercialne« Postojnske jame raje ogledam Pivko in Črno jamo, kar sem tudi storila in mi ni bilo žal. V vodniku sicer piše, da si je mogoče ogledati vse jame naenkrat, vendar so prehod zaprli in sta za ogled tako dve samostojni enoti. Simpatičen vodič je ta brezna znal tako živo predstaviti in približati mojemu doživetju podzemskega sveta, da si od doživetja še dolgo nisem opomogla.

Do Predjame sem si izbrala bližnjico, ki me je vodila po tako gostem in temnem gozdu, da me je spreletaval srh ob misli

na morebitno srečanje z medvedom. O tem, kaj bi naredila, če bi se to v resnici zgodilo, raje nisem hotela razmišljati. Na srečo sem se znašla točno tam, kjer je bilo treba in do gradu Predjame ni bilo daleč.

Cilj današnjega dne je bila Vojkova kočna na Nanosu, kamor sem prispela, še preden se je spustila noč. Za hojo je bil to najprijetnejši čas, pa tudi za doživljanje narave, ko se pripravlja k počitku.

Že zgodaj zjutraj sem se odpravila proti Abramcu, kjer so mi svetovali pot do Vipave, od koder bom imela največ možnosti za vrnitev domov.

SPOZNAVANJE SAMEGA SEBE

V petih dneh spoznavanja slovenske dežele sem tako pridobila precej vtisov in izkušenj. Če bi ocenjevala poti, ki sem jih prehodila, po urejenosti in označenosti, bi se najprej odločila za pot na Slavnik in vzpon iz Predjame na Nanos in navzdol do Vipave. To so bila resnično nepozabna doživetja tako za oko kot za srce.

Uživala sem v hoji po gozdovih in cvečičih travnikih, ob pogledu na vse to naše bogastvo, ki nam ga še ni uspelo uničiti. Na samotnih poteh nisem srečavala nikogar in tako sem bila ves čas sama s seboj in z naravo.

Spoznavala sem tudi sebe in svojo iznajdljivost, ponovno našla svojo samostojnost, sproščenost in povezanost z naravo.

Če bi bila verna, bi se zahvalila Bogu za vse darove, ki sem jih užila na poti. Tako pa sem se zahvalila le naravi in svoji pripravljenosti na preizkušnje.

ALPINISTIČNA JUBILEJA, KI STA PRIŠLA V ZGODOVINO

85 LET UŽBE, 35 LET NANGA PARBATA

Poleg Elbrusa je Užba s svojim 4698 metrov visokim jugozahodnim in 4694 metrov visokim severovzhodnim vrhom eden izmed najprivlačnejših ciljev alpinistov na Kavkazu. Njen divji dvojni vrh pogosto označujejo kot kavkaški Matterhorn. Kot stolp se dviga mogočni rog jugozahodne vrha proti nebu; zadaj, ločen s sedlom med obema vrhovoma, ki je velikansko ledeno polje, pa se dviga severovzhodni vrh.

Že leta 1880 so Angleži poskušali kot prvi prilezati na jugozahodni vrh. Dne 28. septembra 1888 je uspelo J. G. Cockinu ob pomoči dveh švicarskih voanikov prvič priti na severovzhodni vrh. Septembra naslednjega leta sta brezuspešno poskušala dva Britanca splezati na jugozahodni vrh, dve leti pozneje pa sta dva nemška alpinista skupaj z dvema tirolskima vodnikoma

prav tako brezuspešno poskusila priti nanj.

Leta 1893 je nameraval Cockin osvojiti še drugi vrh, vendar se je njegov poskus končal brez uspeha. Tudi leto dni pozneje ni poskus uspel niti dvema Angležema niti dvema Nemcema.

Pet let pozneje, julija 1903, pa je bilo ob vznožju gore pet alpinistov, med njimi prvič tudi ženska. Z njimi je bil tudi Adolf Schultze, o katerem je britanski alpinist R. G. Irvin napisal: »Če je mogoče o nekem reči to, da je naredil za Užbo tisto, kar je naredil Whymper za Matterhorn, je to Schultze.« Ta mož je sicer splezal nekaj ključnih mest, toda le kakšnih deset metrov pred začetkom lažjega dela gore je prišel na popolnoma gladke in zasnežene plošče. Poskusil jih je preplezati — in je padel.

UŽBIN SCHULTZE

Nezavestnega so tovariši po vrhah spustili pod steno in ga prinesli v bivak. Naslednji dan so se vrnili v svoj bazni tabor, dva dni počitka pa je bilo dovolj, da se je Schultze počutil že mnogo bolje.

Nato pa se je v taboru nenadoma pojavila četverica zdravnikov, R. Helbling, F. Reichert, O. Schuster in A. Weber, ki so nameravali splezati na vrh.

»Če se četverica znanih alpinistov odloči, da bo nekaj naredila, to že mora kazati na kakšen uspeh. Prav malo časa sem premišljeval, nato sem se odločil, da bom šel z njimi. V glavi je bila zasidrana trdna odločitev: prisegel sem si, da bom na južni vrh Užbe priplezal kot prvi,« je napisal Schultze.

Dne 26. julija 1903 je nekako ob tretji uri pet alpinistov v izrednih snežnih razmerah zakorakalo iz baznega tabora. Ob 14. uri so prišli do kraja, kjer se je zgodila nesreča. Čeprav je bil Schultze, kot je dejal, »izredno razpoložen«, so bili obsojeni na neuspeh vsi poskusi, da bi preplezali gladko ploščo. Tako je mož poskusil drugje, se umaknil kakšne tri metre v levo in zagledal enako daleč mesto, kjer bi bilo po njegovem mnenju mogoče preplezati to mesto. Veliko truda ga je stalo, da je pritrtil zidni kavelj (plezalnega kladiva takrat še niso poznali) in da so lahko nanj pritrjili vrv. Imel je še vrsto težav in je potreboval več kot dve uri, da je preplezal približno osem metrov stene.

Ura je bila osem zvečer in 17 ur plezanja so imeli fantje za seboj, ko so kot prvi

stali na vrhu gore, ki jo je do takrat oblegalo toliko alpinistov.

Toda brž ko so se začeli spuščati z vrha, jih je zajelo strašansko snežno neurje. Kolikor mogoče hitro so sestopali do kraja, kjer je bilo nekoliko zavetja in kjer so v nekem spodmolu pričakali jutro. Bili so zmagovalci, gora pa je vendarle pripadla Užbinemu Schultzeju.

Že od 10. do 14. avgusta 1903 so nato trije Münchenski alpinisti prečili Užno prek severovzhodnega in jugozahodnega vrha. Šele 25 let pozneje, 15. avgusta 1929, pa je uspel tretji vzpon na jugozahodni vrh; zasluge za to so imeli trije nemški alpinisti in njihov sovjetski kolega Semenovski. In še pet let pozneje je prva sovjetska naveza priplezala na jugozahodni vrh, v navezi pa je bila tudi prva osvajačka Užbe, Aleksandra Bičevna Džaparidze.

Medtem ko je v zgodovini neki vojvoda poklonil Užbo dekletu, ki ga je oboževal, je sovjetski pisatelj Nikolaj Tihonov spesnil Aleksandri pesem »Aleksandra Džaparidze na Užbi«.

PODVIG HERMANNA BUHLA

Kar 8125 metrov visoko pod oblake sega piramida gore Nanga Parbat. Kot mogočna puščica se dviga v Himalaji ta najbolj zahodni osemtisočak, ki je po višini deveta po vrsti med najvišjimi gorami na svetu.

Prvega poskusa, da bi priplezal na njegov vrh, se je leta 1895 lotil eden izmed najuspešnejših angleških alpinistov svojega časa Albert Frederick Mummery, ki je z dvema nosačema poskusil s severozahodne strani. V ledu te mogočne gore se je izgubila vsaka sled za trojico.

Šele 37 let pozneje je vzpon poskusila nemško-ameriška odprava, in sicer po vzhodnem grebenu. Poskus fantom ni uspel, kot ni niti nemško-avstrijski odpravi, ki je morala odnehati zaradi vremena, pri čemer je gora zahtevala nekaj žrtev. Le Petru Aschenbrennerju in Erwinu Schneiderju (ki je kot prvi leta 1928 priplezal na Pik Lenina, sicer pa je bil tudi naše gore list, kot je popisano v št. 2/1988 Planinskega vestnika) je uspelo priplezati z gore. Štiri naslednja leta so minila, dokler ni ponovno poskusila avstrijsko-nemška odprava, ki pa jo je zadelo huda nesreča: odnesel jo je snežni plaz.

Skoraj trideset gornikov različnih narodnosti je do takrat našlo smrt pod snegom in ledom te gore: drznih alpinistov, pogumnih znanstvenikov in vztrajnih višinskih nosačev. Tako nemški odpravi leta 1938 in 1939 kot britanska leta 1950 so bile neuspešne.

Leta 1953 je zdravnik dr. Karl Herrligkoffer pripravil zahodnonemško-avstrijsko spominsko odpravo, posvečeno Willyju Mercklu. Štela je deset članov, med njimi pa je bil tudi Avstrijec Peter Aschenbren-

Slovinci na K 2

Dne 25. avgusta popoldne se je izpod druge najvišje gore na svetu, K 2 v Karakorumu, vrnila slovenska (jugoslovanska) alpinistična odprava. O njenem delu okrog 8611 metrov visoke gore smo prav malo brali: takšna je pač usoda odprav, ki ne dosežejo zastavljenega cilja. Seveda pa je treba razumeti, da vse odprave v tako visoke gore ne morejo biti uspešne; nobena država na svetu v Himalaji še ni bila stodontno uspešna.

Ne glede na to se je Planinski vestnik dogovoril z nekaterimi člani odprave, da bi popisali (vsak pač iz svojega zornega kota) to goro in delo Slovencev na njej. Do trenutka, ko smo zaključili redakcijo oktobrske številke Planinskega vestnika, smo od obljubljenih prispevkov dobili le članek in fotografijo Pavleta Kozjeka. Ker bi želeli odpravo predstaviti celovito, bomo poskusili dobiti še ostale prispevke za novembrsko številko PV.

ner, takrat star 51 let, ki je bil na tej gori že leta 1932 in ki je leta 1937 priplezal 7850 metrov visoko. Za vse je bila velikanška spodbuda novica o prvenstvenem vzponu na Čomolungmo.

Dne 19. junija je stal četrti višinski tabor. Ker je bilo vreme primerno, so 1. julija postavili v višini 6690 metrov peti višinski tabor, od tam pa je bilo še 1300 višinskih metrov do vrha — ali kakšnih šest kilometrov zračne črte. Pravzaprav bi morali od tega tabora, v katerem sta bila Avstrijec Hermann Buhl in Nемеc Otto Kempfer, postaviti še dva vmesna tabora, toda radio je sporočil, da se približuje slabo vreme. Zdaj ali nikoli torej!

Naskok na vrh 3. julija je postal tekmovanje z vremenom. Sporazumeli so se, naj gre Buhl počasi naprej, Kempfer pa ga bo že došel.

Vztrajno je Buhl napredoval proti sedlu in ko je okrog petih zjutraj začelo vzhajati sonce, je videl Kempferja za seboj in je pomirjen nadaljeval pot. Toda Kempfer je med počitkom in malico zaspal, ko pa se je zbudil, Buhla ni več videl. Nekaj časa je še čakal, potem pa se je vrnil v četrti višinski tabor.

Okrog 14. ure je bil Buhl v globoki kotlini med predvrhom in glavnim vrhom in 7820 metrov visoko. »Samo« še 300 metrov je bilo do vrha. Toda za to višino je mož iz Innsbrucka potreboval pet ur, da jo je premagal. Ob šestih zvečer je prišel na ramo, od koder je korak za korakom in meter za metrom zares osvajal goro in tistega 3. julija ob 19. uri priplezal na 8125 metrov visoki vrh.

NOČ POD VRHOM

»... in tako stojim zdaj tukaj kot prvi človek od nastanka sveta, na tej krpi zemlje, ki je cilj mojih želj. Vendar ni v meni niti malo omamne sreče; niti malo vriskajočega veselja, niti malo vzvišenega občutka zmagovalca ne čutim v sebi. Niti malo se ne zavedam pomena tega trenutka. Čisto na koncu sem z močmi. Na smrt utrujen se sesedem v sneg in zapičim čisto avtomatično, kot da bi bil to poprej vadal, cepin v sneg, ki so ga zbili viharji. Sedemnajst ur sem bil neprestano na nogah, vsak korak je bil boj, nepopisno premagovanje volje.«

V zadnji dnevni svetlobi je Buhl posnel še nekaj fotografij; ko se je začel spuščati v dolino, se je pravkar začelo temniti. Približno 150 metrov pod vrhom je naslonjen na skalnato steno pri 20 stopinjah mraza strastno pričakoval jutro. Okrog četrte ure zjutraj je naposled lahko nadaljeval sestopanje.

Med potjo je imel halucinacije: slišal je glasove, pogovarjal se je z nekakšnim spremljevalcem in nenadoma opazil, da je čisto sam. Ko je okrog sedmih zvečer pod seboj zagledal dva človeka, ki sta tam stala, je postalo vse bistveno lažje: samo piti, piti in spet piti je hotel; to je bila njegova edina misel, ko je padel Ertlu in Frauenbergerju okrog vratu.

Ljubezem do gorá je Buhla peljala še na enega osemtisočaka, na Broad Peak (8047 metrov) v Karakorumu. Toda s te poti se pogumni alpinist, ki je bil takrat star komaj 33 let, ni več vrnil.

(Der Tourist, NDR)

PODVIIG, KI SE MU LAHKO ŠE VEDNO ODKRIJEMO

NASKRIVAJ NA EVEREST

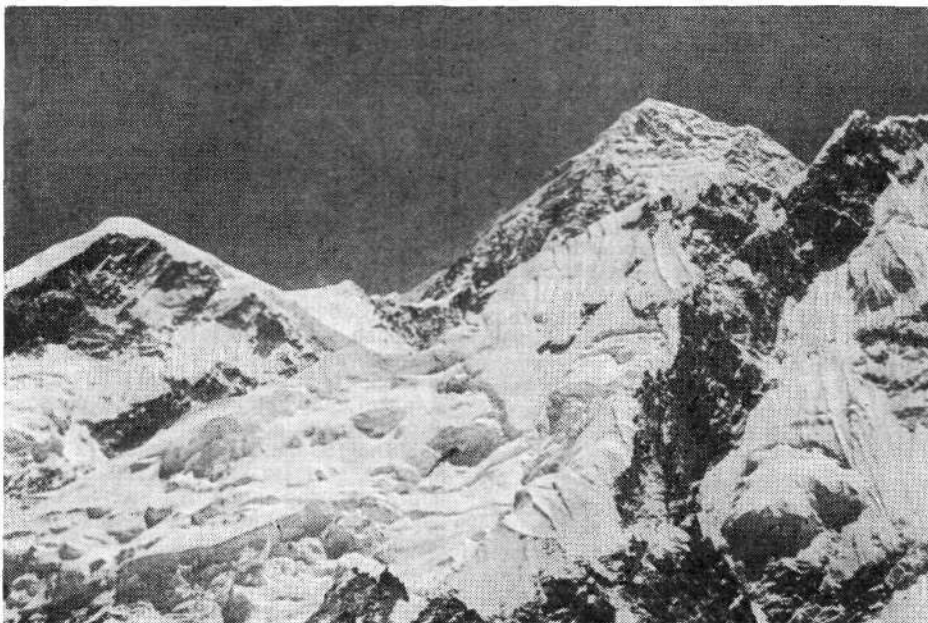
Reportaža, objavljena novembra 1976 (torej pred dvanajstimi leti) v reviji Radar, ki je takrat stal 15 dinarjev, je kljub časovni oddaljenosti še vedno zanimiva za današnji čas, ko so pohodi in plezanja na najvišje vrhove sveta že skoraj rutinsko opravilo. Čeprav so od takrat alpinisti v Himalaji počeli že vse mogoče, zbuja podvig štirih alpinistov še vedno navdušenje: še zdaj bi bilo kaj takega pustolovščina, vredna občudovanja. Če pa se živimo v petdeseta leta, ko so odprave potovale na oni konec sveta, kjer je Himalaja, najpogosteje še z ladjami, ko so alpinisti okrog najvišjih vrhov nujno uporabljali dodatni kisik, ko so bile v navadi velike odprave, ko je bil v Himalaji alpski slog še neznan (in ko so smatrali redke, ki so vendarle sami prodirali proti najvišjim vrhovom, za samomoriške čudake), je opisani podvig štirih vreden še toliko več-

jega občudovanja. — V skrajšani obliki ponatiskujemo to zanimivo reportažo. (Op. ur.)

* * *

Dne 21. junija 1962 je New York Times objavil vest, ki so jo brž povzeli še drugi časopisi:

»Trije ameriški alpinisti pogrešani na enem od nepalskih vrhov. Danes so sporočili, da pogrešajo tri ameriške alpiniste, ki jih je na Himalaji zajelo slabo vreme. Po izjavah uslužbencev nepalskega zunanjega ministrstva se je izgubila vsaka sled za odpravo, ki jo je vodil profesor Woodrow Wilson Sayre, vnuk predsednika Wilsona. Odprava je zapustila bazo 3. maja z zalogo hrane za dvajset dni, ker pa odtlej niso dobili od skupine nobenega glasu, obstaja bojazen, da je štiričlanska

Najvišji med najvišjimi — Mount Everest

odprava izginila med vzponom na še nesvojeni 7897 metrov visoki Gjačung Kang.«

POGREŠANI V HIMALAJI

Predstavniki nepalske vlade v Namče Bazarju na področju Mount Everesta je sporočil, da se je skupina že 3. maja ločila od zveznega oficirja in dveh Šerp. Zvezni oficir naj bi jih čakal v bazi do 1. junija. Ker se dotlej še niso vrnili, je ostal v bazi do 9. junija, ko se je skupaj s Šerpama vrnil v Namče Bazar in o zadevi obvestil pristojne organe. Danes so oblasti sporočile, da zaradi izredno slabega vremena ni mogoče organizirati kakršnekoli reševalne akcije.

W. W. Sayre, vodja ekspedicije, je star 43 let, zaposlen kot profesor filozofije na Tuftovi univerzi v Medfordu, predmestju Bostona. Norman C. Hansen, star 36 let, odvetnik iz Bostona, je bil leta 1954 skupaj s Sayrom na Mount McKinleyu na Aljaski. Roger Alan Hart, 21 let, sin elektroinženirja, zaposlenega pri ameriški mornarici, študent geologije, se je dvakrat udeležil odprav na Antarktiko. Po njem so tam imenovali enega od ledenikov. Predstavniki Tuftove univerze je včeraj sporočil, da je četrti član odprave Hanspeter Duttler, učitelj iz Švice, ki ga je Sayre verjetno nagovoril za podvig med svojim bivanjem v Švici.

Profesor Robert Nichols, pri katerem je Roger Hart poslušal predavanja in s katerim je bil Hart na Antarktiki, je včeraj

izjavil: »Kljub svoji mladosti je Roger izkušen in spreten raziskovalec. Fantje imajo verjetno opravka s čim pomembnejšim, kot pa je obveščanje javnosti.«

Profesor Nichols sicer ni kazal zaskrbljenosti nad usodo odprave, zato pa so bili toliko bolj v skrbeh drugi: nihče ni mogel več verjeti, da bi se lahko skupina, založena s hrano za 20 dni, po 49 dneh živa vrnila iz tako nedostopnih gor. Skupina je bila brez nosačev in brez dodatnega kisika. Alpiniste so nazadnje videli okoli 6000 metrov visoko in če bi jim kdorkoli hotel pomagati, bi moral to storiti čimprej. Reševalna akcija je stekla takoj. Sayrova družina je priskrbela letalo, ki naj bi poletelo iz Katmanduja do skoraj 300 kilometrov oddaljenega baznega taborišča. Vendar so vsi dvomili o uspehu tako zastavljenega reševanja, saj je bilo povsem mogoče, da pogrešanci sploh niso na Gjačung Kangu, kamor so bili po lastnih izjavah namenjeni. V tem primeru bi bila reševalna akcija zaman.

Tedaj je ministrstvo za zunanje zadeve v Washingtonu poslalo ameriškemu veleposlaništvu v Katmandu brzojavko: »Skupina Sayre domnevno na severnih strminah Mount Everesta.«

Po dvakratnem posvetu z alpinističnimi izvedenci v Katmanduju je poslaništvo odgovorilo z brzojavko: »Skupina Sayre najverjetneje ni na Everestu. Imela bazo na ledeniku Ngo Jumba petindvajset milj od Everesta. Vzpon iz te oddaljenosti nemogoč.«

In vendar se je pogumna Sayrova skupina lotila pohoda, ki so ga vsi imeli za »nemogočega«.

PRIPRAVE NA PUSTOLOVŠČINO

Začetek vsega je treba iskati v sanjah, v katerih si je Sayre že kot študent želel priti na najvišji vrh sveta, na Mount Everest. Študenta, navdušenega nad planinami, so prevzemala razmišljanja o brezkončnem obzorju, kjer se stika nebo s skalovjem in ledom, o kristalno čistem zraku, o drobnem snegu, ki se vrtniči med skalami in pada v modrikasto črne globine. Toda Sayre, ki tudi v zrelih letih ni nehal sanjariti o tem, je v svojih željah postal bolj konkreten: zaželel si je osvojiti Everest s severne strani, kar je do tedaj spodletelo že osmim odpravam. Mož je prebral vse, kar je bilo napisanega o velikih britanskih odpravah, ki so napadale goro s severne strani. Vedel je za vsako podrobnost, znal na pamet imena drznih alpinistov, poznal njihova dejanja, njihove neuspehe. Sayre je občudoval vztrajnost in pogum teh ljudi, posebno pa se je navduševal nad junaštvom Malloryja in Irvina, ki sta naskočila Everest brez kake posebne opreme; imela sta nekaj pletenih jop, šal, pumparica, gamaše in običajne usnjene gorske čevlje, kot da bi se odpravila kvečjemu na kako škotsko goro. Za ta junaka je bila na primer uporaba kisika »nešportna«, kljub temu pa je le malo manjkalo, da nista prišla prav na vrh. Mnoge kasnejše odprave se kljub popolnejši opremi ne morejo pohvaliti s takim uspehom.

Sayre se je namenil ponoviti junaštvo v podobnem slogu, seveda le s to razliko, da bi prišel na vrh. Podrobno je preučeval vse podrobnosti prejšnjih vzponov in iskal pomanjkljivosti, domišljal si je celo, da je že našel smeri, primernejše od tistih, ki so jih ubirali predhodniki, in zato je bil sklep, da se sam povzpne na Everest, iz dneva v dan trdnejši in predvsem stvarnejši. Vendar je uresničitev njegove zamisli precej časa zaviralo vprašanje časa in tudi denarja.

Med študijem na Harvardu je Sayre spoznal Normana Hansena, ki se je njegovim sanjarjenjem brž pridružil.

Vendar je vmes prišla druga svetovna vojna, kmalu zatem so v Tibet, po katerem poteka smer k severnemu dostopu na Mount Everest, prišli Kitajci. To dejstvo je Sayra po eni strani razočaralo, saj je bila z novim gospodarjem prekinjena tradicionalna pot angleških odprav, po drugi strani pa je bil spremenje vesel, saj je vse kazalo, da bo tako pot verjetneje nedotaknjena počakala njega. Kmalu je kitajsko prisotnost v Tibetu spletel v svoj načrt kot nekaj, kar se razume samo po sebi — seveda bo na kitajsko ozemlje prišel ilegalno, pa brez težav.

Njegov načrt je namreč slonel na tem, da bo v zadnji naskok krenila le majhna skupina brez spremstva domačinov in bo zato

vse potrebno nosila sama. Seveda pa je moral Sayre to svojo dokaj drzno namero najprej preizkusiti. Tako sta z Normanom Hansenom leta 1950 sama priplezala na 4418 metrov visoki Mount Whitney, in to sredi junija, ko je bil še pokrit z globokim snegom. Za trening sta po tej gori prehodila več kot sto kilometrov in se pri tem naučila vrsto stvari, ki sta si jih tudi vestno zapisovala. Štiri leta kasneje, leta 1954, sta se lotila mnogo težje preizkušnje: na podoben način sta prišla na vrh Mount McKinley, ki je s svojimi 6193 metri nadmorske višine najvišji vrh Severne Amerike. Štirideset stopinj pod ničlo na tej gori tudi v najtoplejših mesecih ni nobena redkost, medtem ko v predmonsunski plezalni sezoni na Mount Everestu temperatura le redko pade pod —20 stopinj Celzija. Le višine ni bilo mogoče primerjati, vse druge okoliščine pa so bile primerne za priprave na Himalajo. Z Normanom sta se lotila tudi nekaj zahtevnejših plezalnih tur v nekaterih ameriških gorah, tako da sta naposled temeljito obvladovala vse alpinistične pripomočke in postala prava mojstra v premagovanju naravnih ovir, kot so ledeniki, strma in na debelo zasnežena pobočja in skalnate stene.

Svojo zamisel o vzponu na Everest je Sayre imenoval »teorijo polžje hišice«: majhna odprava ne potrebuje stalnih etapnih taborov, temveč lahko — podobno kot polž — vse skupaj počasi nosi s seboj.

TRI NENAVADNE ODLOČITVE

Nekega dne konec leta 1961 pa je Sayre ugotovil, da se z Normanom počasi starata in je zadnji čas, da se lotita dela. Čez štiri mesece sta že bila na poti proti Mount Everestu.

Ker sta imela malo časa, sta za pot do Katmanduja izbrala dražjo različico: letalo in ne ladjo. Drug prihranek časa je bila odločitev, da odpravo financirata sama, tako da ni bilo treba izgubljati časa za iskanje mecenov. Težko pa je bilo najti še koga, ki bi bil v tako kratkem času pripravljen iti tako daleč. Končno sta le našla nekoga, ki je bil še študent, kljub mladosti že dokaj izkušen in seveda tako zaljubljen v gore, da je bil takoj za pot: Rogerja Alana Harta. Vendar problem s tem še ni bil rešen, kajti v dovoljenju za vzpon je izrecno pisalo, da mora odprava šteti najmanj štiri ljudi, Sayra pa je imel poleg sebe le še dva. Pa ga niti to ni zmedlo: fantje so veselo pripravili opremo in se v troje odpravili proti Evropi. Nekaj dni pozneje, med bivanjem v Švici, je Roger na izletu v Zermatt spoznal fanta, ki se mu je zdel primeren za četrtega udeleženca odprave. Ime mu je bilo Hanspeter Duttler, star je bil 24 let in po poklicu učitelj. Po nekaj pogovorih z njim se je

trojica odločila, da ga vzame s seboj na pot.

Za celotne priprave na vzpon so bile značilne tri bistvene odločitve: pot na Everest brez kitajskega dovoljenja, brez Šerp in brez kisika. Vsaka od teh odločitev je seveda pomenila določeno tveganje, vendar fantom ni ostalo drugega, kot da se s tem tveganjem sprijaznijo. Kar se dovoljenj tiče, je Sayre videl rešitev v tem, da pridejo s spremstvom do ustreznega gorskega prehoda, ki bi bil še v Nepal, tam pustijo domačine in jo potem sami štirje mahnejo po prepovedanih tleh po stopinjah neuspešnih britanskih odprav. Sayre je na zemljevidu obkrožil tedaj še neosvojen vrh Gjačung Kang, visok 7897 metrov, ki je v zračni črti oddaljen od Mount Everesta približno 25 kilometrov. V grebenu tega vršaca je okrog 5900 metrov visoko opazil prehod, ki bi ustrezal njegovim namenom. Od te točke do vrha Mount Everesta je nameril okoli 40 kilometrov poti, seveda čez nekaj ledenikov in ves čas višje kot 5500 metrov nad morjem, na tej višini pa se ni bati kakšne obmejne patrolje.

ČETVERICA V ZASNEŽENIH PROSTRANSTVIH

Z dvodnevno zamudo so štirje alpinisti skupaj z dvainvajsetimi nosači, ki so velik del nosili opremo za obvezne spremeljevalce — Šerpe in zveznega oficirja, odšli iz Katmanduja na 300 kilometrov dolgo pot proti baznemu taboru. Po 16 dneh razmeroma prijetne hoje so prispeli v Namče Bazar 3500 metrov visoko nad morjem. Izplačali so nižinske nosače in se pripravili na vzpon do baze, ki so jo morali šele poiskati. Pot od Namče Bazarja je vodila najprej po uhojenih stezah, po katerih hodijo odprave, ki gredo na Everest po južni strani. Ko pa so morali od te poti na severozahod, je bilo treba hoditi po lastni presoji. Vreme je bilo ves čas zelo ugodno, tako da so po načrtu prispeli do velikega ledenega slapu, pred katerim so postavili bazo in izplačali še tistih nekaj nosačev, ki so jih imeli s seboj. Od domačinov so z njimi ostali le še tri Šerpe in zvezni oficir, ki niso smeli niti slutiti, da se bodo lotili namesto Gjačung Kanga Everesta, in to še onstran prepovedane meje. Na srečo se je zvezni oficir kmalu naveličal višine in je odšel v dolino, kjer je lahko v vasi počakal mesec dni (in bil za ta čas seveda plačan), potem pa so Sayre in tovariši preplezali ledeni slap nad bazo in odpustili še tri Šerpe z naročilom, naj jih do začetka junija zagotovo počakajo v bazi, kamor se bodo vrnili. Tudi Šerpe so se tega razveselili, saj so lahko v bazi lenarili in za to dobivali plačilo.

Tabor 2 so postavili več kot 5800 metrov visoko, od tam pa je bil lep razgled na

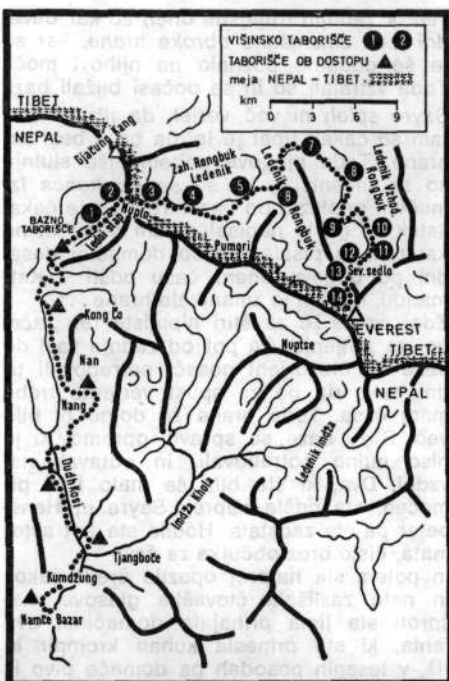
ledenik Ngo Jumba, pa tudi vrhova Gjačung Kanga in Čo Oya sta bila skoraj na dlani. Le Everest se je skrival pred pogledi nestrpnih hribolazcev, skrit za drugimi vrhovi in oddaljen okoli 40 kilometrov skrajno težavne in nevarne poti. Sayre je predvidel za to razdaljo deset dni, vendar je iz dneva v dan spoznaval, da se je tu krepko uštel. Za vzpon na vrh in vrnitev je Sayre predvidel le 23 dni in v rezervi je imel še pičel teden.

Počasi so se bližali grebenu, po katerem poteka meja med Nepalom in Tibetom. Sayre je o tem zapisal: »V začetku je moral vsak od nas nositi po 55 kilogramov tovora, seveda razdeljeno na tri dele po največ dvajset kilogramov. Odneseš si prvi dnevni obrok do prostora za večerni tabor, se brž vrnil po drugega in naposled še po tretjega. Po vsakem prenočevanju naj bi bili na tabornem prostorčku spravili nekaj hrane, ki smo jo namenili za vrnitev. Ker se je s tem količina naših tovorov občutno zmanjšala, smo tovore razdelili na dva in ne na tri dele. Tako si le dvakrat na dan premeril isto pot namesto trikrat in razpoložljivi čas se je občutno podaljšal.

ILEGALCI V TIBETU

Tistega dne, ko smo bili tik pod grebenom, je bilo jutro hladno in jasno. Niti oblačka. Pripravili smo tovore in krenili navzgor. Kmalu smo bili pri ledeniških razpokah in se onstran ledenega roba zagledali v veliko, nedotaknjeno snežno površino, ki se je širila kilometre daleč proti vzhodu. Nekje na tej ravnini smo stopili na ozemlje Tibeta. Kolikor vem, so ta mejni prehod brez bodeče žice in strelnih stolpov dotlej prestopila le tri človeška bitja.« Vsak večer so na butanskem kuhalniku segreli lonec, poln ledu ali snega, iz katerega je kmalu postala vroča voda, s katero so si pripravili čaj, vročo limonado ali juho. Ko so srkali to pijačo, so si talili naslednjo količino snega. To je bil običajno najbolj vesel trenutek dneva. Pogosto so si skuhal še dehidrirano koko mesa skupaj z jajci in mleko v prahu. Njihovo prehrano je obogatilo še 280 gramov sladkorja, ki so ga v glavnem zaužili s pijačo.

Počasi, a vztrajno so se premikali naprej in za seboj puščali taborne prostore z zalogami hrane. Pot je bila vse težavnejša, pa tudi sicer je bila majhna kolona vse pogostejše pretrgana. Zdaj je zaostal ta, potem drugi, sledilo je mučno čakanje in zaskrbljenost. Med potjo so naleteli na več ostanke taborišč raznih odprav, našli so celo ostanke staromodnega šotora, ki je bil verjetno last britanske odprave iz leta 1921. Na tem prostoru so po ostankih konzerv sodeč kasneje prenočevali tudi Kitajci. Roger je v enem od kasnejših

obhodov odkril ostanke kitajskega taborišča, kjer so bile odlične konzerve z vloženo zelenjavo, mesom in rakci, kar je pričalo, da se je Everesta pred leti lotila številna in zelo dobro založena odprava, ki si je lahko privoščila take specialitete, kot so rakci.

Po 19 dneh najhujših naporov so bili fantje kljub vsemu lahko zadovoljni, saj so dosegli enega od glavnih ciljev: tradicionalni taboriščni prostor ob vzhodju severnega sedla. To je bil zadnji tabor pred vzponom v severne strmine Everesta. Obeti za dosego cilja niso bili več tako slabi.

VZPON NA SEVERNO SEDLO

Naposled so bili vsi štirje ob vzhodju velike severne vesine. S seboj so imeli vse potrebno, predvsem zadostno količino hrane za devet dni, torej dovolj za enkratno naskok na vrh.

Toda tisti dan, ko so nameravali opraviti odločilen in zadnji vzpon na vrh Everesta, so fantje doživeli snežni vihar, ki je bil verjetno že začetek monsunskega obdobja. Tako so si morali vzeti dan počitka, ko so teoretično zelo natančno načrtovali zadnji del vzpona. Računali so, da bodo prišli na severno sedlo, hrbet iz ledu in snega, ki veže 7550 metrov visoki severni vrh z glavno gmoto Mount Everesta, otovorjeni s po deset kilogrami opreme v enem dnevu. Tam bi tovor zakopali v sneg in se vrnili po ostalo.

Proti vrhu so se nameravali odpraviti v dveh navezah. Prva bi prenočila na sedlu in se vsak dan povzpela za nadaljnjih 600 metrov, dokler ne bi prišla na vrh ali pa bi se bila prisiljena vrniti. Druga naveza bi sledila prvi dan pozneje in tudi ta bi s seboj nosila opremo in hrano. Ko bi se prva naveza vrnila, bi poskusila srečo še druga. Sayre si je zamišljal, da bi bilo mogoče ves ta načrt uresničiti v šestih, največ devetih dneh.

Med potjo proti severnemu sedlu so v snegu našli star šotor, ki ga je tu najverjetneje pustil asketski gorečnej Maurice Wilson, ko je hotel leta 1934 popolnoma sam priti na Everest in je pri tem izgubil življenje. Malo dalje so se morali fantje ustaviti ob široki razpoki, ki so jo sicer premagali, vendar je tedaj Hanspeter Duttle sklenil, da ne bo plezal naprej. Fantje so mu pomagali skopati jamo v led, kjer bi prenočeval, kajti šotor so morali vzeti s seboj.

Sayre je vztrajno nadaljeval pot in kmalu se mu je obraz razvedril: »Končno sem naredil korak, o katerem sem sanjal dvajset let: stopil sem na severno sedlo Mount Everesta. Pogled me je prevzel: severna vesina je bila neposredno pred menoj, prekrasno obsijana od popoldanskega sonca. Vrh se je zdel povsem blizu, pot preprosta. Toda v resnici je bil vrh še celih 2000 metrov nad menoj, poti na vrh je bilo več kot tri kilometre. Medtem ko sem strmeli v lepoto severnega pobočja, me je dohitel Roger, ki je ves prevzet napravil vrsto posnetkov. Do temne skalne lise kakšnih 300 metrov pod vrhom nisem videl nikakršne resnejše ovire. Pomežiknil sem Rogerju in razumel me je. — Vsi smo bili zdravi in veseli in čutili smo se sposobne nadaljevati pot. Za končni naskok smo imeli še zalogo hrane za pet dni in tudi dovolj kurjave.«

Z VZPONOM NA VRH NE BO NIČ

Toda kljub vsem obetom za uspeh se je položaj slabšal: Rogerju, ki je hodil korak ali dva za Sayrom je nenadoma zdrsnilo, potegnil ga je za seboj in ustavila sta se po 50 metrih drsenja in desetih metrih prostega pada v sneženi kotanji.

Za ponoven vzpon na prejšnje mesto, kjer so jima ostali nahrbtniki, je bilo prepozno, s seboj nista imela ne kuhalnika ne spalnih vreč ne hrane, iz zapisov prejšnjih odprav pa je Sayre vedel, da je alpinist brez opreme na severnem sedlu Everesta ponoči obsojen na smrt. Zavila sta se v šotorsko krilo, ki ga je imel eden od obeh ovitega okrog pasu, in v najhujših mukah vsa otrpla dočkala sončno jutro. Rogerju se je od mraza že pričevalo blesti in Sayre ga je komaj umiril.

Zjutraj sta se po napornem plezanju vsa otrpla in sestradana prebila do tabora,

kjer sta čakala druga dva člana odprave. Roger se ni čutil zmožnega za nadaljevanje poti, Sayre pa ni odnehal.

Naslednji dan je Sayre skupaj z Normanom krenil navkreber, saj je bila kljub izmučenosti in poškodbi roke volja še vedno močnejša. Namesto predvidenih 600 metrov pa sta se v enem dnevu povzpela le 200 metrov in postalo jima je jasno, da na ta način v predvidenem času ne moreta priti do vrha in nazaj. Med potjo sta se utaborila, da bi naslednji dan navsezgodaj nadaljevala vzpon po snegu in ledu.

Nov dan je bil jasen, izjemoma tudi brez vetra. Sayre se je sam odpravil v višino. S seboj je vzel termovko s pijačo, tablico čokolade in 16-milimetrsko filmsko kame-ro, ki se je zdela neznansko težka. Vendar ga to ni smelo motiti, saj se dotlej menda še nobenemu alpinistu ni posrečilo filmati severne stene Mount Everesta.

Sayre se je vzpenjal, vendar ga je utrujenost vse bolj prevzemala. Nenadoma je opazil, da se pogovarja sam s seboj, kar je že zelo nevaren simptom. Prišel je do mesta, od koder se ije še posebno lepo videlo proti vrhu. Ocenil je, da je 7600 do 7800 metrov visoko, ker je poznal višino okoliških vrhov, ki so bili zdaj že pod njim.

Sonce je zahajalo, zato je moral misliti na vrnitev k Normanu. Toda ko je hotel vračanje pospešiti tako, da bi se navzdol drsal, mu je zdrsnilo in se je k sreči ustavil pri njihovem šotoru. Vendar je bila njegova leva roka po tej pustolovščini tako zdelana, da ni bila za nobeno rabo več, poleg tega pa je bil popraskan in potolčen tudi po glavi. Ko je v šotor prišel še Roger, medtem ko je Hanspeter čakal v spodnjem taboru, so fantje uvideli, da z vzponom na vrh ne bo nič: življenje je pač pomembnejše od športnega uspeha.

BOJ ZA GOLO ŽIVLJENJE

Vendar je bila tudi vrnitev precej težavnejša, kot so pričakovali. Tudi Roger je že naslednji dan nesrečno padel, Hanspeter pa je mučil zobobol. Vsi skupaj so bili čisto brez volje, toda pričenal se je boj za obstanek. Padci in drsenja so bili vse pogostejši, vedno manj so upoštevali zlata alpinistična pravila, predvsem glede uporabe vrvi, tako da je nekajkrat le malo manjkalo, da se ni kdo od skupine raztreščil ob skalah.

Bilo je že 6. junija, več kot mesec dni po odhodu iz baznega tabora, temni oblaki so resno napovedovali monsun, hrane jim je pričelo zmanjkovati, čeprav so imeli srečo in so našli večino v snegu spravljene hrane. Dodatna sreča so bile konzerve, ki so jih zapustili Kitajci in morda so bile prav te konzerve rešilne, kajti hrane so imeli vse manj, zamude pa vse

več. V zadnjih trinajstih dneh so kar devet dni jedli zmanjšane obroke hrane, kar se je še dodatno poznalo na njihovi moči. Toda vztrajali so in se počasi bližali bazi. Sayre sploh ni več verjel, da jih bo kdo tam še čakal; upal je le, da bo v bazi kaj hrane. Toda njegove najtemnejše slutnje so se uresničile, ko so se do konca izmučeni priplazili do baze. Tam jih je čakal listek, ki ga je napisal zvezni oficir in na katerem je pisalo, da so domačini deset dni po dogovorjenem času odšli v Katmandu, ker jim je zmanjkalo hrane...

Zdaj pa se je za štiri alpiniste res začel boj za življenje. Za pot od zadnje vasi do baze so otovorjeni nosači potrebovali tri dni, tako da bo za spust verjetno treba manj časa. Toda hrane že dolgo ni bilo več. Blizu baze so spravili opremo, ki je niso nujno potrebovali, in odtavali navzdol. Dva, ki sta bila še malo bolj pri močeh, sta odšla naprej, Sayre in Hanspeter pa sta zaostala. Hodila sta kot avtomata, čisto brez občutka za čas.

In potem sta najprej opazila čredo jakov in nato zaslišala človeške glasove: nasproti sta jima prihajala domačina, dva fanta, ki sta prinesla kuhan krompir in riž, v lesenih posodah pa domače pivo iz ječmena, mleku podoben čang. Malo sta si opomogla, nato pa sta ju fanta kljub temi vodila do zaselka Nang, kjer sta že čakala Norman in Roger.

»SOVRAŽIM CEPIN IN LEDENIKE!«

Potem ko so štirje moške v domu prijaznih domačinov ob njihovi domači hrani in ob ovci, ki so si jo kupili in jo napol surovo pojedli, ter ob poživilu z rakšijem, domačim žganjem, nekoliko prišli k sebi, so odšli do vasi Kumdzung, od tod naročili helikopter in se po tednu čakanja odpeljali v Katmandu.

Po vsaki himalajski odpravi je treba javnosti povedati kaj več o podvigu, četudi se ne konča z osvojitvijo vrha. Toda za pot Sayrove skupine je vedelo le nekaj ljudi in zato mu je zunanje ministrstvo odsvetovalo objaviti svetu, kako je kršil kitajsko ozemlje, saj bi to lahko povzročilo prigovore iz Pekinga. Revija Life je že hotela objaviti Sayrov potpis, vendar so tekst zadržali, samo da bi se izognili zapletom. Po dolgotrajnih dogovarjanjih in posvetih je Life naposled le objavil Sayrov zapis o neverjetnem podvigu skromne skupine alpinističnih navdušencev, in to šele 22. marca 1963. leta.

Ali so fantje, ki so se komaj rešili iz snežnega objema, zasovražili gore? Sayre je o tem zapisal: »Sovražim cepin, ledenike in skale. Vendar to sovražstvo ne bo ostalo za vedno. Že sedaj, nekaj ur po rešitvi, se spomini na najhujše trenutke izgubljanja. Še vedno bom ljubil gore. Toda sem gor me ne bo nikoli več. Nikoli!«

(Radar)

ZGODBA IZ NE TAKO DAVNIH DNI

ZMAGOVALEC POBERE VSE

MIHA KUHAR

Ta zgodba se je dogajala že davno za devetimi gorami in devetimi stenami, ko smo v plezanju iskali užitek in potrditev svojih kvalitete.

Takrat je bil Fernandel strašno dober plezalec. Na tihem smo občudovali njegovo moč in usklajeno gibanje, dekleta pa poleg tega njegovo vitko, lepo oblikovano postavo. Njegova edina slabost (če temu sploh lahko rečemo slabost) so bila dekleta, ki jih je s svojo kitaro, še bolj pa s čudovitim, jasnim pogledom priklepil nase in mešal štrene nam plezalcem, ki smo si ob njegovih domislicah grizli nohte. Skušali smo ga posnemati, vendar brez uspeha, zato smo si v tolažbo govorili, da je velik nakladač brez karakterja.

Še najbolj smo bili zadovoljni, če ga ob koncu tedna ni bilo v Osp in takrat smo imeli občutek, da smo najboljši in najbolj duhoviti.

Včasih se je zgodilo, da je Fernandel moral oditi že v soboto zvečer. Takrat smo si na tihem zadovoljno meli roke, na zunanaj pa kazali žalosten obraz in ga hinavsko zadrževali: »Fernandel, daj, ostani vsaj še nocoj, saj veš, da ne gre brez tebe in tvoje kitare!« V sebi smo tisti trenutek nosili eno samo misel: »Vrag te pocitraj s tisto tvojo kitaro vred!«

Resnici na ljubo moram reči, da so se sobotni večeri brez Fernandla običajno sprevergli v pijančevanje z obveznimi prepiri, kdo od nas je boljši plezalec, proti jutru pa smo se nemalokrat še stekli. To pa je že druga zgodba.

Če natančno premislim, bi naša fantovska plezalska družčina nekako prenesla Fernandlove kvalitete brez zavisti, če bi vsaj plezal slabše od nas. Pa nas je tudi v tem močno prekašal in to dejstvo je še bolj podžigalo našo nevoščljivost.

Kadar je plezal Fernandel, smo se zbrali pod steno kot krokerji in napeto čakali, da bo napravil napako in mu bo zmanjkalo moči. Čeprav ni lepo, smo bili najbolj zadovoljni takrat, ko je padel in v trenutku slabosti preklinjal na vrvi.

Najbolj mi je ostal v spominu dogodek, ko je v Ospu plezal takrat najtežjo smer. Kar nekajkrat mu je spodletelo na ključnem mestu, ko je prilepljen ob steno skušal z levo roko doseči majhen oprimek za en prst. Dekleta so ga ob vsakem poskusu iskreno spodbujala in že zaradi njih smo ostali tulili v isti rog, na tihem pa smo mu želeli ponoven padec. Kljub vsemu mu

je končno uspelo. Poljubov, objemov in čestitk ni hotelo biti konec; vsaj nam se je zdelo tako. Že zaradi deklet smo mu podali roko in zamrmrali obvezni »bravo« — ali pa še to ne.

Seveda smo tudi mi želeli dokazati, da zadevo obvladamo oziroma da smo boljši od njega. Ljubosumje in nevoščljivost sta nas pognala v steno. Tisti bolj previdni smo si pripravili varovanje z vrvo od zgoraj, potem pa viseli kot salame pod prvim svetrovcem in preklinjali kot Madžari. Nekaj bolj pogumnih (ali bolje rečeno najbolj jeznih) se je smeri lotilo kar od spodaj. Toni in Kajla sta imela srečo, da sta vpela prvi klin in potem padla, Cene in Fonza pa sta se odlepila od stene že pod prvim klinom in pristala v trnju pod steno. Fernandel ob tem ni rekel nič, vendar se je iz njegovega pogleda dalo razbrati: »Prav vam je, kaj se pa šopirite po nepotrebnem!«

Mi seveda tega dejstva nikakor nismo hoteli priznati. Izgovarjali smo se, da smo po velikosti manjši od Fernandla in zato ne moremo doseči ključnega oprimka. Spet drugi so govorili, da že teden dni neprekinjeno trenirajo in da so zato preutrujeni, Fonza pa je ugotovil, da ima preveč zlizane plezalnike. Čeprav smo se dobro zavedali, da je krivo vse kaj drugega, smo tem izgovorom proti večeru v gostilni »Pod pečino« popolnoma verjeli in ob steklenici črnega pozabili na smolo in krivice, ki nas neprestano spremljajo.

Te in podobne dogodivščine so nas razjedale dobro leto dni, potem pa je tudi Fernandel naletel na mino, kot se temu reče. V zanosu neke noči je z dekletom pozabil na drobno malenkost in... No, saj veste, kaj potem običajno nastane... Kar ni uspelo nikomur, je uspelo njej. Ovila ga je okrog malega prsta in Fernandel je vsemu temu lahko dodal samo še kratek stavek: »Adijo plezarija, kitaro in lepa dekleta!«

Res smo ga v Ospu videli bolj poredko s kitaro, zato pa pogosteje z otroškim vozičkom in goro plenice.

Po vsem tem smo postali iskreni prijatelji. Velikokrat se zabavamo na račun minulih dogodkov. Vsak od nas iz te nevoščljive družčine, o kateri je bilo govora v tej zgodbi, pa je zagotovo prepričan, da je bil takrat najboljši, skratka naj, naj...

Oh, kako smo zadovoljni in srečni še danes!

odmevi

KOGA NAJ BODE BODEČA NEŽA?

Spoštovani tovariš urednik!

Po dolgem času se spet oglašam. Letošnji avgust je sušen in vroč — po dolgih lepih gorskih turah na Viševnik in Draške vrhove sedim in pišem to pismo v kraju, od koder v večernem mraku gledam prižigane luči kar v petih planinskih postojankah. Tako prižigajo luči na Dobrči, Robleku, Stolu, v Valvazorju in če se nagnem malo bolj v levo, vidim tudi lučko v planinski postojanki pod Golico. Ob tem se znova vprašam, zakaj je planinska organizacija dobila ob Obrtniškem domu PD Kozjak (takrat posredno, sedaj pa kar neposredno) bodečo nežo za dom Zlatorog v Trenti. To avgustovsko noč bodo gorele lučke še v približno 170 planinskih postojankah v naši ožji domovini, v eni pa ne — in mogoče še v kakšni, ki je ta hip zaprta, pa ne vemo zanjo. Ekipa, ki podeljuje neže in nageljne, je imela pri tem svoje kriterije. Naši planinski organizaciji v primeru Zlatoroga niso dali nobene možnosti, saj je, kot kaže, v njenem imenu govoril moj prijatelj Bric, seveda pa je bolje branil Planinsko društvo Bovec kot planinsko krovno organizacijo; občine Tolmin pa ni omenil; zakaj, ne vem. Tožitelji in sodniki, v tem primeru so v eni osebi, seveda niso čutili potrebe, da bi se o vlogi občine in Planinske zveze Slovenije kaj razgovorili in kaj dodatno posneli, četudi je Planinska zveza Slovenije v Ljubljani zelo blizu RTV in seveda tudi ekipe — razsodišča, ki podeljuje neže in nageljne. To je uvod k razmišljanju, ki pa naj bi bilo seveda širše, načelno, čeprav bom uporabljal isto metodo, kot jo je ta ekipa, to je metodo dedukcije.

Včeraj so prodajali Zarjo na Pohorju. TV je dobro prenašala začetek in konec licitacije — kupca namreč ni bilo. Novinar je komentiral, naj bi delavski Maribor (delavski sem dodal jaz) postavil ob domu ali nekje na Pohorju še igrišča in bazen, potem bi Zarjo bolje prodali ali celo bolje gospodarili z njo. Tamovci in drugi Mariborčani se bodo mogoče zavedli svoje zgodovinske odgovornosti za razvoj planinstva oziroma gorskega turizma na vrh Pohorja in zbrali za kakšen bazen.

Vprašanje je, ali je potrebno, da bomo ohranili vse, kar je zgrajenega za ta namen. Na Bledu je npr. kar nekaj zgradb na odličnih lokacijah; samo na Cankarjevi ulici sta kar dve, ki razpadata in sta prazni že leta, o Straži in nekaterih objektih okrog tega našega bisera pa ne bi govoril.

Hotel na Poljuki so dali ponovno v zakup zasebniku... Kaj se dogaja? Mogoče tudi pri nas ne bomo zdržali vsega, kar nam je dala narava, kar smo si pred dawnimi leti zgradili sami in kar so nam dali kot lokacijo nekateri okupatorji za druge in drugačne namene. Mogoče se je marsikaj spremenilo, verjetno tudi razmere v turizmu v dobi štiridesetih let, saj smo dobili v tem času tudi avto ceste in seveda z njimi avtomobile, ogromno gozdnih cest pa tudi drugačen odnos do nekaterih stvari v gorah. Če bomo zapirali tovarne in verjetno še kakšno ustanovo, zakaj ne bi kakšno od planinskih postojank tudi začasno ali trajno izključili iz našega upravljanja?

Po drugi svetovni vojni so imeli Britanci kar precej baražnih balonov, takoj po končani vojni seveda izven funkcije. S takimi velikimi baražnimi ali zapornimi baloni, primerno »obešenimi« nad Londonom, so preprečevali, da bi nemška letala operirala prenizko in preveč uspešno. Seveda so jih dali po angleško na licitacijo. Neki šaljivec je ponudil 1 funt. Vesel je bil, ko mu je poštar prinesel obvestilo, da je zmagal in je postal lastnik dobro očuvanega baražnega balona. S prijatelji je to novo lastnino primerno zalil, angleški maček in glavobol, ki je verjetno podoben našemu, sta ravno minila, ko je poštar prišel ponovno in prinesel račun za vzdrževanje in skladiščenje balona. Samo 100 funtov tedensko! Kako se je stvar nadaljevala, ne vemo. Mogoče je ta revež dobil bodečo nežo ali kaj drugega za slabo vzdrževanje in nefunkcioniranje baražnega balona.

Upam, da smo se s primerjavo razumeli. Ni bilo malo takih balonov, ki so jih pametnejši subjekti v naših razmerah na ta način prodali ali podarili navnim planincem in drugim nosilcem razvoja, in sicer v času in prostoru ter razmerah, ki so bile takrat videti ugodne. Vendar smo se že pred leti tudi planinci dogovorili, da bomo dolgoročno ekonomizirali svoja početja in da vsaka postojanka ne more obstajati, saj še hoteli in »težka gorska turistična artilerija« nimajo ostanka dohodka niti za razširjeno reprodukcijo, četudi imajo skoraj vse, kar je v zvezi s sistemom, urejeno. Tako imajo svoje zveze, svoja poslovna združenja, svoj republiški komite, pa zvezni komite za turizem, neke strategije razvoja, menjalnice, visoko izobražene profesionalce in podobno. Vendar tudi oni že vedo, da so dobili ali pa sami skonstruirali svoje balone.

Še več takih balonov oziroma črnih Petrov je pristalo v tako imenovanem sindikalnem obmorskem ter drugem turizmu. Tudi tam bo rentabilno vzdrževanje ter podobno kmalu postalo (če že ni) zelo pereča zadeva.

Kako smo dobili posamezne balone, ne kaže obnovljati. Nekaj je izrazito naših, planinskih, lahko bi rekli Aljaževih ter podobnih avtorjev, nekaj je nemških, tistih, ki jih je postavilo še nemško planinsko društvo na dobrih lokacijah zaradi gorá in blizu gorá in seveda zaradi takratnega načina hoje v gore. Imamo tudi take lokacije, ki so nam jih določili italijanski okupatorji npr. med obema vojnama. Mussolini in drugi so se strašno balí Jugoslovčanov in so krivično mejo zelo dobro okrepili. Poleg sedaj prijetnih mulatjer, ki nekatere vodijo od nikoder nikamor, so naredili še veliko utrd, ki smo jih po vojni kar veliko dobili kot planinske postojanke. Celo zavetišče pod Špičkom je bila vojaška opazovalnica, Pogačnikov dom vojaški objekt, vojašnica na Zaplani prav tako, pa Dolič, zavetišče pod Bogatinom, dom Zorka Jelinčiča na Črni prsti, pa še Poizen itd. Seveda se včasih ujema strategija razmišljanja in planinski namen, tudi vojaška konstrukcija ni vedno neprimerna za planinski dom. Vendar v načelu lokacije, ki so primerne za vojaške operacije, niso vedno najbolj primerne za primorski gorski turizem. Dobro je tudi, da vse, kar propada še iz prve svetovne vojne v gorah, tudi kasarne in vojašnice, ki jih nisem omenil, ni bilo pripisano planinski organizaciji in zato sedaj než ne bomo dobili. Lahko pa tudi razmišljamo o tem, koliko planin je propadlo, ko so nehali pasti; tam vidimo samo še groblje in kakšno koprivo; na srečo tudi teh nismo dobili — nismo dobili prav vseh barožnih balonov.

Podobno je bilo z drugimi darili v gorah ali dolinah blizu gora. Po vojni so nekatere občine kar nekaj premoženja dobile v tako imenovanem SLP (splošno ljudsko premoženje). Nekomu je bilo potrebno dati v upravljanje (ki bi imelo vsaj minimalno funkcijo) tudi tako premoženje. Če je bilo to blizu gora, je bilo to lahko planinsko društvo.

Podobno so dali v upravljanje Planinskemu društvu Bovec tudi Dom Zlatorog. PD se ni branilo in prav tako ne planinska organizacija, saj smo v tem času hodili peš, transverzala še ni šla po asfaltu od koč pri izviru Soče do Loga v Trenti, Vršič še ni bil asfaltiran, pri izviru Soče še ni bilo možnosti spanja v takem obsegu, kot je sedaj, prav tako niso vozili avtobusi, nasploh pa smo imeli precej manj avtov, če ne govorimo še o drugih razlikah. Lastnina ter odgovornost do lastnine še ne pomeni upravljanja. Že omenjeno gospodarjenje pri Zlatorogu se je nadaljevalo, seveda brez akumulacije in razširjene produkcije.

Izkazalo se je, da ni bilo nikoli denarja za sanitarije, da je neurejeno podstrešje, da tam spi zelo malo ljudi in da je promet zelo pičel. Občinska politika je bila pred

tremi leti taka, da so hoteli prodati ali prepisati dom nekemu privatniku in mu potem dati tudi kredite. Ti krediti naj omogočijo, da lahko objekt kupi, dogradi, obnavlja in v celoti prevzame odgovornost za Zlatorog. Tak posluš za drobno gospodarstvo ima v Sloveniji še marsikatera občina. Vendar je bilo jasno, da ta zasebnik, četudi je bil do sedaj upravljalec, ne more biti Planinsko društvo.

Planinsko društvo je civilnopravna oseba, (to smo zvedeli s pomočjo Zveznega ustavnega sodišča šele v tem letu), vendar kredita za zasebnike ni sposobno dobiti. Ker je prejšnji zasebnik oziroma zakupnik že léta gospodaril in so bili vsi zadovoljni z njim, samo ostanka dohodka in denarja za vzdrževanje sanitarij ter še nekatere druge stvari ni bilo, je bilo treba najti novega. Prišel je drugi zasebnik in zakupnik in vložil precej svojega denarja, pa se je po dveh letih izkazalo, da se tudi njemu ne izide ekonomski račun in je seveda dom zaprl. Nekdo pa mu je dolžan to, kar je vložil — in tako se bo zgodba nadaljevala. Vseeno pa je treba vedeti, da se ni zgodilo nič brez neposredne ali posredne vednosti skupščine občine Tolmin in da je Planinska zveza Slovenije ob tem samo načelno sodelovala.

Kako bo s turizmom v Logu v Trenti, je vprašanje, ki naj ga rešijo tudi drugi, ne samo Planinska zveza Slovenije in ne samo Planinsko društvo Bovec, ki se je s sklepom na občnem zboru odreklo upravljanju te planinske postojanke. Kratka sezona in veliko sindikalnih objektov, pa še Orel in vse ostalo kaže na to, da je usmeritev trenutno takšna, da bomo dobili vzdrževalce nekaterih objektov na Logu, še precej časa pa bo nerentabilnost način gospodarjenja.

Mogoče bi začeli misliti drugače: kaj pa če turizem temelji tudi na tistih, ki v domove pripeljejo turiste, saj praktično lahko dolgoročno in kratkoročno živimo samo od tistih, ki domove obiskujejo, ne pa od nekkih svobodnih menjav dela? Statistike kažejo, da obisk v Trenti stagnira ali pada, prav tako promet. Kot kaže, pravzaprav nima nihče več koncepta, kaj narediti z dolino v celoti. Tudi novo ustanovljeni Triglavski narodni park in nov režim zahtevata nove pogoje, ki bodo verjetno tudi ustrezno odsevali na gospodarjenje v teh dolinah, k rentabilnosti pa to še ne pripelje.

Ali res lahko vse, kar smo na različne načine dobili, dolgoročno vzdržujemo brez osnovnega ekonomskega računa? Ne gre več! Manj bo prelivanja v prihodnosti, bolj bo treba paziti, da se planinska postojanka ali katerikoli drugi objekt vsaj do enostavne reprodukcije živi sam.

Kdo podeljuje bodeče neže, že vemo: institucija, ki tudi nima dovolj sredstev za enostavno reprodukcijo, kaj šele za raz-

širjeno; a je vseeno ne bomo ukinili. Nasprotno pa lahko ukinjamo tisto, kar je očitno negospodarno. V našem primeru je omagal zakupnik — zasebnik; brez pomoči planinskega društva ne bo šlo, celo ugodni krediti še ne pripeljejo gostov.

Ali naj raztegnemo pičlo družbeno pomoč na še več planinskih postojank, še za gradnje predorov, bazenov ali tudi nerentabilnih postojank? Socializem delitve in prelivanja ter vzdrževanje najslabšega doživljamo že precej časa na svoji koži. Vsaj v SR Sloveniji smo se začeli boriti za nekaj novega. Tudi planinci izven tega ne moremo ostati.

Spet berem v časopisu, da otroško zdravilišče Rakitna ostaja prazno, ko so ga komaj dogradili za tiste otroke, ki imajo težave z dihalci. Očitno se tudi drugje menjajo navade in razpoloženja — in standard je padel. Tudi to potrjuje potrebo po spremembi odnosa do naših planinskih postojank.

Ob podelitvi bodoče neže planinski organizaciji zaradi Doma Zlatorog se sploh ni primerno žalostiti. Še marsikatera planinska organizacija ne bo mogla preživeti samo s prostovoljnimi delom in s privarčevanimi sredstvi. Treba se bo sprijazniti s tem, da marsikatera licitacija pri prodaji ali prenosu sploh ne bo uspela in da tudi marsikaj zastoj ponujenega ne bo hotel nihče vzeti. Vendar je važno, da bo čez pet ali deset let zelo dobro gorelo 170 ali manj luči v mogoče manj planinskih postojankah, kot jih imamo zdaj. Predlagam, da bi več pozornosti posvetili zlasti tistim, ki v objekte pripeljejo tiste goste in toliko gostov, da bodo ti objekti lahko s programom, ki ga dobijo, tudi živeli. Najpomembneje bi bilo dati nageljne tistim, ki omogočajo, da s pomočjo gostov objekti postanejo približno rentabilni, nežo pa bi verjetno podelil tistim, ki z dodatnimi investicijami, baloni ali bazeni na vrhu hriba mislijo rešiti vprašanje rentabilnosti planinskih pa tudi drugih postojank.

Tomaž Banovec

ODPRTO PISMO

Tov. Marjan Oblak, predsednik PZS!

V PV 9/88 sem prebral sporočilo o tržaški odpravi na Mount Everest, kjer je omenjeno tudi sodelovanje PZS. Ker zdaj prvič slišim za to, želim le reči, da KOTG ne bo mogla sodelovati, če ne bo nič vedela. Zalogaj je velik, Tržačani pa se že pri majhnih odpravah niso izkazali, predvsem ne kot organizatorji.

Toliko se čutim dolžnega povedati vam ob tej zelo optimistično napisani novici, da ne bi presmelo zakorakali v neznano.

Lep pozdrav!

Tone Škarja

NISMO GREŠNI KOZLI!

V junijski in julijski številki Planinskega vestnika sem postal pozoren na tri članke v zvezi z varstvom okolja in plezalci, ki jim je bil članek dan v premislek. Še najbolj mi je padel v oči članek dr. Marijana Slabeta, ki je v junijski številki PV in v Obvestilih PZS izredno zaskrbljen nad usodo prebivalcev skalnih sten po Sloveniji (ptičev): plezalci jih menda resno ogrožamo pri njihovem obstoju. Dovolite, da k temu dodam svoje mnenje, tokrat kot plezalec in ljubitelj narave.

Mislím, da je sestavek dr. Marijana Slabeta z naslovom »Plezalstvo in varstvo narave« preveč ohlapen, netočen in zavaja bralce proč od veliko bolj perečih problemov varstva narave. Tu bi se omejil predvsem na varstvo gorskega sveta. Svojo trditev bom skušal utemeljiti z nekaterimi meni znanimi dejstvi.

V prvem odstavku omenjenega članka lahko preberemo, da »plezalstvo resno ogroža naravo. Ob manjših skalnih stenah, kot so Osp, Dolžanova soteska, Črni kal trenira množica plezalcev...« Sem reden obiskovalec teh plezalnih centrov, vendar bi se omejil na Osp, ki je trenutno najbolj aktualen. V Ospu smo se športni plezalci redno začeli pojavljati v zadnjih dveh letih. Prej so bili tam posamezniki, ki z množico nimajo nič skupnega. Ob koncu tedna se nas je v zimskih mesecih, ko je največji obisk, zbralo deset do dvajset, izjemoma po trideset plezalcev. Torej ni govora o množici, če seveda vzamemo za primerjavo npr. množične pohode na Triglav. Vendar o tem kasneje.

Tukaj je pomembno, da smo plezali v steni takoj za vasjo, kjer je potekal finale tekmovanja »Osp 88«. V tej steni ptiči nikoli niso gnezdili, ker polic in špranj enostavno ni. Njihovo domovanje je osrednja stena, kjer pa se je obisk v zadnjem letu močno zmanjšal.

Minulo zimo je bila že prava senzacija, če je sploh kdo vstopil v smeri levo od znanega »Medota«. Ptiči pa imajo svoja gnezda levo od smeri »Medo« in tja do Tržaške smeri.

Toliko v pojasnilo, ko se bo odločalo o razglasitvi Ospa za naravno znamenitost. Sicer pa vabim dr. Marijana Slabeta in še koga, da nas obiščejo v katerem od plezalnih centrov in se z nami pogovorijo o tej problematiki. Mimogrede naj omenim, da je bila v okviru državnega prvenstva v športnem plezanju letos v Ospu tudi okrogla miza o razvoju in problematiki tega športa. Žal ni bilo nikogar niti z Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine SRS kakor tudi ne iz Komisije za varstvo narave pri PZS, čeprav je bila

na dnevnem redu tudi problematika varstva narave (glej AR št. 28).

Še preden pa se bo kdo od varstvenikov narave oglašil v Ospu ali Dolžanovi so-teski, mu prišepnemo, naj pred tem obi-šče Triglav in njegovo okolico. Iz Triglava, ki ga imamo za simbol slovenstva, so nekateri naredili čisto navadno beznico, kjer lahko vsak počne, kar se mu zljubi. Ker je pač nekemu skočilo srce v hlače, so ga okovali z železjem, da se skale ob vzponu sploh ni treba več dotakniti — in za vse to lansko leto prejeli turistični nagelj.

Poleg tega še nismo dobili odgovora, kaj je z odpakami v Triglavskem domu na Kredarici. Odgovor bo verjetno priplaval sam, ko bo prepozno. V koči pri Sedmerih jezerih tudi niso pretirani ljubitelji čistega okolja. Če vam v koči ne bodo dali odgovora, si malo podrobneje ogledite Dvojno jezero. Vse to se namreč dogaja v osrčju tako imenovane Triglavskega narodnega parka!

Te dni sem dobil v roke del münchen-ske Deklaracije o varstvu Alp iz leta 1986, kjer med drugim beremo, da bi:

— nadaljnje načrtovanje gospodarskega razvoja alpskega območja podredili konceptu »zmernega turizma«, to pomeni razvijanje te dejavnosti z majhnimi in manjšimi objekti in napravami namesto z velikimi. (Pri nas pa še vedno širimo planinske kočice. V Delu smo 1. avgusta letos lahko prebrali »hvalnico« Triglavskemu domu na Kredarici, ki je po besedah Gregorja Klančnika »zopet dokazal umestnost povečanja in prenove.«);

— prepovedali uporabo snežnih topov in omejili uporabo strojnih teptalcev. (Na Golteh so pred leti opravili grob poseg v naravo z izsekom gozda do golega za nova smučišča. Posledica tega je bilo odnašanja snega z vetrom, tako da so morali minulo zimo uporabljati snežne topove, da so lahko sploh smučali.)

Razmišljanj Komisije za varstvo narave v zvezi s temi problemi še nisem zasledil. Upravičeno sklepam, da je odgovornim več do množičnosti in velikih objektov kot pa do varstva narave. Opravičilo za svoj obstoj so tokrat poiskali pri plezalcih — žal z nedorečenimi in površnimi ugotovitvami.

V zadnjih letih so se nekateri v planinski organizaciji vse preveč trudili, da si postavijo spomenike v obliki velikih planinskih koč. Pozabili pa so predvsem na vzgojo svojih članov, kar ne bo ostalo brez posledic.

Na straneh te revije sem enkrat že zapisal simboličen naslov knjige ameriške pisateljice Harper Lee: »Ne ubijaj slavca!« Ne poskušajmo mladim, ki jih to veseli, onemogočiti potrebe po lahkotnosti gibanja v vertikalni. Nekateri mladi so pač našli svojo kvaliteto življenja, ki se je ne bo dalo preprečiti. Večina plezalcev ni-

sma brezbržni do prebivalcev skalnih pečin, zato ne kažite s prstom na nas, ker nismo krivi, če se npr. mestne lastovke, ki gnezdiijo v osapski steni, počutijo bolje med plezalci kot pa v mestu.

Miha Kuhar

OGROŽENA ERJAVČEVA KOČA

Dne 5. septembra 1986. leta smo si še v stari Erjavčevi koči na Vršiču ogledovali načrte za novo Erjavčevo kočico. Naša naloga je bila, da načrtovalce in gradbenike opozorimo na nevarnost snežnih plazov in kakšnih varnostnih ukrepov se je treba lotiti, da bo tudi nova kočica varna pred plazovi. Ob tej priložnosti je naša komisija za snežne plazove v sestavi Pavle Šegula, France Bernot, Bine Vengust, Jože Pintar, Aleš Horvat in Janez Brecljnik, ki jo je imenoval Odbor za varstvo pred erozijo in hudourniki pri Zvezi vodnih skupnosti v Ljubljani, po terenskem ogledu okolice Erjavčeve kočice na Vršiču sestavila ustrezen zapisnik, v katerega je vnesla ugotovitve o trenutnem stanju na terenu ter pogoje za ustrezno zavarovanje temeljev, kočice in ostrejša pred snežnimi plazovi.

Dobro so nam znane zimske razmere Vršiča. Plazovi, ki se tamkaj trgajo, se večkrat vzpno na kucelj do zadnjih najvišje rastočih macesnov le nekaj metrov pred kočico.

Ko je dobro leto pozneje (28. septembra 1987) isto komisijo (Bine Vengust, Pavle Šegula, France Bernot, Janez Brecljnik) zanesla .pot na Vršič, je bila nemalo presenečena (citat iz zapisnika): »Material, ki je nastal ob izkopu temeljev za novo kočico, so delavci odlagali v dolinico zahodno od kočice na mesto, kjer je zaščitna globel, ki je kočico varovala pred plazovi. Globel je sedaj v tolikšni meri izravnana z ravnijo ceste, da se je precej povečala nevarnost, da plaz doseže kočico. — (Ob velikih snežnih padavinah je plaz že sedaj včasih dosegel zadnje macesne pred kočico.)

Nujno je, da material, ki je sedaj naložen v globeli, odstranijo in vzpostavijo prejšnje stanje.«

Erjavčeva kočica, ki je previharila skoro 90 zim na Vršiču in dve svetovni vihari, je bila doslej varna pred snežnimi plazovi. Ščitila jo je dolinica med cesto in kuceljem, na katerem je stala. Kucelj sam pa je bil nekakšen cepilnik snežnih plazov, tako da se je le manjši del plazovine še povzpel proti koči.

Sedaj, ko je dolinica zasuta in je njeno dno za dva do tri metre višje, se bodo tudi plazovi lahko vzpenjali višje in jo ogrožali.

Komisija je s to ugotovitvijo seznanila PD Jesenice, Atelje za prostorsko planiranje na Jesenicah in SGP Gradbinec v Kranju. Zahtevala je odstranitev materiala, ki je naložen v globeli in vzpostavitev prejšnjega stanja.

Minila je zima 1987/88, ki je bila skopo založena s snegom.

Ko smo se isti člani komisije 22. avgusta 1988 vračali iz Trente prek Vršiča, smo presenečeni ugotovili, da je nekdo na spodnji rob nasutine dodatno naložil precej odpadnega materiala in s tem še povečal nevarnost, da plazovi poškodujejo ali celo uničijo kočo.

Dovolj smo prizadete opozarjali na nevarnost plazov, tako investitorja kot graditelja. Zato ob zaključku javno sprašujem: »Kdo bo odgovarjal za škodo, če bodo plazovi porušili novo Erjavčevo kočo?«

Še je čas, da pravočasno pred zimo odstranijo nasutino.

Dr. France Bernot

TAMAR — ŽRTEV NASILJA

Pesem »Slovenija, od kod lepote tvoje« me vedno prevzame. In ko mi postane mesto zatočilo, se najraje umaknem v naročje Triglavskega parka. V vročih mesecih mi svežina in lepote Tamarja najbolj prijajo. Dom v Tamarju mi vselej ponudi prijetno streho. Kot mnogim mi je všeč zgradba tega doma; od vseh planinskih koč je zame celo najlepša in se lepo sklada z okoljem.

V Gorenjskem glasu pa so se 16. avgusta letos upravičeno spotaknili ob nekatere pomanjkljivosti v Tamarju, ki je last Planinskega društva Medvode. Marsikaj so v zadnjih letih uredili, marsikaj pa še čaka preureditve — predvsem sanitarije, o tem ni dvoma.

Vendar pa je pisec, žal, spregledal še drugo kritike vredno stran Doma v Tamarju. Ob domu namreč stoji nedokončana zgradba, ki naj bi nadomeščala bivšo leseno drvarnico. Vsakega količkej občutljivega ljubitelja narave (da ne rečem esteta) bi ta zidana drvarnica zbodla v oči, saj se nikakor ne sklada z biseri Tamarja. Zdaj je ta gradnja sicer ustavljena. Toda ali je mogoče, da so to zidano drvarnico postavili brez dovoljenja Pašne skupnosti Rateče, na katere parceli stoji? Objaviti je treba ime arhitekta oziroma odgovornega, ki je odobril načrt za to gradnjo!

Enako bi bilo prav ugotoviti in objaviti, kdo je izdal dovoljenje za preureditev pročelja bivše karavle ob Domu v Tamarju. Namesto prejšnjih štirih enako velikih oken z lesenimi naoknicami se nam zdaj

vsiljuje pročelje z okni treh različnih velikosti, vključno z dvema miniaturnima okencema za sanitarije. To pročelje bodo odslej ovekovečali številni turisti z vsega sveta, ko bodo fotografirali Tamar in naš najlepši vršac Jalovec.

Naše vodilo naj bi bilo »Turizem smo ljudje«. Zato se vprašujemo, do kdaj bodo naši biseri narave žrtve nasilja.

Marica Benko, Ljubljana

FILM O KLEMENTU

Glede Jančarjeve igre »Klementov padec« bi rekel tole:

Mislím, da je to en vidik Jugove osebnosti in avtor je njegova stremljenja dosti natančno pokazal. Po vsem tem, kar smo doživeli v drugi svetovni vojni in povojnem stalinskem obdobju, nam nekatera Jugova stališča danes zbuja neprijetne asociacije. Pozabljamo pa, da je Jug umrl komaj 26 let star in ne moremo slutiti, kakšen osebnostni in idejni razvoj bi napravil, če bi dočakal naših časov.

Še nekaj je: Pogosto delamo napako, da z vidika nekaterih značajskih potez vrednotimo dela kakega umetnika ali sploh ustvarjalnega človeka. Potem se pa zavemo, da lahko tako delamo hudo krivico bodisi človeku ali pa njegovi stvaritvi. Dragocena stvaritev zaživi lastno življenje in kot ima vsako delo svoje korenine v ustvarjalnosti prejšnjih generacij, postane na drugi strani spet last človeštva in posameznik, ki jo je pomagal ustvariti, se izgubi — raztopi v nje.

Mislím, in Jančar je tudi tega mnenja, da bi film o Klementu in Milki lahko povrnél dolg, ki ga je drama pustila alpinizmu in ljubezni do gora. Toda kje so scenarist, režiser, snemalec itd. — in kje so sredstva za tak podvig?

Lev Milčinski

iz planinske literature

France Voga: Spomini na Dovje

Za veselje na vasi pride vsak razlog prav: tako god vaškega patrona kot državni praznik in okrogla obletnica vaškega gasilskega društva. Ne zgodi pa se vsak dan, da bi bil povod za vaško veselico izid knjige — kot se je to zgodilo 16. aprila letos v kulturnem domu na Dovjem ob predstavitvi knjige Franceta Voge »Spomini na Dovje«.

In Dovje se je ta večer tudi imelo česa veseliti: France Voga je s to drobno narodopisno knjižico postavil spomenik, traj-

nejši od še tako veličastne skulpture iz kamna in brona. Dve leti je obiskoval starejše vaščane in si zapisoval njihove spomine na Dovje, kakršno je bilo tedaj, ko po vasi še niso rohneli traktorji in avtomobili, ko se vaščanom po nedeljski maši še ni mudilo domov gledat televizijo, ko so fantje še prislanjali lojtre pod okna deklet in jim prepevali podoknice in so dekleta hodile na prejo z že spredeeno volno, da so imele kaj pokazati, ko so se vrnile domov.

Zgodovinarji in etnologi bodo v Vogovi knjižici morda pogrešali zgodovinske letnice, strokovne podatke in nasploh znanstveni pristop k obravnavani snovi. »Spomini na Dovje« morda res niso znanstveno delo, pa ne zato, ker to ne bi mogli biti, pač pa zato, ker to nočejo biti. Gre jim preprosto za to, da nam pričarajo živ utrip nekega časa, ki ga ni več, in življenje ljudi tega časa, ki so ga še uravnavali naravni ciklusi od zore do mraka, od setve do žetve in od zibelke do groba. Tako kot zremo o Franciji iz prve polovice prejšnjega stoletja več iz Balzacovih romanov kot iz suhoparnih zgodovinskih kronik, tako so tudi Vogovi »Spomini na Dovje« kljub svoji subjektivnosti in »neznanstvenosti« (ali pa prav zaradi tega) dragocen dokument o življenjskem utripu prve polovice tega stoletja ne samo Dovjega, pač pa tudi drugih vasi v Gornjesavski dolini.

Preglejmo na kratko vsebino knjižice, smiselno urejeno po poglavjih in podpoglavjih!

Kratki zgodovini vasi Dovje, povzeti iz »Kronike nastanka Dovjega in Mojstrane« Mihe Anclija-Tilešovega, sledi opis zunanjega videza vasi pred 50 in več leti in predstavitev vaških običajev iz tistega časa. Veliko zanimivega zremo o tem, kako so si sosedje med seboj pomagali, kako je bilo pri krstu, poroki in smrti, pa pri naboru oz. »štelngi«, dedovanju oz. »jerbngi« in preužitku oz. »pobovšngi«. Osrednji del knjige je posvečen trdemu boju za vsakdanji kruh na domačih poljih, pašnikih in v gozdovih. Zremo tudi, kaj so včasih na Dovjem jedli in pili, kako so pekli kruh in kje zajemali vodo, posebno poglavje pa je posvečeno tudi veselju na vasi: plesu, vasovanju, pustovanju, cerkvenim praznikom, kresovanju... Pisec obuja tudi stare legende o nastanku vasi in njenega imena, o lakotah, naravnih katastrofah in nenavadnih dogodkih, pripoveduje nam o vraževerju in domačem zdravilstvu, o večnem rivalstvu Dovjega s sosednjo Mojstrano, ustavi pa se tudi ob pomembnih dogodkih v novejši zgodovini vasi (prva svetovna vojna, izgradnja vodovoda, predvsem pa prihod župnika Jakoba Aljaža I. 1889, ki je na Dovjem ostal skoraj 40 let in se je v tem času neizbrisno zapisal v zgodovino in zavest Slovencev).

»Spomini na Dovje« so zbudili veliko zanimanja med domačini že tedaj, ko so izhajali v jeseniškem Železjarju, in tako se lokalni založbi Mala Čufarjeva knjižnica ni bilo težko odločiti, da jih tatisne tudi v samostojni knjigi. Kako pravilna je bila ta odločitev, nam pove podatek, da je bila knjiga že v nekaj mesecih praktično razprodana in le z veliko sreče bi našli kakšen pozabljen izvod v kateri od gorenjskih ali ljubljanskih knjigarn.

Edo Torkar

Planinsko obarvan »Savinjski občan«

Septembra je praznoval »Savinjski občan«, glasilo Občinske konference SZDL Žalec, desetletno izhajanja. To je mesečnik, ki redno piše o planinstvu.

Če seštejemo prispevke, objavljene v letošnjem letu, vidimo, da je v 8 številkah izšlo 26 prispevkov, čeprav vsa planinska društva iz občine Žalec ne sodelujejo z glasilom.

V prvi številki so sestavki »Čestitka planincem« — planinci čestitajo Ivanu Jurharju, Jožetu Ruparju in Florijanu Šonu za prejeti zlati znak PZS, Albinu Štormanu in Dušanu Šipu za srebrnega ter Janezu Megliču in Dušanu Šemrovu za bronasta častna znaka PZS. V sestavku »Mladi v PD Zabukovica« je predstavljeno delo pionirjev in mladincev v tem društvu. Zvemo, da sta bila Bojan Jevševar in orientacijska skupina društva nagrajena s plaketo Telesnokulturne skupnosti Žalec. Tu je še sestavek »Pohod krajanov v Marija Reko«, ki ga je organiziralo PD Prebold. — V drugi številki sta dva sestavka, ki med drugim govorita tudi o Savinjski planinski poti. V tretji številki sta med drugim predstavljene dve društvi iz naše doline. V četrti številki najdemo sestavek, ki govori o tem, da so mladinci PD Zabukovica dobili priznanje »Mladina in gore«, v peti številki sestavek o pohodu 427 pohodnikov po mejah Krajevne skupnosti Liboje itd. Tu so tudi sestavki o orientaciji. Ne moremo mimo sestavka »Bogomil Polavder, planinec, športnik, ljubitelj narave — »sokrivec« za letošnja priznanja«. Predstavljen je načelnik mladinskega odseka PD Zabukovica, ki je v Beogradu prejelo najvišje priznanje Zveze socialistične mladine Jugoslavije, »Plaketo 25. maj«. Načelnik predstavi delo mladinskega odseka od cicibanov v vrtcih do mladincev, poudari akcije ringa-rajja in pionir-planinec, opozori na tabore, ki jih bodo organizirali itd. V besedi in sliki je nadalje predstavljen tabor 23 cicibanov iz vrtca in 34 osnovnošolcev do četrtega razreda, ki so taborili pod Gozdnikom.

V sedmi številki najdemo sestavek »Hribi združujejo«, ki govori o pohodu

planincev pod vodstvom PD Žalec na Komeľ na avstrijskem Koroškem. V sestavku »Novo vodstvo žalskih planincev« zvmemo, da bodo oktobra odprli planinsko postojanko v bivši mežnarji na Šentjungertu na Savinjski planinski poti in da bodo pričeli ponovno graditi postojanko na Bukovici.

Osma številka je kar močno planinsko obarvana. Bojan Jevševar piše o svetovnem študentskem prvenstvu v orientaciji na Norveškem ter o tekmovanjih na Švedskem. Kot državna reprezentanta sta dva naša odšla na tekmovanje z avtostopom. — Po dolgem času se je oglašil Adi Vidmajer in napisal sestavek »Hoja bogati človeka«. Milan Polavder je v sliki in besedi predstavil tabore mladih planincev v Tamarju. V mesecu juliju so tu taborili mladi iz planinske sekcije Kovinotehne in iz PD Prebold, Žalec, PTT Celje, Laškega, Gornje Radgone in Zabukovice. Objavljen je sestavek »Na Homu zopet pele kose v rokah žensk«; govori o tekmovanju v košnji, ki ga vsako leto organizira PD Zabukovica v spomin na predvojnja tekmovanja Društva kmečkih fantov in deklet.

Savinjski občan lepo predstavlja planinstvo. Žal tu pogrešamo Vranšane in planince iz Tabora. Če bi še ti obveščali o svojem delu, bi bila slika še pestrejša.

Franc Ježovnik

društvene novice

Zbor planincev PTT Jugoslavije

Planinsko društvo PTT Titograd je od 2. do 5. julija letos organiziralo na Žabljaku pod Durmitorjem v Črni gori 36. zbor planincev PTT Jugoslavije. Pokroviteljstvo nad to že tradicionalno in odmevno planinsko in politično manifestacijo je prevzela skupnost jugoslovanskih PTT. Zbora so se udeležili tudi člani planinskih društev PTT Slovenije iz Ljubljane, Maribora in Celja. Skupaj je bilo na zboru na Žabljaku okoli 500 članov iz 18 planinskih društev PTT, od tega 36 planincev iz Ljubljane, 35 iz Maribora in 15 iz Celja.

Zbor je odprl Veselin Popović, predsednik poslovodnega odbora DO PTT iz Titograda, ki je poudaril pomen takšnih srečanj za zblíževanje in seznanjanje PTT delavcev. Otvoritvena svečanost je potekala okoli spomenika NOB, na katerem so izklesana imena okoli tisoč borcev, ki so padli v NOB.

Na Durmitorju je kakšnih 20 vrhov, visokih več kot 2000 metrov. Posamezni planinci so odšli v večji skupini na Bobotov kuk (2522 m), drugi pa na Savin kuk (2312 metrov). Pot na oba vrhova je bila zelo na-

porni in je terjala od udeležencev visoko stopnjo telesne vzdržljivosti. Drugi planinci so odšli na pohode okoli bližnjega Črnega jezera, okoli katerega je speljana okoli 3,5 kilometra dolga sprehajalna steza. Poleg tega so bila v okviru zbora tekmovanja v streljanju in orientacijskem pohodu.

V hotelu Durmitor se je med zborom stal tudi meddruštveni odbor PTT planinskih društev Jugoslavije, na katerem so se dogovorili, da bo prihodnji, 37. zbor PTT planincev Jugoslavije v začetku julija prihodnje leto organiziralo planinsko društvo PTT Varaždin.

(PTT novice)

28. zlet planincev-železničarjev

Dan borca, 4. julij, proslavijo jugoslovanski železničarji vsako leto z zletom planincev-železničarjev. Letošnjega je organiziralo planinsko društvo Železničar iz Šida na planini Cer v Srbiji, in sicer na kraju, ki se imenuje Lipove vode.

Jugoslovanski železničarji-planinci so v Srbijo potovali večinoma z vlaki z vseh koncev Jugoslavije. Njihovo prvo srečanje je bilo v Rumi, kjer so vse vagonne pripeli skupaj, tako da so v Šabac pripotovali vsi skupaj. Tam so jih čakali avtobusi, ki so jih odpeljali proti planini Cer. Jugoslovanske planince-železničarje je spremljalo sončno, vroče, pravo poletno razpoloženje. Po uri avtobusne vožnje so se pripeljali na končno postajo, na planino Cer, ki leži na nadmorski višini približno 500 metrov ter je obdana z rodovitnimi polji in sadovnjaki, medtem ko je na planini pretežno gozd in bodičasto grmičevje.

Po slavnostnem delu in po tekmovanjih je bila nedelja, predzadnji dan zleta, namenjena izletom. Tiste, ki so se namenili na izlet peš, je pot peljala po obronkih planine in nazaj. Avtobusni izlet so organizirali v kraje, ki so pomembni za našo zgodovino. Pot jih je med drugim vodila v Tršić, rojstni kraj Vuka Karadžića, kjer so si ogledali Vukovo rojstno hišo in kompleks spominskega parka, kjer je prikazano naselje iz Vukovih časov. Samostan, kjer je Vuk spoznaval prve knjige, leži v čudovitem okolju in je izredno lepo ohranjen. Poleg sobe, kjer je stanoval Vuk Karadžić, so si izletniki ogledali samostansko cerkev z dragocenimi freskami in drugimi umetninami.

Isti dan popoldne je bil zaključek zleta in podelitev pokalov, plaket in medalj. Slovenski železničarji-planinci so se tako z udeležbo kot tudi pri tekmovanjih zelo dobro izkazali. Ekipe PD Železničar iz Celja je zasedla največ prvih mest in tako tudi prvo mesto v skupnem seštevku, PD Železničar iz Ljubljane pa se je uvrstil na ekipno drugo mesto.

Danica Ojsteršek

Tečaj za mladinske vodnike na Zelenici

Na vrhu Palca smo! Irena izpod Bohorja se ozira proti temnim zeleniškim gozdovom, ona druga, mariborska Irena, pogleduje proti Lenki, ta govori o blejskih alternativcih, Jasna pa jo sedé posluša in zraven objema svoja gola kolena. Vidim Mojco, ki sedi na robu stene ter s skrivnostnim izrazom na licu strmi v avstrijska obzorja, Miran si s kazalcem vrta v popek in opazuje dolgo jekleno kačo vozil, ki leze proti ljubeljskemu prehodu na jugoslovansko stran. Helena in Vesna brskata po vpisni knjigi; tudi onidve se ob vsakem Matjaževem nečloveškem kriku (menda oponaša jelena) zahihitata. Miha, znan pod imenom Tekila, naklada kot vedno. Tu so še Bošt, ki nekaj kriči oni skupini na Zelenjaku; Grizli, ki pljuva čez skale; in jaz, ki tudi ne počnem nič pametnega. Uživamo pa vsi.

Tečaj za mladinske vodnike, ki je bil na Zelenici od 29. julija do 6. avgusta, se je začel, nadaljeval in končal kot mnogo drugih takih tečajev. Skorajda sem prepričan, da po teh osmih dneh bivanja na zelenih tratih, med rušjem in krušljivim skalovjem od Stola prek Vrtače pa tja do Begunjščice ni bilo več tečajnika, ki bi ne znal splesti tistih nekaj vzlovov, se spustiti po vrvi ali pa pripraviti vravno ograjo. Gotovo so na tečaju zvedeli tudi nekaj več o nevarnostih, ki prežijo na gornike, o prvi pomoči, morda tudi o pripravi planinskega izleta. Naučili so se tudi nekaj novih družabnih igric in še česa. Bodoči vodniki so zadevo resno vzeli, a časa za šale, zbadljivke in dovtype je bilo vseeno dovolj.

Izvedli smo ves predpisan program, je v poročilu zapisal Martin, vodja tečaja. In da so bili tečajniki prizadrevni ter uspešni pri delu, je še pisalo. Sam dodajam, da je bilo veliko vredno tudi tovarištvo, ki smo ga bili sklenili tam gori.

* * *

Spominjam se trenutka, bilo je četrty dan tečaja, ko smo se pod Suhim rušjem pozkusili v plezanju. S Tekilo sva si omislila kratko smer; on je pazil zgoraj, sam pa sem spodaj pregledoval, če je vsak pravilno navezan. Vsake toliko časa sem se tudi vzpel do zgornjega stojišča. Začuden sem bil, kako spretno in pogumno so tečajniki obvladovali navpičnico, čeprav so se nekateri z njo na tak, to je na pravi plezalski način, spoprijeli prvič. Opazoval sem bil potem neko dekle, sloko in lepo grajeno, ki je na najbolj kočljivem delu zašlo nekoliko preveč v desno. Roke, visoko stegnjene, so sicer stiskale manjše oprimke, toda noge so na slabih starih ostale preveč zadaj. Dolgo časa je ostala

nepremična v tem položaju. Splezal sem tik do nje in ji dopovedoval, naj prestopi v levo na širšo, nekolikanj nagnjeno poličko. Nekajkrat je poskusila, toda brez uspeha. Ponavljati je začela gibe in vedno bolj panična je postajala. Tresoče se roke so popuščale — počasi, a vztrajno. Oni zgoraj, ki je varoval, je sicer dobro držal, a je že nervozno vpil, da ne more vleči. Že sem začel računati, koliko bo dekile ob padcu zanihalo, kajti tenka vrva se ji je vse bolj zajedala v pas in pot ji je kljub hladu v curkih lil izpod čelade. Ko me je pogledala, ji je obraz spretelet resigniran, morda tudi vljudnostni nasmešek.

Takrat sem se spomnil neke misli, ki sem jo bil pred kratkim nekje slišal. »Veš, ladje so najbolj varne v pristanu, toda tedaj so tudi najmanj koristne,« sem ji dejal. Stisnila je zobe, žile na rokah so ji izstopile, ko se je poskusila obdržati le na rokah, premaknila je obe nogi hkrati. Milimeter za milimetrom sta nogi drseli proti levi... in varno pristali na polički. Naprej je šlo lahko.

Vseeno dvomim, da so ji pomagale samo te moje besede.

Matej Surc

Stoletnica hrvaškega planinstva na Reki

Z odkritjem spominske plošče in prijetno slovesnostjo na Malem Platku nad Reko je v nedeljo, 4. sept., nekaj sto reških planincev proslavilo stoletnico hrvaškega planinstva na Reki.

Ferucio Bensan, predsednik Občinske planinske zveze Reke, je obudil spomin na njihovo prvo hrvaško »Primorsko planinsko društvo na Reki«, ki je ob nekoliko starejšem in močnejšem Clubu alpino Fiumano desetletja ohranjevalo svojo narodno identiteto navkljub vsem hudim družbenim pretresom. Zdaj je nad 7000 reških planincev povezanih v deset samostojnih planinskih društev od Crikvenice do Opatije, vzdržujejo pet planinskih postojank in razvijajo vrsto izvirnih planinskih dejavnosti.

Izredno živahno je tudi planinsko sodelovanje s sosednjimi in drugimi slovenskimi planinskimi društvi. Med pomembnejše vsekakor sodijo organizacija in vzdrževanje bratske planinske poti med Reko in Ljubljano (s PD Ljubljana-Matica), poti prijateljstva Snežnik-Snježnik (s PD Snežnik Ilirska Bistrica), redna vsakoletna srečanja s članstvom SPD Trst in Ilirska Bistrica, organizacija spominskih shodov vsako jesen (3. nedelja v septembru) na Učki, ki privabi nekaj tisoč planincev, veliko tudi iz Slovenije idr.

Občinska planinska zveza Reke je ob tej priložnosti dobila iz rok predsednika Pla-

ninske zveze Hrvatske Vlada Mihaljeviča najvišje društveno priznanje, plaketo PZH. Pomembna priznanja so prejeli tudi od družbenopolitičnih organizacij mesta Reke, z velikim grbom mesta Reke pa jih je odlikovala skupščina mesta Reke.

Zbrani planinci in gostje so del dneva preživel na izletih v okolici Platka in tudi obiskali vrh 1500 metrov visokega Snježnika z najvišjo reško planinsko postojanko, planiskim domom Moše Albahari na Snježniku.

Slovenske planince so na prireditvi zastopali planinci PD Snežnik iz Ilirske Bistrice.

-oj

Nočni planinski pohod

Na predvečer vstaje slovenskega naroda so letos organizirali in izvedli nočni planinski pohod na Goro Oljko. Zbor je bil na železniški postaji Šmartno ob Paki po prihodu zadnjega vlaka iz Celja malo po enajsti uri zvečer.

Zbralo se je kar lepo število pohodnikov in pod vodstvom PLV krenilo ob Hudem potoku na Vedeta, mimo Savijeka in Rogeljška k planinskemu domu. V domu je vsak udeleženec dobil pohodno izkaznico (podeljenih 48) in poseben odtis žiga.

Noč je bila topla in nekateri so preostali del do jutra preležali na kocih na pokošeni travi pred domom.

Najmlajši, najstarejši in najbolj oddaljeni (iz Litiije) so dobili v spomin na nočni planinski pohod brošurico o naši Gori Oljki.

B. J.

Prijeten izlet na Bohor

Ko peš prisopihaš na Bohor in se ti izza zadnjega ovinka prikaže koča, pozabiš na potočke znoja in malce utrujene noge: koča se ti smehlja z odprtimi polkni. Pa ni bilo vedno tako. Nemaokrat se je zgodilo planincu, da je prišel pozimi v snegu ali poleti v vročini pred zaprto kočo.

Zdaj so lepo sprejeti turisti, pohvalijo se gozdarji in domačini, prijetno so preseščeni planinci.

Stopiš v sicer skromno, toda čisto gostinsko sobo. Mize so pogrnjene z modro belimi prtji. Še preden dobro sedeš, že dobiš dober, vroč planinski čaj in oskrbnica Katica ti kar mimogrede navrže, kako lepo je, da si prišel peš.

Planinci imajo ponavadi malico v nahrbtniku, vendar se marsikdo raje odloči za tamkajšnjo ponudbo. Bogat jedilni list, vžgan na lesenih tabli, marsikoga premami, da se odloči za Ivanove jetrnice, pečnice, domače klobase, dobro enolončnico ali kakšno drugo dobrotu. Ob koncu tedna, ko pride Katici pomagat še mož Ivan, pa po naročilu pripravijo še druge jedi, od

kotlovine do pečene krače v smetanovi omaki z gobicami in celo žabje krake.

Med zasavskimi kočami edino koča na Bohorju še ni obnovljena. Verjetno jo bo v teh časih težko urediti tako, da bodo zadovoljni tudi zahtevnejši turisti. Kdor pa zna uživati v tišini Bohorskih gozdov, bo ob vsakem letnem času rad obiskal kočo na Bohorju.

Senčna stran obiska Bohorja je, če prideš z vlakom do Brestanice in nimaš avtobusne zveze do Senovega. To je kar 4 km poti po asfaltu. Seveda vozijo ob delavnikih avtobusi kar pogosto, ob nedeljah pa jih je bolj malo. Delavska proga pa je celo do Plašivca, od koder je le še kakšnih 20 minut do koče.

Zaradi popolne informacije je treba povedati, da je koča ob ponedeljkih zaprta.

Albinca Mahovna

15 000 ljudi na Peči

Na tromeji med Italijo, Jugoslavijo in Avstrijo na vrhu 1500 metrov visoke Peči v trbiški občini v Italiji, je bil v nedeljo, 11. septembra, že deveti pohod prijateljstva. Na razglednem vrhu se je zbralo okrog 15 000 ljudi iz Furlanije-Juljske krajine, Slovenije in Koroške, ki so s svojo prisotnostjo potrdili prijateljske vezi med tremi obmejnim deželami.

Pohod je organiziral skupen odbor turističnih društev Trbiža, Podkloštra, Rateč in Kranjske gore. Na vrhu ni bilo nobene uradne slovesnosti.

Medtem ko je bilo vsa doslejšnja leta med pohodniki, ki se začno vzpenjati proti cilju v Ratečah, Beli peči in Selčah pri Podkloštru, največ ljudi iz Slovenije, jih je bilo na letošnjem devetem pohodu največ iz Avstrije.

(Primorski dnevnik)

Koča ob Poti potonik

Od 5. do 9. avgusta letos je skupina štirih planincev PD Železničar iz Zagreba s pomočjo družine Živković iz Račje vasi in z materialno pomočjo občine Buzet, PD Opatija iz Opatije, SPD iz Trsta in drugih z zunanje strani uredila planinski bivak ob Istrski planinski poti in Poti potonik. Zdaj pričakujejo pomoč PD Glas Istre iz Pulja, da bi uredili prostore, v katerih bi našle zavetišče tudi večje skupine planincev, kadar so na gorniških pohodih na Čičarijo. Omeniti velja, da so člani PD Glas Istre od Kojnika do Račje vasi na križiščih postavili kažipote.

Zunanji vitez planinske postojanke v Račji vasi deluje zdaj, ko so jo z zunanje strani uredili, nadvse privlačno. To so potrjevali ne le planinci, ampak tudi domači in tuji turisti, ki jih je bilo letošnje poletje na Čičariji bistveno več kot prejšnja leta.

Josip Sakoman

POZIV ZA PRIJAVO PLANINSKIH AKCIJ V LETU 1989

Planinska zveza Slovenije bo tudi za prihodnje leto izdala »Koledar planinskih akcij«, v katerem bodo med drugim podatki o planinskih postojankah v SR Sloveniji.

Vsa planinska društva in meddruštvene odbore prosimo, da do 20. oktobra 1988 pisмено sporočijo Planinski zvezi Slovenije prireditve, pohode in druge akcije, ki so širšega pomena, t.j. tiste, ki so namenjene tudi planincem drugih društev.

Podatki morajo vsebovati:

1. datum prireditve;
2. naziv in kraj prireditve, pohoda ali druge akcije, pa tudi namen, kolikor ni razviden iz naziva;
3. organizator akcije;
4. naslov, kjer je mogoče dobiti natančne podatke (po možnosti tudi telefonska številka).

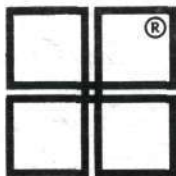
Akcije, ki so namenjene vsem društvom, zlasti vzgojne, naj sporočijo tudi komisije Izvršnega in Glavnega odbora PZS.

Planinska društva, ki upravljajo planinske postojanke, prosimo, da pregledajo podatke o planinskih postojankah v Koledarju planinskih akcij za leto 1988 in vse spremembe pisмено sporočijo Planinski zvezi Slovenije, ki jih bo upoštevala pri objavi v novem koledarju akcij.

Še posebno prosimo planinska društva za informacije o zimskih sobah in bivakih (število ležišč, kje se dobijo ključi oziroma če so stalno odprti). Tudi za ta sporočila velja rok 20. 10. 1988.

Prosimo vsa planinska društva, meddruštvene odbore in komisije PZS, da upoštevajo določeni rok in s tem omogočijo pravočasno pripravo in izdajo koledarja planinskih akcij 1989.

Planinska zveza Slovenije
Propagandna komisija

induplati

Proizvodni program delovne organizacije obsega:

- tkanine za sodobno opremo prostorov:
zavese, prti in garniture, tkanine za ležalnike, markize,
dekorativne in nosilne tkanine za pohištvo
- tehnične tkanine:
filtri, impregnirane in plastificirane tkanine vseh vrst,
cevi za prezračevanje rudnikov,
mehovi za zglobne avtobuse
- konfencionirani izdelki:
turistični šotori in predprostorji za prikolice,
šotori za tabornike in alpiniste,
šotori za skladišča – Samson in Koridor –
specialni šotori za JLA in SLO.

V Induplati smo ponosni na razvoj vedno novih in zahtevnih izdelkov.
Prizadevamo si slediti okusu in želji potrošnikov.

Obiščite nas in se prepričajte o pestrosti in kvaliteti naših izdelkov!

Ob pomanjkanju planinskih in alpinističnih oblačil na našem trgu smo v sodelovanju s tržiškimi alpinisti razvili nekaj artiklov.

Planinci, alpinisti, rekreativni in vrhunski športniki!

Pri **Sport GT** v Trziču je gotovo tudi nekaj za vas:

- pohodniške hlače model Eider;
- hlače za prosto plezanje;
- vetrovke in hlače iz POROTEXA;
- zaščitne rokavice.

Priporočamo tudi drug športni program.

Posebna ponudba športne obleke za športnike iz sodobnih materialov:

- za kolo: hlače, dres, vetrovka porotex;
- elastične hlače za rolanje, športno plezanje in atletiko;
- atletske hlače in majice, joling anorak;
- pohodne hlače, zaščitne alpinistične rokavice;
- hokejski dresi.

Ob obisku Dolžanove soteske obiščite tudi **Sport GT!**

Sport GT, Trzič,
Trg svobode 16
telefon (064) 50 697